İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MEZARLIKLARIN PEYZAJ PLANLANMA VE TASARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ: İSTANBUL ZİNCİRLİKUYU MEZARLIĞI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Peyzaj Mimarı H. Emrah ÖZARSLAN

Anabilim Dalı: Peyzaj Mimarlığı
Programı: Peyzaj Mimarlığı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ahmet Cengiz YILDIZCI

HAZİRAN 2007

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca her türlü yardım ve desteğini gördüğüm değerli danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Cengiz YILDIZCI'ya,

Çalışmamın şekillenmesinde büyük emekleri olan arkadaşlarıma,

Başarımda büyük emeği bulunan, her zaman, her koşulda yanımda olup bana güç veren çok sevgili aileme,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

HAZİRAN 2007

Emrah ÖZARSLAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ii
İÇİNDEKİLER iii
TABLO LİSTESİ v
ŞEKİL LİSTESİ vi
KISALTMALAR viii
ÖZET ix
SUMMARY x
1. GİRİŞ 11
1.1. Amaç 11
1.2. Kapsam 11
1.3. Yöntem 12
2. MEZARLIKLARILA İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR 13
2.1. Giriş 13
2.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Mezarlık Kavramı ve Doğuşu 15
2.2.1. Mezar ve Mezarlık Kavramı 15
2.2.2. Mezarlık İhtiyacının Ortaya Çıkışı 16
3. MEZARLIK KÜLTÜRÜNÜN GELİŞİMİ 17
3.1. Batı Kültüründeki Mezarlıklar 17
3.1.1 Hristiyanlıktan Önce 17
3.1.1.1 Eski Mısır Kültüründe Mezarlıklar 17
3.1.1.2 Anadolu Kültüründe Mezarlıklar 19
3.1.2. Hristiyanlıktan Sonra 25
3.1.2.1 Endüstri Devriminden Önce Mezarlıkların Durumu 25
3.1.2.2 Endüstri Devriminden Sonra Mezarlıkların Durumu 26
3.2. Türk Kültüründe Mezarlıklar 32
3.2.1 İslam Öncesi Mezarlıklar 32
3.2.2 İslam Sonrası Mezarlıklar 34
3.2.2.1 Cumhuriyet Öncesi 34
3.2.2.2 Cumhuriyet Sonrası 38
3.3 Günümüzde Mezarlık Kavramı 38
3.4. Çağdaş Mezarlık Yaklaşımları ve Örnekleri 38
3.4.1. İgualada Mezarlığı 39
3.4.2. Fossar De La Pedrera Mezarlığı 44
3.4.3. Kaze Ne Oka Mezarlığı 47
3.4.4. Moskova Donskoy Mezarlığı 49
3.4.5. Al Mınıah Mezarlığı 51
3.4.6. Berlin Treptow Krematoryumu 52
4. YEŞİL ALAN SİSTEMİ İÇERİSİNDE MEZARLIKLAR 54
4.1. Mezarlık Alanlarının Planlama ve Tasarım Kriterleri 54
4.2. Mezarlık Alanlarının Sınıflandırılması 54
4.2.1. Açık Mezarlıklar 54

4.2.2. Anıt Mezarlar 54
4.2.3. Şehitlikler 56
4.2.4. Türbeler 57
4.2.5. Hazireler 57
4.2.6. Krematoryumlar 57

5. İSTANBUL İLİ MEZARLIK ALANLARININ MEKANSAL DAĞILIMI VE ÖZLELLİKLERİ 58

5.1. Çalışmanın Metodolojisi (Coğrafi Bilgi Sistemleri-GIS) 59
5.2 İstanbul İli İlçelere Göre Mezarlık Alan Dağılımları 60

6. ÖRNEK ÇALIŞMA ALANI OLAN ZİNCİRLİKUYU MEZARLIĞI'NIN TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İRDELENMESİ 65

6.1 Konum 65
6.2 Topoğrafya 67
6.3 Ulaşım Sirkülasyonu 67
6.4 Planlama 68
6.5 Donatılar 69
6.6 Yeşil Doku 69

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR 71

Mezarlık Kavramının Gelismesi ve Modern Mezarlık Anlayışı: 71
İstanbul İli Mezarlık Alanlarının Durumu: 72
Zincirlikuyu Mezarlığı: 72

8. KAYNAKLAR 77

9. EKLER 81

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI **Error! Bookmark not defined.**

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI **Error! Bookmark not defined.**

B- BÖLGE TEŞKİLATI **Error! Bookmark not defined.**
C - BÖLGE MÜDÜR YARDIMCILIKLARI **Error! Bookmark not defined.**
D- CENAZE İŞLERİ ŞEFLİKLERİ : **Error! Bookmark not defined.**
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **Error! Bookmark not defined.**
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Error! Bookmark not defined.**

ÖZGEÇMİŞ 82

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1. Mezarlık Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı 62

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1: İgualada Mezarlığı'nın Girişinden Görünüş 40
Şekil 3.2: İgualada Mezarlığı'nın Mezar Taşları 40
Şekil 3.3: İgualada Mezarlığı'ndan Girişi'ndeki Çelik Strüktürler 41
Şekil3.4: İgualada Mezarlığı'ndan Görünüş 42
Şekil3.5: İgualada Mezarlığı'ndan Görünüş 43
Şekil3.6: İgualada Mezarlığı'ndan Görünüş 43
Şekil3.7: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Tasarım Sketchi 44
Şekil3.8: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Plandaki Konumu 45
Şekil3.9: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Hava Fotoğrafı 45
Şekil3.10: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Girişi 46
Şekil3.11: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Oturma Alanları 47
Şekil3.12: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Mezar Taşları 47
Şekil3.14: Yaşamın Belirtisi Olarak Gün Işığı Kullanılan Odalar 49
Şekil 3.15: Odalar İçerisindeki Mezarların Belirlenmesinde Kullanılan Malzeme Farklılığı 49
Şekil 3.16: Donskoy Mezarlığı'ndan İçerisinden Görünüş 50
Şekil 3.17: Donskoy Mezarlığı'na Dışarıdan Görünüş 50
Şekil3.18: Donskoy Mezarlığı Güney Duvarı 50
Şekil3.19: Anton Çehov'un Mezarı 51
Şekil3.20: Al Mınıah Mezarlığı 52
Şekil3.21: Berlin Treptow Krematoryumu 52
Şekil3.22: Berlin Treptow Krematoryumu 52
Şekil3.23: Berlin Treptow Krematoryumu 53
Şekil3.24: Berlin Treptow Krematoryumu 53
Şekil4.1: Keops Piramidi - Mısır 2005 Nina Aldin Thune 55
Şekil4.2: Mısır 2005 Nina Aldin Thune Mouseloum Kalıntıları – Bodrum 55
Şekil4.3: Anıtkabir - Ankara 56
Şekil 5.1: Kamusal veri işleme teknikleri ve CBS arasındaki ilişkiler (Yomralıoğlu, 2000) 60
Şekil 5.2: İstanbul Mezarlık Alanları Dağılımı (İMP,2006) 61
Şekil 5.3: İstanbul İl Geneli ve Anadolu- Avrupa Yakalarına Göre Mezarlık Alanları Dağılımı (İMP,2006) 61
Şekil 5.4: İstanbul İl Geneli İlçelere Göre Mezarlık Alanları Dağılımı (İMP,2006) 64

Şekil 6.1: Zincirlikuyu Mezarlığı (Haziran 2005 Uydu Görüntüsü. İMP,2006).....65
Şekil 6.2: Zincirlikuyu Mezarlığı Ana Giriş Kapısı 66
Şekil 6.3: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Mezarlıklar Şube Müdürlüğü 66
Şekil 6.4: Zincirlikuyu Mezarlığı Ana Girişinden Başlayan Aks 68
Şekil 6.5: Zincirlikuyu Mezarlığı Ana Aksı.....69
Şekil 6.6: Zincirlikuyu Mezarlığı Donatı Elemanı.....70
Şekil 6.7: Zincirlikuyu Mezarlığı Donatı Elemanları.....70

KISALTMALAR

İMP: İstanbul Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi

GIS : Geographical Information System

ÖZET

Bu çalışmada, geçmişten günümüze kadar uzanan çizgide mezarlık kavramının nasıl geliştiği ile ölüm ve mezarlık üzerine çeşitli kavramlar açıklanarak, farklı din ve kültürlere göre mezarlıkların oluşumunu; batı ve türk toplumlarında nasıl geliştiği araştırılarak mezar ve mezarlık yapıları incelenmiş ve bu kültür farklılıklarının toplumlar üzerinde mezarlık alanlarını oluşturmada nasıl etkileri olduğu ortaya konmuş ve bu gelişimin sonunda günümüzde modern mezarlık kavramının oluşumu incelenerek modern mezarlıkların örneklerine değinilmiştir. Ayrıca yeşil alan sistemleri içerisinde yer alan mezarlıklarda belli bir sınıflandırmaya gidilerek günümüz mezarlıklarının durumu ile İstanbul kenti mezarlıklarının yeşil alan sistemi içerisindeki dağılımı GIS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) yöntemiyle tespit edilerek İstanbuldaki tüm mezarlıklar haritalar üzerinde işaretlenmiştir.

Çalışmanın amacı, İstanbul kenti ilçelerinde bulunan mezarlıkların yeşil alanlar içerisindeki oranlarını ve büyüklüklerini tespit etmek ve İstanbul'un tüm ilçelerinde bulunan mezarlık alanlarının oranlarını bularak, haritalar üzerinde yerleri tespit ederek ileriki çalışmalar için bir altlık oluşturulması sağlanmıştır. Geçmişten bu güne kadar İstanbul mezarlıkların durumu ile konumsal yerleşimlerinin değişimi incelenmiştir. Ayrıca mezarlıkları sınıflandırarak belli bir temele otutturtmak ve mezarlık alanlarının yerleşimlerini, ulaşım koordinasyonlarını tasarımsal açıdan irdelenmesi, ve bu tespitler ile yeni yapılandırılacak olan mezarlık alanlarının tasarımlarına bir öneri çalışması saglamaktır.

Çalışma alanı, İstanbul kenti Şişli ilçesinde bulunan Zincirlikuyu mezarlığıdır. Bu mezarlığın seçilmesinin nedeni kent merkezinde olması ve doluluk oranı tamamlamasına ragmen büyük oranda definlerin bu mezarlığa yapılmasıdır. Çalışma kapsamında Zincirlikuyu mezarlığının konumu, ulaşım ilişkileri, mezarlık içi ulaşım sirkülasyonu, topoğrafya, mezarlık birimlerinin yerleşimleri, donatı elemanlarının durumu, bitkisel materyallerinin durumu ve yeni açılan mezarlık parsellerinin degerlendirilmesi yapılmıştır.

SUMMARY

In this study the development of the concept of the cemetery since the past, the formation of cemeteries by various religions and cultures, the condition of contemporary cemeteries, the distribution of cemeteries in the city of Istanbul among other green lands, and the criteria for cemetery settlements have been addressed and researched upon.

The aim of this study is to determine the ratio and the size of cemeteries to green lands in the districts of the city of Istanbul, and to find out the ratio of cemetery land per person according to the population of these districts. The condition of cemeteries from the past to this day and the changes they underwent regarding their settlements and positionings are studied. The cemeteries are categorized and thereby the settlements of cemeteries and the coordination of transportations are examined through designs with the aim of bringing into discussion the issue of cemetery designs.

The fieldwork for this study is the Zincirlikuyu Cemetery in the Sisli district of Istanbul. I chose this particular cemetery as it is in the center of the city, and is still commonly used despite the fact that it has completed its capacity. Transportation issues, the positioning of cemetery units, the opening up of new cemetery parcels are among the subjects touched upon. The findings of this study put light on the condition and situation of the Zincirlikuyu Cemetery among other cemeteries in Istanbul.

1. GİRİŞ

Mezar kültürü ve ölü kültürüne dünyadaki değişik uygarlık ve kültür çevrelerinde farklı gelişmiş dinler farklı biçimlerde yaklaşmışlardır. Mezar kültürü ve ölü kültürü dünyadaki değişik uygarlık ve kültür çevrelerinde farklı gelişmiş, dinlerde bu konuya farklı biçimlerde yaklaşmışlardır. Ölülerin kentin dışındaki bir bölgeye gömülmesi geleneği müslümanlara özgü bir gelenekdir. Mezarlıkların kent dışındaki bir bölgede yer alması, Türklerde eski zamanlar içinde bir kuraldır.

"Mezarlıkların Peyzaj Planlanma Ve Tasarımı Açısından İncelenmesi: İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı Örneği " isimli bu çalışmada mezarlık kavramı, tarihsel süreç içersinde mezarlık kavramının kültür farklılıklarına göre değişimi, peyzaj planlamasında mezarlık planlamasının yeri, mezarlık planlamasının kriterleri incelenerek İstanbul ili genelinde farklı dönemlerde yapılmış olan mezarlık alanlarının son durumu, şehrin içindeki bulunduğu konuma göre ulaşım açısından etkileri ve etkilendiği durumlar araştırılmaktadır.

Örnek alan ile ilgili Zincirlikuyu mezarlığının peyzaj mimarlığı açısından incelenmesinde araç ve yaya ulaşımı, bitkilendirme, mezar taşları ve mezar tipleri konuları ele alınmıştır.

1.1. Amaç

İstanbul kenti mezarlıklarının kentsel yerleşim alanları içerisindeki dağılımları, kantitativ ve kalitatif açıdan incelenmesi, mezarlıklar içerisindeki yerleşimlerin irdelenmesi ve peyzaj mimarlığı kriterleri açısından ele alınması amaçlanmıştır.

1.2. Kapsam

Tez çalışması altı temel bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, çalışmanın önemi, çalışmanın amacı ve çalışmada kullanılan yöntem tanımlanmaktadır.

İkinci bölümde kenti oluşturan sistemler içinde sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki en önemli alt sistemlerden biri olan açık alan sisteminin bir kaynağını oluşturan mezarlıkların farklı medeniyetlerdeki tanımları yapılmaktadır. Geçmişten günümüze

mezarlık kavramlarının nasıl ele alındığı belirtilmiştir. Tarihi ve çağdaş mezarlıkların dünya üzerinden örnekleri için literatür taraması yapılmaktadır.

20. yy' da önemi daha çok artan mezarlık alanı planlaması üzerine Avrupa ve Asya kentlerinden örnekler verilmektedir.

Üçüncü bölümde, açık alan sistem planlamasının bir kolu olan mezarlık alan planlamasının kriterleri belirlenmiş, bu kriterlere göre mezarlık alanları sınıflandırımaktadır.

Dördüncü bölüm için İstanbul metropolündeki mevcut bütün mezarlıkların alansal dağılımları, büyüklükleri, kapasiteleri, mezarlıklarla ilgili donatı alanlarının mevcudiyeti araştırılmaktadır.İlçe bazında genel mezarlık alanlarının mekansal dağılımı belirlenmektedir. İlçelere göre mezarlık alan dağılımları GIS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) ile yapılmaktadır.

Beşinci bölümde, örnek alan ile ilgili Zincirlikuyu mezarlığının peyzaj mimarlığı açısından incelenmesinde araç ve yaya ulaşımı, bitkilendirme, mezar taşları ve mezar tipleri konuları ele alınmıştır.

Tez çalışmasının altıncı ve son bölümünde araştırmanın sonuçları anlatılmakta ve değerlendirme yapılmaktadır.

1.3. Yöntem

Çalışma kapsamında GIS yöntemi kullanılmaktadır. Araştırmada İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğünün verileri ile İstanbul Metropolitan Planlama bünyesinde yapılan planlardan ve araştırmalardan elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır. Bu bilgiler GIS veri tabanında birleştirilmiş ve analiz edilmiştir. Ayrıca görsel ve yetkililerle yapılan görüşmeler sonucu öneriler geliştirilmiştir.

2. MEZARLIKLARILA İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

2.1. Giriş

İnsan hayatındaki doğum ve evlilikten sonra gelen ve son geçiş dönemi olarak kabul edilen ölüm, kaçınılmaz bir sondur. Birçok toplumda da ölümle her şeyin bitmediğine, ölümün sadece bir alem değiştirme olduğuna inanılmıştır. Ölümle yok olunmayıp, bu dünyadan öteki dünyaya geçildiği kabul edilmiştir.

Tıbbi açıdan ölüm ise şöyle tanımlanmaktadır: "Etkili kalp kasılmalarının herhangi bir nedenle birdenbire ortadan kalkması sonucu kalbin çevreye kan pompalaması işlevinin durmasını takiben gelişen solunum durması ve beyin, kalp gibi organlar başta olmak üzere, doku ve organlarda oksijelenmemeye bağlı geriye dönüşü olmayan değişiklikler sonucu meydana gelen hadise." (Kılıçbay 1991, Uslu 1997).

Ancak birçok kültürde benimsendiği üzere ölüm, aslında bir son değil; sonun başlangıcıdır. İnsanın maddi varlığının sona erip manevi varlığının yani ruhunun yeni bir yaşama başlamasıdır. İnsanın yani ölünün bıraktığı en önemli işaret olan mezarlar ve mezarlıklar ise yeni başlanan bu manevi hayatın birer simgesidir. Mezar ve mezarlıklar aynı zamanda toplumsal yapıyı da simgeler.

İnsanlık tarihinin en eski kalıntıları, kimi insanın ürpererek baktığı, kimilerinin derin düşüncelere daldığı, mezarlıklar, eski çağlardan beri ölü gömme adetleri ve mimari yapılarıyla tarihçilerin, sanat tarihçilerinin, mimarların yavaş yavaş da peyzaj mimarlarının araştırmalarına konu olmuştur. Yapılan çalışmaların çoğunda mezarlıkların mimari özellikleri değerlendirilmiş, kültürel kimlikleri ortaya konulmuş fakat şehir dokusunun önemli bir parçasını oluşturan kentsel yeşil alanlar olarak bilimsel çalışmalara ülkemizde çok az konu olmuşlardır.

Ölen kimsenin anısına yaptırılan mezar yapıları ister mütevazi isterse iddialı görüntüler sergilesin; bir milletin belirli devirlerdeki sanat zevkini ve halkın duygularını en güzel, en iyi aksettiren, üstelik tarihleri de açıkça belirtilmiş olan hatıralardır. Diğer taraftan bu mezarlar ve onları bir araya getiren mezarlıklar şehirlerin bir nevi tapu senetleri olmuşlardır. Bir şehrin genel görüntüsünü mezarlıklar tamamlar. Kent içindeki açık yeşil alanların işlevini üstlenmeleri, kentsel ekosisteme ve yeşil dokuya büyük katkı sağlamaları mümkündür. Fakat

mezarlıkların bu tür işlevler üstlenmesi şu andaki planlama, uygulama ve işletim çalışmaları ile mümkün değildir.

Bir mezarlığı, düzenli ve bakımlı bir park halinde; ağaçları, çiçekleri, düzenli taşları ile korumak ve böylece şehrin sağlığına daha yararlı bir duruma getirmek imkanı varken mezarlıkların bir nevi kullanılmayan alanı ya da zoraki ziyaret edilen taş yığınları haline getirmek pek mantıklı değildir. Üstelik dini bir takım yaptırımlar inançlar sebebi ile mezarlıkların kalıcılığı ve kullanım süresi diğer yeşil alanlara oranla uzayabilir.

Mezarlıkların doğuşu, biçimlenmesi ve kullanımında toplumsal inançlar ve kültürel yapının olduğu kadar bakım, onarım ve işletim çalışmalarının da etkisi büyüktür. Bakım, onarım ve işletim çalışmalarını irdelemeye başlamadan önce mezar ve mezarlık kavramlarından, mezarlık ihtiyacının ortaya çıkışından, bu konuda yapılan çalışmaların öneminden bahsetmek gereklidir.

Mezarlık türleri, Müslüman ve ekalliyet mezarlıkları olarak ikiye ayrılmaktadır. Ekalliyet mezarlıkları; ermeni mezarlıkları, Musevi mezarlıkları, Rum mezarlıkları..vb. şeklinde gruplandırılabilmektedir.

Mezarlıklar 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu' nun " Büyükşehir Belediyesi'nin Görev, Yetki ve Sorumlulukları" nı açıklayan 7.maddesinin (s) fıkrasında; "Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek" denilerek mezarlık alanlarıyla ile ilgili yetki Büyükşehir Belediyeleri' ne verilmektedir. Bununla beraber defin işlerinin yürütülmesi görevi yine 7. maddenin "ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev yetkileri" bölümünün (e) fıkrasıyla ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilmiştir.

Mezarlıkların korunması hakkındaki 9/6/1994 tarihli, 3998 sayılı kanunun 1. maddesi gereğince Devlet mezarlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü yönetimindeki tarihi mezarlıklar ile şehitlikler ve cemaatlere ait özel statüsü bulunan mezarlıklar hariç, umumi mezarlıkların mülkiyeti belediye bulunan yerlerde belediyelere, köylerde köy tüzel kişiliklerine aittir. Bu yerler satılamaz ve kazandırıcı zamanaşımı zilyedliği yolu ile iktisap edilemez.

Yine aynı kanunun 2. maddesine göre mezarlıklar ve şehitlikler ile mezarlar bozulamaz, tahrip edilemez ve kirletilemez ve herhangi bir şekilde park, bahçe, meydan, otopark, çocuk parkı, yeşil alan gibi sahalar olarak ayrılamaz ve asli gayesi dışında hiçbir amaç için kullanılamaz. Yol geçme zorunluluğu bulunduğu İçişleri Bakanlığı'nca kabul edilen mezarlıklar veya bölümleri bu hükmün dışındadır.

İnşa, bakım ve onarım hakkındaki 3. maddede ise şöyle denilmektedir. " Belediyeler ile köy muhtarlıkları, mezarlıkların etrafını duvarla çevirmek, ağaçlandırıp çiçeklendirmek ve gerekli her türlü bakım ve onarımı yaparak korumak zorundadırlar. Belediyeler ve köy muhtarlıkları 1. fıkrada belirtilen hizmetleri yerine getirebilmek için gerekli ödeneği her yıl bütçelerine koyarlar. Ayrıca İl Özel İdareleri Bütçelerine de köy mezarlıklarına sarf edilmek üzere bu maksatla ödenek konur ve bu hizmetleri muntazam olarak yürütebilmek için yeterli personeli görevlendirirler. Belediye ve köy bütçelerini tasdike yetkili makamlar gerekli ödeneklerin bu idarelerin bütçelerine konulup konulmadığını araştırırlar.

2.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Mezarlık Kavramı ve Doğuşu

İnsanlar, ölümün, varlığın yok oluşunun gizemini öteden beri iki farklı yolla gögüslemeye çalışmıştır. Dinlere göre farklılık gösteren dinsel görüş, ölümü öbür dünyaya atılan bir adım olarak kabul ederek insanları tatmin etmeye çalışırken, daha dünyevi olan ikinci görüş ise, insanın yok oluşunu kalıcı bir anıtla daha dogrusu bir mezar taşıyla aşmaya çalışmıştır. Mezarların büyük taşlarla kapatılmasının asıl amacı her ne kadar istenmeyen müdahalelerden korumak olsada, koruyucu olan bu önlemlerden ölenin adına bir anıt oluşturma uğraşı, insanlık kültürünün ilk zamanlarına kadar uzanır.

2.2.1. Mezar ve Mezarlık Kavramı

Mezar, kelime anlamı olarak ölünün gömüldüğü yer, kabir anlamını taşır. Yaşam fonksiyonlarını tamamen yitirmiş organ ve kadavraların toprak içinde mikroorganizmalarca parçalanacağı, çevre sağlığına zarar vermeyecek şekilde uygun derinliklere yasal ve dini kurallara uygun, ölünün defin yerini belirten, üzeri kapatılmış çözülme odacıklarıdır (Türkal 1980, Uslu 1997).

Mezarlık ise mezarların toplu halde bulundukları yerlerdir. Eski çağlarda bunlara "nekropol" (yeraltı galerileri) denilirdi. Arapça'da mezarlık, "Ziyaret edilen yer, görülmeye gelinen yer" olarak kullanılır (Anonim 1970).

İngilizlerde mezarlık "Uyku mekânı"; Almanca'da "Huzur yeri" anlamını taşımaktadır (Uslu 1997).

Görüldüğü gibi mezarlık, kelime anlamı olarak ölülerin gömüldüğü yer manasına gelse de farklı farklı toplumlarda hep maneviyatla ilgili anlamlar taşır.

2.2.2. Mezarlık İhtiyacının Ortaya Çıkışı

Bu günün toplumlarıyla kıyaslandığında tarih öncesi toplumlarda ölüm, çok daha güncel bir olguydu. İltihaplı bir diş, atlatılamayan bir soğuk algınlığı hemen hemen tıbbi imkanlardan yoksun olan o günün ortamında ölümcül bir tehlikeydi. İnsanlar neredeyse 40 yaşına gelmeden ölüyordu. Böylece ölüm oranı da gitgide artıyordu. Ölüyü ortadan kaldırma ihtiyacı gündeme gelmeye başlıyordu. İnsanlık tarihinde ilk ölen ve toprağa gömülen Hz. Adem'in oğullarından Habil'dir. Habil kardeşi Kabil tarafından öldürülmüştür. Bu ölüyü ne yapacağını bilemeyip şaşkına dönen Kabil; o esnada bir kuşun öldürdüğü diğer bir kuşun üstünü toprakla örttüğünü görerek Habil'i toprağa gömmüştür (Anonim 1970). Tarih öncesi dönemlerden günümüze ölülerin toprağa gömülmesi kuralı bozulmadan süregelmiştir. Toplumlara göre değişmekle birlikte, zaman zaman ölüler yığınlar halinde çukurlara depolanmış, parçalanmak üzere yırtıcı hayvanlara bırakılmış, doğrudan ya da kaplar içine konularak toprağa gömme yöntemleri denenmiştir. Ancak nüfus artışı ile ölülerin de depolanamayacak kadar çoğalması, çürüme sonucu istenmeyen gaz çıkışı ve bulaşıcı hastalıklara neden olmaları gibi sonuçlarla yeni arayışlara gidilmiştir. Böylece din, yasaklar, toplumsal inançlar ve sağlık kuralları nedeni ile ölüler için toplu gömü yerleri yani mezarlıklar doğmuştur (Uslu 1997).

3. MEZARLIK KÜLTÜRÜNÜN GELİŞİMİ

3.1. Batı Kültüründeki Mezarlıklar

Hristiyanlık ve Endüstri Devrimi batı mezarlık kültürünün değişim sürecinde ikinci üstünlüktür.Bununla birlikte, ilk kez batı kültüründe, Hristiyanlıktan önce ve Hristiyanlık döneminde olduğu gibi ele almak gereklidir (Cömertler,2001). Bu noktada,Eski Mısır ve Anadolu kültürleri Hristiyanlık öncesi dönemde batı kültürünün kökleri gibi düşünülmüştür.Sonraları,Hristiyanlık dönemi Endüstri Devriminden önce ve sonra olmak üzere gözönünde bulundurulmuştur.

3.1.1 Hristiyanlıktan Önce

Hristiyanlığın kabulünden önceki batı toplumunda, genellikle defnetme yerleri yerleşim alanlarının dışında yer almaktaydı.Bu noktada, en önemli etken ise ölünün geri gelebileceği ve yaşayanları rahatsız edeceği inanışı olmuştur.Bununla birlikte, eskiden batılı insanlar defnedilmeye yaklaşmış olmanın korkusuyla yakılırlardı.Ve böylece, mezarlıklarını kutsal sayılan ve yerleşim alanına belirli bir uzaklıkta olan yerlere yaptılar.

3.1.1.1 Eski Mısır Kültüründe Mezarlıklar

Eski Mısır'da ölümsüzlüğe inanmışlar ve başarılı bir şekilde yeniden doğuşun gerçekleşmesi için vücudun ihtiyacı olan koruma malzemesini gözönünde bulundurmuşlardır. Eski Mısır dinine göre, kalp ölümden sonra ağırlaşırdı (Goldman 1999). Mısır Devleti, ruhlarının Osiris ve diğer 42 Tanrı önünde yargılanacağına inanıyordu.Orada, ölen kişinin kalbi tanrılar huzurunda terazinin bir kefesine konurken diğer kefesine ise kuş tüyü konurmuş. Sonra, eğer ölünün kalbi tüyden daha ağırsa, yeniden doğuşa ulaşması mümkün olmuyormuş ve yenilmesi için canavarlara atılıyormuş.Ama eğer kalbi tüyden daha hafifse, bu durumda, haklı olarak yeniden doğuş yolunda başarıyla ilerleyeceğine inanılırmış. Fakat bunlar için öncelikle bedenin muhafaza edilmesi gerekiyordu. Bunlar için onlar da cesetlerini mumyalıyorlardı, ayrıca firavunları ve özellikle kralları için piramit adı verilen anıtkabirler inşa ediyorlardı. Aslında Eski Mısırlılar ölünün bedenini ortadan kaldıran,cenaze töreni ve ayini olan ve bunlar için özel yapılmış anıtlara sahip eşsiz bir mezar kültürünü ortaya çıkarmıştır.

Heredot'un Eski Mısır'da uygulanmış olan mumyalarla ilgili 3 tip tasviri bulunmaktadır. Birincisi ikincisinin 3 katı kadar masraflıydı. Üçüncü tip ise, bürokrasinin orta sınıfı için düşünülmüş,fakat genel halk hariç en az masraflı olanıydı. Onlar bu durumda geleceğin cesetleri yalnızca uygun ortama emanet edilebilirdi.Tipik mumyalama konusunun dışında, iç organlar Canorip kavanozu adı verilen bir teneke kutu içinde muhafaza edilirdi.Ve Canopic kavanozlar içindekilerle beraber mumyayla birlikte yeraltı mezarına konulurdu.Bunların hepsi Eski Mısır'da birer dinsel ritüeldi.

Oldukça önemli bir konu da mumyalanmanın 70 günü boyunca bu hazırlıkları rahipler veya büyülü metnin katipleri üstlenmektedir.Bu metinler,şu anda bilinen papiruslara yazılmış olan "Ölünün Kitabı" gibidir. Ölünün Kitabı'nın bölümleri öbür dünyaya giriş izni için kişinin yolculuk boyunca karşısına çıkacak engellerin üstesinden gelmesi için gerekli bilgileri içeriyordu. Önce, mumyalama işlemleri uygulanıyor,sonra ceset piramit içerisindeki defin kısmına konuluyordu. Aslında, Eski Mısır'da yalnızca krallar ve firavunlar piramitlerin içine gömülürlerdi. Bununla beraber, Eski Mısır'daki mezar karateristikleri ile ilgili 5 kategoride; fakirler,zanaatkarlar, sanatçılar, soylu aileler ve son krallar hakkında araştırma yapmak gereklidir.

Mısır tarihinin başından sonuna kadar,en fakir insanlar sığ kum çukurlarından oluşturulan mezarlara gömüldüler. Cesetler genellikle kefenlere sarılıp saklanıyordu,fakat önceleri samanlarla ya da hasırlarla kapatılıyordu. Fakir insanlar sıklıkla ölülerine zenginlerin mezarına yakın yer alırlardı. Zanaatkarlar ve sanatçılar da cenin pozisyonunda şaftların içine gömülürlerdi.Hiçbirinin vücudu mumyalanmazdı. Çalışanların mezarlarını soyluların mezarlarına benzetilmişti.Bazıları üstüste düz zeminler şeklinde ya da dikdörtgen masa ve mastaba gibi inşa edilmişti.Bu mezarlar soylularınkinden daha küçüktü, fakat aynı özelliklere sahipti.En ilginç yeraltı mezarları piramit konstrüksiyonundan arta kalanlardan arı kovanı veya küçük piramitler şeklinde ortaya çıkmıştır.

Kraliyet mezarlığında, soylular genellikle Mastaba'da, dikdörtgen biçiminde,üstüste dizilmiş düz zeminlere,taş yapılara gömülürler etrafı derin şaftlarla sarılırdı.Aile üyeleri ve hizmetkarlar da ek olarak altına gömülürlerdi.Fakir insanların bağış için zenginlerin yanında yer almak istemesi, saray adamlarının ve soyluların Kralın ölüsünün yanında olmak istemesi gibi değerlendirilebilir.İnsanlar öbür dünya ile ilgili şansları hissedebilirler eğer onlar kralın yakınındaysa ve yaşamında krala hizmet etmişlerse,öbür dünyadaaki fırsatları yakalayabilirlerdi.Şehir merkezinin dışında ve kraliyet mezarlıklarında Giza,Sakkara ve Abusir,soylular bazen Nil nehrinin

karşısında defnedilmek için oyulmuş yeraltı mezarları bulurlardı. Kayalar içinde oyulmuş mezar şapelleri, geniş odalar dua etmek için gelinecek yerlerdi. 6. Dynasty boyunca, bazı soylular kraliyet mezarlığında değil ama kasabalarına yakın olan yerlerde gömülmüşlerdi. Aslında, günümüzde Mısır'da hala arzu edilen üst sınıftakilere yakın olan yerlerda gömülmek önemli ve bunula birlikte mezarlıkların anıtkabirlerin , piramitlerin veya mastabaların yanında olmasına dikkat edilmektedir.

Eski Mısır'da, kraliçeler bazen eşlerinin yakınında bulunan daha küçük bir piramide gömülürlerdi, fakat bütün kraliçeler bu şekilde gömülmezlerdi. Piramit Çağının Krallarının çoğu piramitlere yakın yerlere gömülmüş bulundu. Mısır'da yaklaşık olarak 100 piramit vardır, bazı küçük ve kötü olanlar yıkılmıştır, diğerleri ise Giza'daki Khufu, Khafre piramitleri gibi hala ayakta kalmayı başarmış bazı piramitler ise insanları görkem ve ihtişamıyla şaşırtmaya devam ediyor.(Royal Ontario Müzesi,2000)

Ülkedeki küçüklü büyüklü bazı piramitler Eski Mısır zamanında yapılmıştır (Claayton 2000). Fakat şüphesiz ki, Keops Piramiti M.Ö.2560 yılında Mısır Hanedanının 4. firavunu olan Thufu için inşa edilmiş ve dünyanın yedi harikasından biridir.Bu yapılarlaa beraber Eski Mısır kültür ve mimari açısından en yüksek noktaya ulaşmıştır. Keops Piramidi 145 metredir ve 48 katlı gökdelen yüksekliğindedir. Harika piramit ile ilgili olarak kare tabanlı zeminin ölçüsü 229x229m'dir ve ayrıca bilirkişilerin iddiasına göre 2 ile 15 ton ağırlığı arasında değişen 2.300.000 blok taş ve yüzbinlerce köle piramitin inşa edilmesinde kullanılmıştı.

Piramit konstrüksiyonu kesinlikle Eski Mısır'a özgü bir yapıdır. Bununla birlikte, bazı piramitler dünyanın diğer yerlerinde de inşa edildi. Mısır'daki en büyük piramitler Keops, Kefren ve Mikerinos'dur.

3.1.1.2 Anadolu Kültüründe Mezarlıklar

Araştırmacıların üzerinde çalıştığı mezarlık tarihi konusu mezarlık kültürünün Anadolu medeniyetlerinin defnedilme yerlerinin belirlenmesi, mezarlıkla ilgili yapılar, ölüleri düzenlenme teknikleri ve defnetme uygulamaları ile ilgili bilgi verir.Anadolu Medeniyetleri, tarih öncesi ve başlangıcı M.Ö.3000 yılı olarak kabul edilen tarihi çağlar olmak üzere 2 dönem halinde ele alınmıştır.

Tarih öncesi çağlardan Taş Devri; Yontma Taş Devrinden ve Cilalı Taş Devrinden oluşmaktadır,Maden Devri ise;Bakır Devri,Tunç Devri ve Demir Devrini içerir.Tarihi çağlar ise İlk Çağ, Orta Çağ, Yeni Çağ ve Yakın Çağ olmak üzere 4 dönemde incelenir. Hititler, Helenler, Urartular, Frigyalılar, Likyalılar, Lydyalılar, İyonyalılar, Persler, Bizanslılar, Selçuklular, Osmanlılar ve son olarak da Türkiye Cumhuriyeti bu

tarihsel süreçte Anadolu'da baskın olmuştur. Bununla beraber, bu çalışmada Selçuklular,Osmanlılar ve Cumhuriyetçi Türkler Türk kültürü başlığıyla inceleme altına alınmıştır.

Aslında, tarih öncesi Anadolu mezarları ve defnetme tipleri ile ilgili yeterli bilgi ve bulgu mevcut olmadığı için kronolojik olarak kesin genellemeler yapılamıyor.Ne olursa olsun, bazı düşünceler ve yorumlar yapılmıştır. İlk olarak, defnetmek çok eski ve çağlardan beri süregelen bir gelenektir. Frigyalılarda gömü yerleri biraz toprakla örtülürdü. Sonunda, tarih öncesi zamanlarda mezarlık ölçüleri bugünkünden daha genişti. Anadolu'da ilk ölüyü gömme yeri mağaralardı. Daha sonraları, ilk olarak cesetler güneş altında kurutuluyor ve sonraları da Cilalı Taş Devrinde evlerin altına gömülüyordu. Örnek olarak, ölüler bazı yemeklerle ve hediyelerle birlikte Çatalhöyük'teki evlerinin içine gömülüyorlardı.

Demir Çağında ise,ölüler dromoların içine gömülüyordu. Örnek olarak, son yıllarda Van yakınlarındaki erken dönem bir Demir Çağ mezarlığı bulunmuştur. Mezarlıklar, yerin 1 metre altına hazırlanmış ve dromolar şeklinde tasarlanmış hücrelere gömülürlerdi. Genel olarak, kuzey-doğu ve güney-batı doğrultularında yönlendirilirdi. Ve çoğu kez, bu mezarların içine bir kişiden daha çok yani yaklaşık 20-80 kişi birden gömülüyordu. Böylece, bazı durumlarda ölüler önce yakılıyor ve ardından da dromolara gömülüyordu.

Ayrıca, bazı hediyeler mezarlara hizmet etmek amacıyla kullanılırdı. Kavaklı(1996) mezarlığın güney-batı yönünde bir dromo giriş yeri tasarlandığı belirlenmiştir.Defin yerleri genellikle dikdörtgen bir temel plana sahip ve 2,5 metre yüksekliğindedir. Varsayımlara göre, son zamanlarda bu dromoların başlangıcının Urartılar olduğu düşünülüyor.

Defnetme geleneği tarihi çağlardaki gibi devam etmiştir. Bununla birlikte, tümülüs,piramit,kaya mezarlıkları ve mezarlık evleri gibi mimari açısından önemli olan her mezarlık M.Ö.2000 yılından önce kalmıştır.(Naumann 1998) M.Ö. 2000 yılından sonraki zamanlarda,soylular ve krallar kubbeli mezarlara gömülüyorlardı.

Bu yapıların birçoğu Trakya'da ve Anadolu'nun batı kısımlarında bulunmuştur. Bu kubbeli mezarlar M.Ö.2000 yılında yaşamış olan Aka Medeniyetindeki kubbeli mezarlara benzetmektedir (Mansel 1942). Anadolu'da bulunan kubbeli mezarlar plan tiplerine göre; kare, dikdörtgen ve dairesel olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır (Emre,1978).

M.Ö 2000 yılında Anadolu'da bina içlerine veya bina dışalrına gömü yerleri yapılırdı. Bina içi gömü yerleri ile ilgili olarak ortaya çıkan istatistiksel bilgiler yalnızca Alişar'da

ve Kültepe'de bulunmuştur.Bununla birlikte, kalıntılarla Acemhöyük, Alacahöyük, Boğazköy, İkiztepe, Karahöyük, Karaoğlan, Kusura, Masathöyük ve Polatlıhöyük'de de karşılaşılmıştır.Diğer taraftan bina dışındaki mezarlıklar ise Truva, Gordiyon, Osmankayası, Ilıca, Kazankaya, ve Yanarlar mezarlığında bulunmuştur.Ayrıca Demircihöyük ve Semahöyük'te de bina dışı mezarlara rastlanmıştır. Fakat bu gömü yerleri orada yer alacak olan bi mezarlık gibi gözönünde bulundurulmuyordu. Sonunda, anıt niteliğindeki mezarlar bilinmeyen bir dönemden günümüze kadar taşınmış oluyor. Bir anıt hazırlama işi ilk kez Fin veya Suriye medeniyeti tarafından uygulanmıştır. Defnedilmeyle ilgili meslek, yaş, cinsiyet ve benzeri bilgiler bu anıtlar üzerinde bulunmuştur (Akurgal,1990).

Hititler tarafından da kullanılan bina içi ve bina dışı mezarlık tipleri aslında üç tip olarak ele alınır: birincisi ağaç lahit mezarlar, gömme mezarlar ve son olarak da küllerin konulduğu vazo mezarlardır.Gömme mezarlardan ayrı olarak, Hititlerden kalma pek çok yakılan ölülerin taşındığı vazoda Anadolu'nun çeşitli yerinde bulunmuştur. Ölüyü yakmak ve ölüyü gömmek tekniklerinin ikisinde de M.Ö. 2000 yılında uygulanmıştı. Kil,kavanoz ve kutu mezarlardan ayrı olarak ölülerin yakıldıktan sonra koyulduğu vazo da muhafaza etmek için kullanılırdı. Hititler de mimari açıdan basit ve anıt niteliğinde olan mezarları inşa etmişlerdir.

Hititlerde özellikle M.Ö 2000 ve M.Ö. 3000 yılları arasında gömme mezarlardan ayrı olarak vazo mezarlar kullanılmıştı. Bu mezarların bir çoğu Afyon Yanarlar bölgesinde yapılan kazı çalışması sonucunda ortaya çıkmıştır (Emre,1978). Afyon-Yanarlardaki bu Hitit mezarlıkları yaklaşık olarak 6 hektarlık kısmı vazo mezarlardan meydana gelmektedir. Afyon ve çevresindeki medeniyetler M.Ö. 2000 yılına dek direkt olarak vazo mezarlara konuluyorlarmış. Bu noktada M.Ö. 3000 yılının mezarlık kültürü üzerindeki etkisi oldukça önemlidir. Ölülerin yakılması konusuyla ilgili olarak hiçbir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu vazo mezarları belli etmek amacıyla Hititler yeryüzüne çeşitli işaretler koymuşlardı. Mezarlıkların düzeni ile ilgili hiçbir prensip o dönemde henüz denenmemişti.Yanarlar'daki vazo-mezarlar Anadolu'nun çeşitli yerlerinden bulunan vazo mezarlarla karşılaştırmalı olarak ayrılmıştı. Hititlerden kalma Kültepe ve Gordion mezarlıklarında ve Yanarlar mezarlığında bulunan vazo-mezarların aralarında bazı benzerlikler de vardır (Emre,1978).

Hititlerden sonra Urartular iki ölüyü gömme stratejisi uygulamışlardır: defnetmek ve yakma öncesi cenaze törenidir. Devlet adamları genellikle direkt olarak toprağa gömülürlerdi. Halk ise önce yakılırdı,sonra külleri vazolara konulurdu,sonunda da bu vazolar toprağa gömülürdü. Kraliyet mezarları iyi inşa edilmiş ve ihtişamlı bir anıt

niteliğindeydi. Genellikle bir eve benzemekteydiler. Gömü yerleri yerin altında inşa edilirdi. Urartular hediyeler, değerli eşyaları ve silahlarıyla birlikte gömülürlerdir. Onlar genellikle teker teker gömülüyorlardı (Özgüç,1969). Urartular çoğunlukla basit mezarlar, taş kutu mezarlar,vazo mezarlar,kaya mezarlar ve dromo mezarlar gibi beş tip mezar kullanırlardı. Urartuların mezarlarındaki farklılıklar üç faktörden ortaya çıkmaktadır : Bunlardan ilki Urartuların etnik karakterleri, ikincisi ekonomik ve üçüncüsü ise insanların sosyal statüsüdür (Çilingiroğlu,1997).

Frigya mezarlık kültürüne göre, Kral Midas'ın mezarı hariç genelde cesetler dikdörtgen vazolar içinde ağaçtan yapılmış gömü yerlerine gömülürlerdi. Kral Midas'ın mezarı 3.25m yüksekliğinde ve bir vazo içinde konulmamıştır.Yerden inşa edilmeye başlanmıştır sonra 4 metre yüksekliğinde taşlar üstüste konulmuştur, sonunda da bu taşlar kille kaplanmış ve bundan dolayı gömü yerinin üstünde yapay bir tepe hazırlanmıştır.Bu mezarda bulunan ahşap kafesler eşsiz bir sanat eseri olarak değerlendirilmiştir (Akurgal, 1990).

Likya, Lidya ve Frigya medeniyetleri Hititler ve Urartulardan farklı olarak ölüleri yakma metodlarını kullanıyorlardı. Kayaları oyarak anıt mezarlar yapmışlardı. Böylece mezarlarına genel olarak kaya mezarlar adını vermişlerdir. Serbest durabilen kaya mezarlıklar da inşa etmişlerdir.Anıt mezarların kökeni ile kraliyet ve halk mezarları arasındaki büyük fark İran Kültürünün etkileriyle yorumlanmıştır (Akurgal, 1990). Borchardt Likya mezarlarını serbest durabilen ve kaya mezarları olmak üzere 2 gruba ayırmıştır. Serbest durabilen mezarlar kendine has farklı özelliklerini gösterdiğinden beri,kendi aralarında lahit,anıtkabir ve çift mezarlık olarak adlandırılan sütun mezarlar, ev mezarlar, tapınak mezarlar gibi alt gruplara ayrılmıştır. Aynı zamanda, bu alt gruplar alt başlıkların kendi sırasını daha alt bölümlere ayrılabilecek şekilde içermektedir.

Antik Yunan'da günümüzde kullanılan ve sonraları Roma'da var olan mezarlıklar gibi özel kutsal alanlar yoktu,mezarlıklar genellikle yerleşim alanlarının dışında olurdu. Bu mezarlıklar sıklıkla giriş yerlerinden yollar boyunca uzanan yerde bulunuyorlardı,her ne kadar önemli kişilerin mezarları bulunuyorsa da ve şehir duvarları arasında yer alıyorsa da mezarlıklar böyle konumlandırılmıştı. Özet olarak, basit mezarlar gruplar halinde veya yol kısmında düzenli bir biçimde yer alıyorlardı.Diğer bir taraftan, heybetli anıt mezarlar krallar,soylular ve Hellenistik dönemdeki diğer zenginler için inşa ediliyordu. Bu mezarlıklar oldukça etkileyici ve sembolik yapılardır; temelini oluşturan düşünce gömülecek ölünün göklere çıkarılması ve Tanrı'nın ölümsüzlüğünün ölüler için muhafaza edilmesidir. Planlanmış olan birçok Hellenistik prestij mezarlığı sembolik bileşenleri tasarıma

hakim olmuştur.Tek ve eşsiz oluşu sıklıkla bu mezarlıkların tasarlanması ve planlanmasında genel düşünce olmuştur. Hellenistik Çağın en erken dönemine ait bilinen anıt mezarlık Likya şehrindeki Nereid Anıtıdır.Bu anıtkabir kısmen Yunan tapınak mimarlığı ve kısmen de doğunun bilinen mimari özelliklerinin yeni bir kombinasyonunu ortaya çıkarmıştır (Fedak 1990).

Halikarnas'ta yaklaşık M.Ö. 450 yıllarında Karia kralı Mausolos için ihtişamlı bir anıtkabir yapılmıştı. Maalesef, bu anıtkabirlerin pek çoğu tamamen günümüze dek ulaşamamıştır. Bu yapının önemi üzerindeki sanat eserlerinin fazlalığı ve ölçüleri ile artmaktadır. Zira bu anıtkabirin ölçüleri ve sanat eserleri eski anıtkabirlerden daha üstündür. Bu kabirin mimari özellikleri Antik Yunan'da ve Eski Mısır'da Likya'nın mirası sayılmaktadır. Sonradan da bu anıtkabir modern anıtkabirlere bir örnek teşkil edecektir.

"Ostetec" isimli mermer vazolar Hellenistik Çağda Anadolu'nun bazı bölgelerinde ve Roma Döneminde küçük bir mezar olarak kullanılmıştır. Ayrıca, mezarlar Roma Döneminde kireçtaşından yapılmıştı. Mezarların uzun kısmında ve öbür dünyanın giriş kaapısı denilen kısa kısmını meyve,çiçek ve yapraklardan meydana gelen çelenkler tarif etmektedir (Uslu, 1997).

Roma dönemi mezarları sergi niteliği taşıyordu, ve sıklıkla yaratıcı tasarımlarla ve ilgi çekici bir takım düzenlemelerle bunu sağlıyorlardı (Mc Donald,1996). Çok sayıda mezar mezarlıklarda ve yol kenarlarında şehrin girişine kadar uzanmış bulunmaktadır. Kaplıcalar,mezarlar planda ve kesitte genel fonksiyonuna rağmen çok değişmektedir.Fonksiyonel kimlik genellikle çevreye ve bölgeye, mezarlık sembolleri ve kitabe olarak miras kalır. Görsel bakımdan, Romalılar tarafından üniter ve görsel olmak üzere 2 temel kategoriye ayrılmıştır. Görsel mezarlar bir cephesine ya da her cephesi düşünülerek inşa edilir.Üniter mezarlar ise,serbest durabilen mezar, piramitler, dikilitaşlar gibi dikeyde hakim olan mezar tipleridir. Roma mimarisindeki simetri kuralı ve Roma anıt mezarlıkları İngiltere ve Amerika'daki Viktorya tarzı mezarlıklara benzemektedir.

M.Ö.200-300 yıllarından kalma Anemurium nekropolü Doğu Roma'nın tipik mezarlıklarına aittir. Nekropolün her tarafı kemerlerle üstünlük sağalayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Küçük ve büyük evlerin yığılması, bazılarının yalnız kalması, bazılarının yanyana bitişik olması,dar sokaklarla mezarların rijid bir sistemde olmaması şehrin bir bölümünün karakterini mezarlıklardan daha çok yansıtmaktadır.O gerçek şehrin ölüleridir.

Mezarlıklardaki ilk mezarlar serbest durabilen kemerli, genellikle merdivenli,küçük kapılı ve hiçbir süsleme içermeyen mezarlardır.İkinci tip mezarlar ise, Anemurium Nekropolünün içinde birinci tip olarak bir gömü yeri vardır,fakat burası nişlerle süslenmiş içiçe odalar sayesinde daha üstün hale gelmiştir. Bu mezarların yönü genellikle kuzey-güney ve doğu-batı yönünde olmuştur. İçiçe geçmiş odalı mezarlar Roma Döneminde ortaya çıkmıştır. Üçüncü tip mezarlıklar Anemurium ortaya çıkmıştır, Anemurium genellikle yığılmış birçok yapıyı, sıklıkla bir ya da iki tip mezarı gösterir,fakat bazen yeni bir ünite gibi de tasarlanır. Bu yapılar, bazıları çok geniş, mezarlardan ayrı olarak içiçe odalı yerlere sıklıkla oturma yerlerine , farklı boyutlarda koridorlara ve belki bahçelere,deniz manzaralı yerlere sahiptir. Aslında , bu üç tip mezar Anemurium'um özel karakterini bize gösterir.Genel görünümünden dolayı mezarlıklar ölülerin yerinden çok yaşayanların yeri niteliğindeydi (Alfoldi,1971).

Antik Yunan'da ve Roma'da ilk zamanlarda ölüler evlerin altına gömülmekteydi. Fakat sonraları, Theodicy Felsefesi ve Roma'nın 12 Kitabesi tarafından cesetlerin böyle alanların içine gömülmesi yasaklanmıştır. Böylece, bundan sonra mezarlıklar Roma'nın dışına yerleştirildi (Kılıçbay,1991). Bununla beraber, Bizans dönemindeki mezarlık bölgeleri eski zamanlarla karşılaştırmalı olarak değişmişti. Eski zamanlarda, ölüler şehir duvarlarının dışına gömülüyorlardı. Oysa Hristiyanlığın kabulu ile beraber ölüler de yerleşim alanlarının içine gömüldüler (Sosyal, 1996).

Tarihsel ve tarihsel olmayan dönemleri içeren Anadolu tarihi sayesinde, ölü gömme teknikleriyle ilgili olarak bazı farklar ve benzerlikler ve mezarlık yapıları Anadolu'nun birçok yerinde uygulanmıştır. En genel mezarlık tipleri; vazo mezarlar,mermer veya seramik mezarlar, kaya mezarlar,anıtkabirler ve tümülüslerdir. Materyal olarak da her bölgeye özgü mermer,ahşap,taş,seramik ve kaya gibi malzemeler kullanılmaktaydı. Örnek olarak, tepe bölgesinde yer alan Karia gibi genellikle kayalar ve taşlar materyal olarak kullanılmaktaydı. Diğer bir taraftan, ahşap yerleşim yerleri yakınındaki orman alanlarında en çok tercih edilen malzeme haline gelmiştir.

Ne olursa olsun, aslında dönem dönem uygulanmış olan defnetme tiplerini,bunlarla ilgili yaklaşımları birbirinden ayırmak mümkün değildir. Anadolu'da yaşamış olan tüm uygarlıklar tarih boyunca bu konuda birbirleriyle etkileşim halinde olmuşlardır.Aynı zamanda Eski Mısır'dan bazı etkiler görülmektedir.Türklerden önce Anadolu'da yaşamış olan uygarlıkların hakimiyetiyle ilgili olarak; kurmuş oldukları yerleşim alanları,yapı içinde olan defnetme yerleri,yerleşim alanının ya da yapıların dışındaki defnetme yerleri ve yerleşim alanlarını görmekteyiz.

3.1.2. Hristiyanlıktan Sonra

Batı mezarlık kültüründe hristiyanlarla ilgili önemli gelişmeler özellikle Endüstri Devriminden sonra meydana gelmiştir.Mezarlık reformunun etkileri yalnızca batıda değil doğuda da kendini göstermiştir.

3.1.2.1 Endüstri Devriminden Önce Mezarlıkların Durumu

İlk Hristiyanlar,hijyenin önemini tamamen unutarak,ölülerin saklandığı yeraltı mezarları arasında dinlerini yaşayarak yetiştiler.Hristiyanlar ölülerini ya yakarlardı,ya da gömerlerdi.Aynı zamanda en çok Hristiyan Yeraltı Mezarlığının bulunduğu dönem 3.yy'a ve 4.yy'ın ilk dönemine aittir. M.Ö 410 yılında Roma'nın Alaric tarafından yağmalanmasıyla yeraltı mezarları ortadan kayboldu.Yeraltı mezarlarının sonu güçlü şehrin sonu ile birleşmiş oldu.

Hristiyanlığın doğuşundan sonra 1000 yılında kilise ölülerin yakılmasını yasakladı.Ve yalnızca Orta Çağ'da yerleşim alanlarından uzağa yalnız defnedilme ya da eski mezar geleneği mevcuttu ve bundan vazgeçildi,Avrupa'da zamanla yeni defnedilme formları ortaya çıktı. Bazı nedenler bu gelişmelere yol göstermiştir.Bunlardan en önemlisi güvenlik amacıyla duvarlı şehirlerin gelişim göstermesidir ve bununla beraber onların da yer alması istenmiştir.

Ayrıca İslam dini geleneklerindeki cenaze törenlerinde de olduğu gibi genel fikir halkın toplanması,ölen kişinin cenaze kaldırılırken ruhuna dualar okunmasıdır.Böylece, yerleşim merkezlerinde kilise mezarlıkları, ibadet yerlerine yakın mezarlıklar ortaya çıkmıştır.

Mezarlıkların yerleşim alanlarının içinde oluşu normal olarak yalnıca Hristiyan ölülerinin belirli bir dereceye göre düzenlenmesi gözönünde bulunduruldu.

Orta Çağda,Hristiyanlık batı dünyasında yaygınlaşırken,birçok yer saygıdeğer rahipler ve azizler tarafından mezar yeri olarak tavsiye edilmiştir bununla beraber kiliseleri mezar yeri olarak kullanmışlardır.Daha sonraları,rahiplerin mezarları Orta Çağın odaksal gelişim noktaları haline gelmiştir.

Önemli kimselerin cesetleri kilise içinde defnedilirdi ve halk birkaç metrelik derin çukurlarda biri diğerinin sağında olacak şekilde defnedilirdi.

Kilise mezarlığının çevresinde genellikle bir dizi ceset için yer ayrılmış olurdu.O zamanlarda,gömülecek cesetin de kilise tarafından önemli sayılan bir kişinin de kişisel mezar parselleri gözönünde tutulmazdı.

Hatta iddia konusu olmasına rağmen,bazı saraylarda ve kiliselerde cesetlerden toplanan kemikler dekor amaçlı olarak kulllanılmaktaydı.Ayrıca, Orta Çağdaki bazı kilise mezarlıkları bir toplantı yeri,bir ticaret yeri ve kimi zamanda rekreasyon alanı olarak kullanılmaktaydı.Mezarlıklarla ilgili olarak yapılan özel düzenlemeler ve yapılış şekilleri bu dönemde henüz ortaya çıkmamıştı.Bununla beraber,mezarlar kiliselere ve doğuda Kudüs'e doğru yönlendirildiler.

Avrupa geleneğinde mezar yerlerinin ya yakın çevrede ya da kilisede olduğunu belirtmiştir.Orta Çağa ait toplum yapısında ölü hayatın içinde yaşamaktaymış gibi saklandı (Meinwald,2000). Ölülerin defnedilmesi için en çok arzu edilen yer mihraba yakın olan yerdi.Hiyerarşik düzenlemede de kilisenin dışında devam ettirildi.İnsanların en çok göz diktiği yerlerden biri de kilise yanıydı.Mezarlıklar yalnızca ölülerin gömüldüğü yer olarak kullanılmamıştır,aynı zamanda bir market,pazar yeri,meydan ve ağaçlıklı yol olarak da kullanılmaktadır.Böylece mezarlıklar meydanların habercisi olmuştur.

Kilise ve halkın yaşam merkezi olarak olan mezarlıklar hem dünyevi hem dini yerler olarak tanımlıydı.

Bu uygulamanın genel olarak amacı ölülerin Kıyamet Gününe (Sorgulanma gününe) dek bekleyecekleri yerdi.Kilise Orta Çağ boyunca bu sorumluluğu üstüne almıştır ve 18. yy'a kadar da bunu devam ettirmiştir.

3.1.2.2 Endüstri Devriminden Sonra Mezarlıkların Durumu

Şehre uzak olan mezarlıkların kullanımı, insanların populasyon oranının artmasıyla ve alanların yetersiz kalmasıyla beraber artmıştır.Özellikle de salgın hastalıkların artmasıyla birlikte 14. yy'ın onların en kötü yüzyılı yaşamaları bu kullanımı yaygınlaştırmıştır.Günümüzde Papaz Clement VI ile ilgili yapılan hesaplamalara göre,diş plağı yüzünden yaklaşık 23.840.000 insan ölmüştür ve 19.yy'a kadar kilise mezarlığında defnedilmelerine karşın hala kiliseler merkeze uzak sayılmaktaydı.

19.yy ile birlikte kırsal alanlardan şehirlere ve kasabalara doğru inanılmaz bir göç yaşandı ve bu göç yaklaşık olarak Avrupa'nın büyük bir kısmını oluşturmaktaydı.Ardından hızlı gerçekleşen hızlı şehirleşme sonucu yığınla insan şehirde birikmişti.Fakat bunun yanında şehirlerde aynı hızda bir gelişim söz konusu değildi.Sonuç olarak;evdeki problemler,ulaşım ve diğer alanlardaki problemler şehirde hızla artış göstermektermişti.Dolayısyla bununla beraber bu gelişmelerden kilise mezarlıkları da etkilenmiş oldu.Sonunda,tüm kiliseler salgın hastalıklar ve hızla artan sağlık problemleri sonucunda içeride ve dışarıda tıka basa ceset ile doldular.

Topoğrafyaya ait nedenler,örneğin toprağın su seviyesinin yüksek olması gibi nedenler gözönünde bulundurularak ilk modern mezarlıkların konstrüksiyonu yapılmıştır.Hijyen ve sağlık konusunda bilgi sahibi olmak bazı konularda yol gösterici olmuştur.Toprağın sebep olduğu salgın hastalık fikri 1713-1715 yılları arasında diş plağı salgınından ölenler ve 1735'te Hamburg'da 1779'da şehre uzak mezarlıklara gömülmüştür.Ve sonunda Paris'te 1785'te bunlarla ilgili olarak halk tartışmaya başlamıştır.1780'de"Cimetiere des Innacents" defnedilme konusyla ilgili olarak kapatılmıştır.

Aynı zamanda batı dünyasının en kalabalık nüfuslu şehri olan Londra'daki gelişmeler de bazı farklılıklar olmasına rağmen bu yolu izliyordu.

Yedi Mezar - Kensal Green 1832'de,West Norwood 1837'de,Highgate 1839'da,Bromton,Nunhead ve Abney Parkı 1840'ta ve Tower Hamlets 1841'de açılmıştır.Bu mezarlıklar şehir merkezine olan uzaklıkları gözönünde bulundurularak yerleşim alanlarından uzak bir alanda konumlandırılmıştır.

Ulaşım ile ilgili olarak motor gücünde hızlı bir gelişim meydana gelmiştir,özellikle 1830 yıllarında demiryollarında olan gelişimden sonra mezarlıklarla ilgili yeni planlama ölçüleri görüşülmeye başlanmıştı.İnsan populasyonunun devamlı bir şekilde artmasıyla birlikte mezarlık ihtiyacı da aynı yönde artmıştı.

1842 yılında mimar Thomas Willson tarafından radikal bir çözüm olarak i 18 dönüm ve 215.296 yeraltı mezarlığına sahip 94 merdivenli ve yaklaşık 5milyon insan kapasiteli bir piramit ilan edildi,fakat asla gerçekleştirilmedi.

Yeni mezarlıkların kırsal alanlara yerleştirilmesi yerine,şehirden uzak alanlara yerleştirilmiştir.1700'lü yılların sonuna doğru da "Egyptomania" İngiltere'yi vurmuştur sonuç olarak piramitler,dikilitaşlar 19. yy boyunca popüler hale gelmişlerdir.

Yeni mezarlıkların sorumluluğu Paris'te belediyelerin elindeydi fakat Londra'da ise durum farklıydı yeni mezarlıklar özel yatırım olarak görülmekteydi:Yukarıda bahsedilen yedi mezar örnek olarak verilebilir.

Başlangıçta bu iyi bir yatırım olmuş gibi gözüktü fakat uzun bir zaman dilimi içerisinde mezarların çoğu bakım parasına satılmış ve birçok şirket bununla beraber iflas etmiştir.Bu mezarların hepsi halkın yetkisi tarafından elegeçirilmiştir.

Almanya'daki gelişmeler İngiltere'dekinden çok Fransa'nın yönünde ilerlemiştir.1774'te bir sağlık komisyonu Münih'teki kilise mezarlıklarını zehirli koku üzerine uyarmıştı.1788'de şehir içindeki bölgelerde mezarlar yasaklandı ve bunu

izleyen yıl ilk defnedilme yeri olarak ,Alter Südlicher Friedhorf adı ile vakfedilmiştir.Gelecek 80 yıl için burası yalnızca Münih'in mezarlığı olmuştur ve yalnızca 1890'larda,insan popülasyonunun artmasıyla gerekli olan düzenleme yapılmıştır ve bu düzenlemeki formlar günümüz mezarlarının temelini oluşturmuştur.Fransa etkisi elbette ki diğer bir gelişmiş ülke olan Almanya'da da baskındır.Hamburg'da 18.yy son çeyreğindeki hijyen tartışmaları şehrin dışındaki mezarlıklarla sonuçlanmıştır.Daha sonraları 19.yy'da popülasyonun artmasıyla ve mezarlık ihtiyacının doğru orantılı olarak artması sonucunda şehrin kuzeyinde Hauptfriedhof Ohlsdorf adında bir mezarlık yapılmıştır.Yaklaşık 400 hektarlık bir alana sahip bu mezarlığın açılışı 1877'de olmuştur.Bu mezarlık dünyanın geniş alana sahip mezarlığı olmuştu ve Pere Lachaise'ın (43 hektar)neredeyse 10 katı ya da Paris'teki 20 mezarlığın toplam alanı (420hektar) ile aynı değerdeymiş.

Amerika'daki 17.yy'daki tutucu amerikalılar fiziksel ve ruhsal duygularla ölümü yaşamdan ayırmışlardı.Bununla beraber,toplumun tutucu kesimi kendi ibadet yerlerinden uzak bir yerde oturmuşlardır.Mezarlar baştan sağma bir şekilde işaretlenir ve bakımı da önemsenmezmiş.Cenaze 17.yy Amerika'sında oldukça basitmiş.Tutucu kesimler insan ruhuna öldükten sonra değil de yaşarken önem veriyorlarmış ve onları öldükten sonra cenaze töreni yapmaksızın defnediyorlarmış.

18.yy'da tutucular gibi cemaat ile ilgili pek az evrim yapıldı ve Amerikan halkı giderek çoğulcu bir yaklaşımı benimsemişti.Tek bir yol vardı o da kilise yanında bölgesel mezarlık uygulamasıydı.Şehirdeki yaşam alanlarının şehirden kırsal alana doğru genişlerken,toplumsal kazanç tekrar merkeze doğru kazandırılmış oluyordu.Mezartaşı bir yere kadar daha süsülüyken,mezarlık değildir.

Bununla beraber insan popülasyonunun hızla artması 19.yy'a başlarken kilise mezarlıklarında dayanılmaz durumlar ortaya çıkmıştı.19.yy'da Newyork,Boston ve diğer yerel yönetimler çok kalabalık,biçimsiz ve insan sağlığı için tehlikeliydi.Kampanyalar gazetelerde ve broşürlerde yalnızca mezar yerlerinin sterilizasyonu değil aynı zamanda şehrin dışında yeniden konumlandırılması da belirtilmeye devam ediyordu.Bu kampanyalar şehrin temizliğiyle ilgili genel çabaları geliştirmek için bir metin halinde hazırlandı.Kırsal mezarlık hareketi 1830'da başlamıştır ve böylece daha iyi sivil yaşam için yapılan hareketin büyük bir kısmını oluşturmuştur.

Uzun tartışmalar ve kampanyalar sağlık problemlerini ve hijyen tartışmalarını kapsamaktaydı ayrıca Fransa ve İngiltere'nin sonuçlandırdığı modern peyzaj ile düzenlenmiş mezarlıkların Cambridge yakınlarındaki Kuzey Amerika Mount

Auburn,Philadelphia yakınlarındaki Laurell Hill ve Green-Wood mezarlığının açılmasını hesaba katmışlardı.Bu üç projenin plan ve çıktıları sonraki yıllarda hemen hemen daha çok mezarlığın Paris'te Pere Lachaise'tan etkilenilerek yapılmasını sağlamıştır.Ölüm kavramının duygusal belirtileri Mount Auburn Mezarlığında ve diğer kırsal mezarlıklarda ortaya çıkmıştır. Vakur köylünün topraklarının kurnaz adamların teklifiyle birlikte doğanın istimlak edilmesi artış göstermiştir.Mezarlıkların çimenli ve ağaçlı,aydınlık ve karanlık,dar ve geniş gibi sahip olduğu manzara çeşitliliğinin içerisinden geçmek başarıyla sonuçlandığının göstergesidir.Bazı dikkat çekici noktalar göl kenarlarından,izole edilmiş mağaralardan ya da pitoresk yapılardan faydalanılarak sağlanmıştır.İlk ve en etkileyici kırsal mezarlık olan Mount Auburn mezarlığı Boston'un kırsal bir kısmında konumlanmıştır.Mount Auburn 1831 yılında bulunmuştur,bir halk mezarlığı değil kar amacı güdmeyen ve bağış karşılığı satılan bir özel mezarlık olmuştur.Onlar çoğunlukla varlıkla ilgili olarak sınırlanmışlardır,halkın çoğu daha az zenginliğe uygun yapıdadır.Fakirler,bununla birlikte çoğunlukla dışlanmışlardır ve genelde isimsiz olarak belediye mezarlarına gömülmüşlerdir.

İngiliz bahçesi 18. yy'ın sonlarında,güneyliler tarafından tasarlanan küçük özel mezarlıklarla ilgili olarak Amerika'dan etkilenmiştir.Diğer bi taraftan,ilk geniş ölçekli mezarlık anlayışı İngilizlerin Pere Lachaise mezarlığından etkilenilerek ortaya çıkmıştır.İddialara göre Pere Lachaise Mount Auburn için bir ilk örnekmiş.Bunu söylemek doğru çünkü her ikisi de İngiliz tarzı bahçeden sonra tasarlandı ve planları,görünümleri birbirinden oldukça farklıdır.19.yy'ın ikinci yarısı boyunca Cambridge'deki Mount Auburn mezarlığı,Massachusetts ve Green Wood mezarlığı,Newyork gibi mezarlıkların yalnızca kültür enstitüsü olmadığı aynı zamanda turistlarinde ilgi odağı olduğu açıkça ortadaydı.Bu mezarlıklar kırsal ya da bahçe mezarlıkları olarak geçiyordu.Mount Auburn yanlızca Boston'dan gelen ziyaretçilere değil ulusal ve uluslararası turistlerin de dikkatini çekmiştir.

Mount Auburn mezarlığı örneği hemen hemen ondan sonra yapılan tüm mezarlıklarda da devam ettirilmiştir.Kırsal mezarlıkların popülerliği melankolinin varoluşu tarafından yalnızca açıklanamaz bir durumdadır.Asıl gerçek şu ki, kırsal mezarlıklar gerçekten cazip mekanlardı.Birçok örnekte bununla birlikte mezarlıklar mekanı ziyaret edenlerin sığınabileceği güvenli bir yer olarak da tanımlanmıştır.O zamanlar bazı şehirlerde daha kısıtlı çeşitlilikte rekreasyonel alanları ve daha az park varmış. 19.yy'ın ortasında başlayan Amerikalıların kırsal mezarlığa olan tepkisi parkların kurulmasında gerçekten de önemli bir katalizör olmuştur.19.yy'ın son çeyreğinde parkların kurulması,müzelerin bulunması ile,sanat galerileri ve daha

birçok eğitim ve eğlence tesisi ile birlikte mezarlıklarda yapılacak faaliyetlerde azalmıştı.Bununla birlikte zevklerde değişime uğramıştı.Örneğin duygusallık ve melankolinin yerini mutluluk,iyimserlik,pratiklik ve devamlılık almıştı.

Özet olarak,salgın hastalıklardan dolayı ölmüş olan bir dizi insan için Amerika'da geniş bir bahçe mezarlığı oluşturulmuştur.Boston'daki Mount Auburn (1831),Philadelphia'daki Laurel Hill (1836) ve Green wood (1838) kırsal alansa defnedilen ölünün eski bilgeliğe olan dönüşünü gösterdi.Bu Romantizm akımının yükselişi revaşta olan bir eğilime son verdi.Laurel Hill ve Green Wood ,Mount Auburn'ün başarısını takip eden başarılar kazandılar.Halk yeni mezarlık anlayışını gerçekten çok sevdi ve benimsedi hatta haftasonları gezintiye çıkabilecekleri ve dinlenip,vakit geçirebilecekleri yerler haline getirmişlerdi.Bunun üzerine daha fazla açık alan ihtiyacının oluşmasıyla birlikte peyzaj mimarları bu mezarlık alanlarının düzenlenmesine girişmişlerdi.

Parklar daha çok bahçe mezarlıkları gibi olmuş,bazı mezarlıklarda parkların özelliklerini almıştı.19.yy'ın sonunda buna örnek teşkil edecek olan Forest Lawn Memorial Parkı olmuştur.Sanat galerileriyle,düğün için kullanılan kiliseleriyle,bazı hediyelik eşya standları,sinema-tiyatro sahneleri ile cenaze endüstrisini geliştirmişlerdir. 1984'te Federal Marka Komisyonu cenaze kuralları getirdi ve cenaze eviyle ilgili harcamaları maddelemişti.

Günümüzde, Amerika'da farklı tipte mezarlık bulunmaktadır.İlki,kilisenin hakimiyeti altında olan mezarlıklar,bunlar ya kilisenin bahçesinde ya da kilise yakınlarında bulunmaktaydırlar.Hükümet tarafından da desteklenen ulusal,eyalet ve bölgesel mezarlıklar bulunmaktadır.Özel sektöre ait ya da kilisesiz mezarlıklar da çoktu.Bu tip mezarlıklar genellikle kar amaçlı işletilirlerdi.Örnek olarak,Ulusal Amerikan Mezarlık Yönetimi genellikle 39 eyalette 2.3 milyondan fazla mezarlığa ve 119 ulusal mezarlığa sahiptir. 319.000'den fazlası tabutlu mezar olarak, 55.000 ise cesedi yakmak için direk toprağa gömülür ve 19.800 güvercin delikli hücreler 119 ulusal mezarın gelişmiş arazisi içinde bulunmaktadır.

Özet olarak;mezarlık reformu ve bahçe mezarlık hareketi, artmakta olan sağlık bilgisinin, hijyen ile halk sağlığı arasındaki etkileşimin farkına varılmasının,19.yy'daki salgın hastalıkların son patlamalarını yaşanması sonucu orataya çıkmıştır.

Mezarlıkların gelişmesiyle birlikte, mezarlıklarla ilgili yeni bir kavram da ortaya çıkmıştır.Bu kavram,kişisel mezar planları ve yapılarına yönelik bir kavramdı.19.yy boyunca daha detaylı anıt mezar uygulamaları yapılmıştır.Günümüzde ise,birçok batı mezarlığında küçük düz plaklar halinde belirli bir standarta sahiptir.Bahçe

mezarlık anlayışının bir diğer önemli sonucu ise, toplumun anıtkabir anlayışının gelişmesi olmuştur.

Paris'teki Pere Lachaise mezarlığının kurulmaya başlamasıyla kırsal mezarlık hareketi başlıca güçlerden biri haline gelivermişti.Mezarlıklar şimdi birçok kabir ve anıt için hektar hektar mevcut alana sahip olacaktı.Diğer bir faktör ise Kraliçe Victoria idi,ait olduğu Albert'ın ölümünden sonra,onu modern bir biçimde anı haline getirmiştir.Sonraları,mezarlıklar yalnızca kirli ve gürültülü şehir yaşamından uzakta bir mola yeri değil,aynı zamanda geniş ölçekli bir sanat galerisi de olmuştu.En önemlisi,İspanya halkı yerin üstünde uğraşabileceği bir mezar yeri yapma yolunu anlamıştır.Türbeler yeraltı duvarı fikri ile genişlemiştir.Bu türbeler yeraltı odalarından oluşmaktaymış.

Amerika'daki belediye anıtkabirlerine 1870'lerden sonra ilgi oluşmaya başlamıştır.Kırsal mezarlıklar hızlı bir biçimde mimari ve heykelin meydana getirdiği harikalar diyarı haline gelmişti.Yerin üstünde bulunan mezarların kalabalığa sunulmasının zamanı gelmişti.Bu açıkhava bahçe mezarlarının tanıtılması 1920'lerde kapalı mezarlardan daha az masraflı olmuştu.En başarılı anıtkabir projelerinden biri olan ve dünyanın en geniş Katolik anıtkabiri Chicago'nun Queen of Heaven'dır. Proje 1954'de yapılmaya başlanmış ve bir temyiz kararıyla fon yardımı yapan ve mezar isteminde bulunan Cardinal Samuel sayesinde 1956'da tamamlanmıştır.1961'de yeni bir bölüm,1964'te Queen of Angels eklenmiştir,son bölüm olarak da Queen of all Saints tamamlanmıştır.Queen of Heaven tripleks anıtkabirinin %75'i doluydu ve yaklaşık 33.000 kişi için yer bulunmaktaydı.Kompleks ayrıca bir şapel,yeraltı mezarları ve galeri alanları içeriyordu ve galeri alanı şapele günümüz modern Avrupa Gotik katedraliymiş hissini veriyordu.

Ayrıca,19.yy'ın başlangıcında batıdaki mezarlıklarda önemli bir gelişme meydana gelmiştir.Bu gelişme ,ölülerin yakılarak ortadan kaldırılması ile ilgili,bu yeni method cenazelerin masrafının düşmesini sağladığından beri Avrupa'nın birçok yerinde özümsenen ve kanunen onaylanan bir method olmuştur.Bu da mezarlıklara yeni bir planlama ve tasarım yaklaşımını getirmiştir.Bundan sonra baskın olarak mezarlık inşa edilmesi ve servis kolaylıklarının oluşturulması ile ilgili işler yapılmıştı. (Constant 1994) ilkçağlardan referans alarak şehir sınırları içindeki mezarlıkların yasağı konusunu iddia etmiştir.Eskiden yaşamış olanlar o zamanlarda ölümün ruhani olan gücünden korkarlardı,modern insan için ise korku daha bilimsel olarak doğadır.Ölüm sosyal bir kavram olarak eski çağlardan günümüze dek evrim geçirmiştir.Bununla beraber,ölüleri yakmanın sonu mezarlık eğiliminin üstesinden gelmesiyle olmuştur.

3.2. Türk Kültüründe Mezarlıklar

Türklerde mezarlık kültürü; degişik karakterler göstermiştir. Bunın en önemli nedenide farklı zamanlarda ki kültür ve dinsel inanışın etkisi olmuştur dolayısıyla Türk mezar Kültürünüde İslam öncesi ve islam sonrası olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz;

3.2.1 İslam Öncesi Mezarlıklar

Tarihçilerin bellirtiğine göre İslam öncesi Türk uygarlıkları Hun Tükler, Kök Türkler ve Uygur Türkleridir.Mezarlık kültürlerinde Şaman, Upaniş, Budist ve Hindu döktrinlerinden etkilenmişlerdir.

Orta Asya Türkleri ölülerini ya yaktıktan veya mumyaladıktan sonra ya da doğrudan gömerlerdi.Gömme tekniği Çin etkisinden doğmuş, yakıldıktan sonra gömme işlemi ise Hint kültürü ile Budizim dininden ortaya çıkmıştır.Türkler bu tekniklerin dışında açık alana bırakma gibi diğer metodları çok az kullanmışlardır.Örneğin bazı Türk kavimleri ölmüş bedenleri tepe kayalık gibi yüksek yerlere bıraktıktan sonra cesetler, kartal gibi vahşi hayvanlar tarafından yenilirdi (Saracoğlu, 1950). Türkler tarafından kullanılan ilk bilinen mezar yapısı Kurgandır.Daha sonra değişik türde mezar ve mezar taşları kullanılmıştır.Örneğin Orhun Türkleri iki çeşit mezar inşaa etmişlerdir.İlki 5 ile 100 m arasında değişen uzun mezar, diğeri ise çevresi düz taşlarla çevrili düz mezardır.Uzun mezarlar genelde Hun Türkleri tarafından kullanılmıştır.Kök Türkler nehir kıyılarında ve kayalıkların eteklerinde yerleşirlerdi (Başar, 1973). Eski Türkler mezarlarını kötü ruhlardan korumak için ormanlık alanlara yaparlardı.Bu nedenledir ki ölülerini tarla, bahçe ve hatta evlerinin altına gömerlerdi (Saracoğlu, 1950).

Hun Kök Uygur Türkleri'nin mezarlık kültürü teker teker incelenmelidir.Hun Türkleri M.Ö. 1000 yıllarında yaşamış tarihin ilk Türk uygarlığı olarak bilinmektedirler.Kurganları yaygın bir şekilde kullanmışlardır.(Uslu,1996) Hun Türkleri'nin kubbe ve piramid şeklinde kurganlar inşaa ettikleri söylenmektedir.En ünlü kurganlar Pazırık platosunda bulunmuştur.Kurganların içine ölülerini eşyalar hediyeler ve hayvanlarla birlikte gömerlerdi.Ayrıca kurganların içini ipekli ve yünlü örtü ya da halılarla kaplarlardı (Yazar,1999). Hun Türkleri kurganların kuzey tarafına mumyalanmış bedenlerini gömerlerdi.

Hun Türkleri kurganlara genellikle mumyalanmış soylu kşileri gömerlerdi.Diğer tarftan soylu olmayanlar ise basit mezarlara gömülürlerdi ve balballar da kendi mezarlarına yerleştirilirdi (Diyarbekirli,1972). Hun kurganlarla ilgili diğer ilginç bir

özellik ise mezarlara yerleştirilen eşyaların çeşit ve sayısına göre kurganların batları 6 m 46 m arasında değişmekteydi.Şamanların değişik eşyaların mezara konulması geleneği İslamın kabulünden sonra da sürmüş, ve bunun izlerine de Anadolunun çeşitli yerlerinde rastlanılmıştır (Saracoğlu,1950).

Hun Türklerinden sonra Göktürkler de ölülerini kurganların içine gömerlerdi.Ancak cenaze törenini iki kez yaptıklarından, mevsimine göre bedeni gömmeden önce belirli bir süre için çadırda tutarlardı.İlk cenaze töreni ölümden hemen sonra çadırın içinde yapılırdı.İkinci tören ise bedenin gömülmesinden sonra yapılırdı.Eğer ölüm ilkbaharda gerçekleştiyse gömme işlemi sonbaharda yapılırdı.Ancak ölüm sonbaharda meydana geldiğinde ise beden yazın gömülüyordu.Gömme işleminden bir süre geçtikten sonra mezar taşına ölmüş kişinin cinsiyeti yaşı ve ünvanı yazılırdı.Mezar taşlarının yüksekliği, şekli, ölmüş kişinin sosyal statüsüne göre değişiklik gösterirdi.Örneğin zengin kişilerin mezar taşları daha heybetli olurdu.Mezar taşlarının üzerinde bazı figürler bulunurdu.Bazen heykel şeklinde olan büyük mezar taşları hükümdarların ve kahramanların mezarlarına konulurdu.Öte yandan sıradan insanların mezar taşları son derece basit küçük ve yazısızdı.

Göktürkler hükümdarları için yas tutar ve cenaze törenleri düzenler ve hediyeler sunarlardı (Yazar,1999). Daha sonraları çeşitli anıtlar, heykeller ve bark adını verdikleri mezar bütünü ile mihrabtan oluşan külliyeler inşaa etmeye başlamışlardır.Ayrıca barkların içine katafalk da konulurdu.Hun ve Kök Türkler'in çadır ve kurgan mimarisi evren bilimine göre düzenlenmiştir.Çünkü çadır ve kurganların microcosmosu temsil ettikleri düşünülüyordu.Buna göre çadır ve kurganın kubbesi gökyüüzünü temsil ederken, bedenleri de yeryüzü gibi düşünülüyordu.Başlıca direk ise dünyanın eksenini temsil ediyordu.Eski Türkler ölümden sonra da dünyadakine benzer başka bir hayatın varlığına inandıkları için kurganlar ev gibi düşünülüyorlardı.Bu yüzden de kurganları ev gibi döşerlerdi.Hatta bazen kurganları ev adıyla adlandırırlardı (Çoruhlu,1999). Mezarın üzerine çadır ya da benzer bir yapıyla gölgenin sağlanması İsalm öncesi toplumlar için cennetin nitelik arayışını simgeliyordu.

Göktürkler balbal adı verilen çeşitli taşları mezarların çevresine dizerlerdi.Bu taşlar yazıt gibi ölen insanların sayısını belirtiyorlardı.Hiç kuşkusuz en ünlüleri Tonyukuk (M.Ö.720), Kül-Tegin (M.Ö.731) ve Bilge Han'a ait Orhun Kitabeleri olarak da bilinen bengütaştır.(Şeker,1999) Bu balballar birbirlerinden 1 km arayla Altay ve Sibirya Türk mezarlıklarında yerleştirilmişlerdir (Kalafat,1995). Ender bir örnek 6 m yükseklikliğinde olan Kültigin Anıtı'nın altında bulunan kaplumbağa heylelidir.Kaplumbağa figürünün altında yatan fikir,dünyanın büyük bir kaplumbağa

tarafından taşındığını anlatan en eski Hint felsefesi sistemini oluşturan Upanişad öğretisinden kaynaklanmaktadır.Bu durumda kaplumbağa tanrı olarak kabul ediliyordu.

Uygurlar Budizmi kabul etmişlerdi,fakat Göktürkler ve Kırgızlar'ın yaptığı gibi ölülerini tepe gibi yerlere gömerlerdi. Ölüler höyük altındaki çukurlara gömülürlerdi.Başlar ise doğu veya kuzeye doğru yerleştirilirdi (Saracoğlu,1950). Çatısı kubbe şeklindeki bu mezarlara stupa denilirdi (Yazar,1999), stupaların işlevi barklarınkiyle benziyordu.Başka bir deyişle stupalar hem gömülen yer hem de sunak yeri olarak kullanılıyorlardı.Bu Budist mezarların mimari yapısının Hun ve Kök Türkler'in çadır mezarlarından etkilendiği sanılmaktadır. Ayrıca stupaların Anadolu'da inşaa edilmiş türbe ve gonbadlara esin kaynağı olduğu düşünülmektedir (Çoruhlu, 1999). Diğer bir taraftan ise Maniheist olan Uygur Türkleri eski mezar geleneğini devam ettirmemişlerdir (Başkan,1996).

3.2.2 İslam Sonrası Mezarlıklar

Türk İslam uygarlığının mezarlık kültürü iki dönemde incelenmektedir: Birinci dönem

Karahanlı Türkleri, Oğuz Türkleri (Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları), Beylikleri ve Osmanlıları kapsar. Diğer taraftan , ikinci dönem Türkiye Cumhuriyetlerini dikkate almaktadır.

3.2.2.1 Cumhuriyet Öncesi

Karahanlı Türkler, Müslümanlığı kabul etmiş olan ilk Türklerdir.Sonradan diğer Türkler, onuncu asırda yaygınca İslamlığı kabul etmişlerdi: ondan sonra, vücut imha aletleri, mezar yapıları İslamlık tarafından benimsenmiştir. Bununla birlikte, muazzam mezarlıklar yapma adeti İslamlıktan sonra da kaybolmamıştır. Hatta ,değişik biçim ve uygulamalarda, bugüne kadar ayakta kalmıştır. Bu çağ eski Türk adetlarinin inandığı "Gök Mavisi Tanrı" ve "Atalar Ayini" nin tipik bir devamıdır (Yazar,1999).

İslamiyetten sonra esas adaptasyonlar mezar yönlendirilmesi, beden yerleştirme ve defnetme metodları, mezar anma töreni, mezarın kendisi ve yeriyle ilgili olarak yapılmıştır. Bazı durumlarda doğuya veya kuzeye yönlendirilmeye rağmen, genelliklekesin bir yönlendirme Türk mezarlarında bulunamamıştır. Ama bununla beraber, Türkler, Müslümanlağı kabul etmelerinden sonra, mumyalama, yalnız defnetme ve karışık defnetme gibi. Oysa Müslüman Türkler İslamlığın öngördüğü şekilde tek bir gömme metodu (genellikle tabutsuz) kabul etmişlerdir. İslamiyette

geleneksel ortamda mezarda anma töreni devam etmiştir.Bu anlamda genellikle baştaşı ve ayaktaşı kullanılmıştır.

İslamiyetin erken dönemlerinde, ölüye saygıyla ilgili anma yapıları,ağlama ve cenaze törenleri kanunsuz addedilmiş ve Musevi-Hristiyan mirası veya pagan açısından görülmüştür.O nedenle, eskiden İslamiyette , İslam öncesi hiçbir tür mezar yapısı kaldırma adetlerini devam ettirememişlerdir (Daneshvari,1986). Bununla birlikte sonradan bilhassa Müslüman Türkler (başta Karahanlı Türkler) ,kümbet, türbe ve baldachin devlet adamı ve kutsal kişiler için muazzam türbeler inşa etmişlerdir.Kalıntılarını toprak altına gömmüşler ve bunların ön kısmına cenaze tören yeri olarak katafalklarını yerleştirmişlerdir.

Araştırmacıların düşüncesine göre,bu mezar yapıları eski Türk mezar çadırları kalıntılarıdır (Daneshvari,1986), bu geniş akımlı teorinin Orta Asya Nomadlarının çadırlarının Müslüman şehir mezarlarının mimari ve ikonografik kaynağı olduğunu addederek ifade eder.

Türbe Türk çadırlarının muazzam taş yorumlamasıdır (Akurgal,1990). Oysa, Şamanist Türklerde görülen ağaçkabuğu uzatılmış kümbet biçimini temel olarak talep ediyor (Tuncer 1991). Türk şamanistler cesetleri bir çadır içine koyarlardı, girişi de doğuya yönlendirilirdi.Sonra cesetlere bozulmasın diye belirli bir ilaç uygulanırdı ve bunları gömülme ve cenaze törenine kadar bekletmede tutarlardı.Bir süre sonra, iç organları dışarıya çıkartırlar ve çadırın altındaki toprağa gömerlerdi.Yani, bu mezar çadırın iki katı vardı: birinci kat gömülme yeri ve ikinci kat ise tören salonuydu.

Buna benzer bir tarzda dini törenler türbelerin ikinci katında sürdürülürdü ve birinci zemin gömülme alanıydı (Tuncer,1991), Müslümanlık öncesi kavramının çeşitli yorumlarla ve yeni bir din olarak ayakta kaldığını özetler.

Örneğin, güneşten koruma tedbiri olarak cennetsel muhafaza sembolü olması sebebiyle ferahlama ve hatta kutsallık sayesinde bir çadır, ağaç veya yapı Müslümanlık rasyonel cenaze binası inşaatlarından birini bildirir (Daneshvari 1986), güneşten korunma bir yana, başka bir mezar yapısına atfedilen cennetsel nitelik,görünüşe bakılırsa cennetin yanına doğru göğe yükselmesidir.Bu fikrin en iyi yapıtsal belirtisi Kümbet-I Qabus'ta görülebilir ki insan şaşırtıcı yüksekliği 61m'dir.

İslamiyette ölüye saygı göstermeye karşı sert tartışmalara rağmen,Sofilerin ve Evliyaların mezarları Hac ve saygı amacı olan yerler olmuştur (Daneshvari,1986), Halk,türbeleri yalnızca görüp onlar hakkında bilgi edinmek üzere ziyaret ettiklerini

ifade ediyor, veya: niyet edip,dua etmek,bir yarar elde etme veya hastalıktan korunma gibi (Peker,1999).

Türbenin bir başka anlamı da sosyo-politik bir faktördür.En fazla temel seviyede cenaze yapım binası,sahibinin sosyal rütbesini yansıtıyor.En fazla itibarlısı kule mezarıdır.

Kümbet-I Qabus'un etkileyici yüksekliği,sahibinin ve yeri işgal edenin siyasal rütbesini açıkça gösteriyor. Türbelerin dekorasyonunda, giriş tabelası, damı , orada bulunan odak noktası, saygısı, şerefi ve siyasi nüfuzu ve Kuran'ı Kerim'in resimleri her devirde önemli olmuştur. Genellikle abstre veya sembolik desenler sonsuz hayatı ve ebediyeti akla getiren , nar ağacı gibi türbe dekorasyonunda kullanılmaktadır.

Aslında kümbet ve türbe yapıları birdenbire meydana çıkmamıştı.İlk kümbet inşa edildiğinde kurgans stili inşaatlarda kullanıldı.

Birinci kümbetler 12.yy'ın sonunda inşa edilmişti ve 17.yy'a kadar devam edildi (Çoruhlu,1999). Osmanlılar ile, kümbetler kademeli olarak inşa edilmedi (Tuncer 1991). Birinci mezar türbesi Karahanlı ve Gazneli Türklerin kümbetlere benzer olarak inşa edildi.Konik biçimli türbe damı dom bimine Selçuklular Devrinde döndürüldü. Genellikle,her iki türbe ve gümbet külliyelere yerleştirilirmişti.

Bununla birlikte,ancak, bazı durumlarda ıssız yerlerde yerleştirilmiş veya iskanlar dışında (Başkan 1990). Türkler genellikle 7 çeşit türbe kullanıyorlardı, istisna olarak değişik zamanlarda kullanılan kişisel çeşitlerdir. Ayrıca bunlardan iki tanesi, sekiz köşeli ve kübik bedenli türbeler en çok tercih edilen türbelerdir. Genellikle türbelerin dış kısımlarında aşırı süslemeler yapılmamıştı, fakat onların iç kısımlarında fazlaca "çini" kiremitler, el oymaları ve birkaç abstre modüllü madalyonlarla iyice süslenmişti (Önkal,1992). bazı türbelere bir de sedef ve fildişi kakmalar veya çerçeveler konulduğunu söyler. Ayrıca, sade mezarlar bir yana anıtsal gümbet ve türbe yapıları, Müslüman Türk halkı tarafından inşa edilmiştir. Bu mezar yerleri genellikle köylerin yakınına veya türbe camilerin yanınaa yerleştirilmişti (Tuncel,1989). Cumhuriyet ilan edilmeden önce Türk Müslüman mezarlık kültürünün genel karakteristikleri eskiden tanımlanmıştı, her devri ayrı ayrı araştırmak gereklidir.

Karahanlı Türkler her iki sade mezarları halk mezarları gibi ayrı ayrı anıtsal mezar yapılarını gümbet ve türbe gibi yerleştiriyorlardı.Anıtsal mezarları genellikle meydan biçiminde ve kübik bedende inşa ediyorlardı. Bu türbelerde kullanılan inşa malzemeleri çamur,tuğla ve adi tuğladan oluyordu (Önkal,1992). Kurgan mezarları kadar iyi,ender seçenek olarak inşa ediliyorlardı. Fakat cesetleri kurganların içine

herhangi bir mumyalama usulü olmadan ve herhangi bir mezar teklifi yapmadan gömüyorlardı (Çoruhlu,1999). Oğuz Türkler, Müslümanlığı Karahanlı Türkler gibi kabul ettiler. Cesetleri elbiseleri, silahları ve şahsi eşyalarıyla birlikte mezar içine koyarak gömmek usulünü kullanıyorlardı. Kullanılan mezarlar oda olarak ve konik damlı olarak gömülecek oda çamurdan inşa ediliyordu (Karaçağ,1994). Selçuklu gümbetleri ve Oğuz Türkleri anıtsal strüktürlerinin arasındaki benzerlikten bahseder. Daha uzakta, Oğuz Türkleri mezarlara balbals koymaya devam ettiler. Büyük Selçuklular mezarlıklar toplumu veya türbe ve gümbetleri, bireysel anıtları içerisinde, çamurdan mezarları defnetme mezarı olarak düzenliyorlardı.Şamani, Gazneli ve Karahanlı Türklerin anıtsal mezarlarının biçimlerini ortaya çıkarmışlardır. En çok önemli kalıntılar Selçuklu türbeleri Alemdar, Ebu Sait,Gazali ve Sultan Sercer türbeleridir.

Büyük Selçuklular gümbetleri: Gümbet-i Kabus,Demavent, Mavi gümbetler mimari ve sembolik karakteristikli özellikli gümbet-i kabus hiç kuşkusuz bunların arasında bir tek olduğudur (Cezar,1977). Gümbet-i Kabus 61 metre yüksekliğinde Selçukluların inşası patronunun kuvvetini sembolize eder. Selçuklular türbeleri ve gümbetleri genellikle 3 plan tipi olarak inşa edilmiş kübik biçimde poligonlu ve dairesel silindirik biçimde bununla birlikte her tipin değişik üst tipleri var (Önkal,1992). dairesel 8 köşeli ve 12 köşeli muhteşem anıtlar cennet gibi manası olan ve çok güzel dünyevi formu cennetsel arketipler olarak görülmüştü (Daneshvari,1986). Selçuklu türbe ve gümbetlerinin belli başlı plan tipleri Anadolu Selçuklu türbeleri,Büyük Selçuklu türbelerine benzer, bununla birlikte Büyük Selçuklular devrindeki türbelere kıyaslanabilecek bazı yenilikler ve farklar vardır (Cezar, 1977). Müşterek plan tipler kubikola, poligonal-8 kenarlı, 10 kenarlı, 12 kenarlı, silindir biçiminde dilimli ve “eyvari”.Bir de plan tipine uyan farklı sayılardaa türbeler inşa ediyorlardı.Bundan başka,Anadolu Selçukluları türbeleri genellikle cami avlusuna yerleştirilirlerdi (Önkal,1992).

Mezarlıklar Anadolu Selçuklular devrinde, kent surlarının dışına yerleştirilmişti (Demir,1999). Osmanlı hakimiyetinden önce, anıtsal mezar strüktürleri yapılması geçiş dönemi sayılan “Beylikler Dönemi” ne kadar devam etmiştir (Öney,1989). Beylikler döneminde türbelerin tiplendirme sıralaması zor olduğunu söyler. Bununla birlikte, beş farklı gruba bölünmüştür: Birinci grup silindirik ve poligon gövdeli ve dikey nitelikte olanlardan ibarettir.

İkinci türbe tipleri: Kırşehir’deki Aşık Paşa Türbesi (1322) gibi kare planlıyı ifade eder.Üçüncü grup türbeler “baldaken” tipi türbeler olarak adlandırılmıştır. Bu tiplerin belli başlı özellikleri, kubbe yapıları ve birkaç kemerli olmalarıdır.”Eyvan” tipi türbeler

dördüncü tipi tesbit eder.Sonunda, ender olarak iki katlı türbeler beylikler döneminde inşa edilmiştir.

Beylikler döneminde, bir de mütevazi mezarlar türbelerden ayrı olarak, sade anıt olarak inşa edilmişlerdir. Karamanoğulları döneminde Konya'da "cist" ve "şahideli" inşa edilen anıtlardandır (Başkan,1996). Genellikle çiçek desenli anıt süslemeleri kullanılmıştır. Karamanoğulları anıtlarındaki bitişik yapraklı figürleri eski Yunan ve Roma mezar dekorasyonlarına benzer.Osmanlı mezarlık kültürünü araştırabilmek için, aslında dört dönem içinde ele almak iyi olur,eski zamanlar dönemi,klasik dönem (1450-1700),batısal etkide geç dönem (1700-1880) ve sonuncu dönem (1880-1930). Osmanlı döneminin ilk zamanlarında, anıtsal ve sade mezarların her ikisi inşa edildi.Türbeler çeşitli stilde ama kısıtlı sayıda inşa edildi.En fazla müşterek plan tipi türbe kübik, poligonal ve çatısız oldu.

3.2.2.2 Cumhuriyet Sonrası

Cumhuriyet sonrası mezarlık gelisimi uniteler şeklinde şehrin yerleşim yerlerinin dışlarında gelişim göstermiştir. Ayrıca mezarlık alanlarının yapımı, idaresi ve gömülme usulleri belli yönetmelikler ile belediyelere verilmiştir.(bkz.Ek16)

3.3 Günümüzde Mezarlık Kavramı

Yeşil sistem ve açık alan sistemleri tarih boyunca kentlerin şekillenmesinde etkili olmuştur. 19. yy sonlarında açık alan sistemlerinin planlamasında "Yeşil Yol Hareketi" olarak Amerika'da yeni bir akım ortaya çıkmıştır. Amerika'da başlayan bu akım daha sonra Avrupa'da da hızla yayılmaya başlamıştır. Bu dönemde Kent plancıları ve yöneticileri, park ve rekreasyon alanlarının fonksiyonlarından daha fazlasını sunmak için birbirleriyle bağlanmış peyzaj koridorları oluşturmayı düşünmüşlerdir.

Son yıllarda Amerika ve Avrupa ülkelerinde çoğu kentlerde açık alanların yitirilmemesi, ekolojik dengelerin korunabilmesi, yaşanabilir çevre oluşturulması amacı ile açık alan planlaması'na önem vermişlerdir. Bu doğrultularda farklı bir yeşil alan olarak mezarlıklarıda değişik kullanımlara dönüştürmüşlerdir.

3.4. Çağdaş Mezarlık Yaklaşımları ve Örnekleri

Genellikle, modern mezarlıklar peyzajda bir mezarlık düşüncesi ile geliştirilmiş mezarlıklardır (Spiekerman, 1989). Yaşam alanları olarak tasarlanırlar çünkü modern mezarlıklar sadece geleneksel işlevleri ile değil aynı zamanda peyzajı

korumaları ve ekolojik rolleri açısından önemlidirler. Yalnızca yaşayan akrabalarımız için değil bizler içinde mezarlıklar, ölüler için bir dinlenme yeri olmalarının yanı sıra iletişim ve meditasyon alanlarıdırlar (Klose, 1989).

Modern mezarlıklar genelde kentsel bir alan oluştururlar. Gömme işlemleri gibi toprak ile kapatma durumlarında uygun olabilirler.

Modern bir mezarlık belirli karekteristiklere uygun olmalıdır. Bunlar, çeşitlilik, konum ve benzerleridir. Modern mezarlıklardaki çeşitlilik etnik ve dinsel çeşitliliği, toprak ile kapatma çeşitliliği, bitkilendirme çeşitliliği, alan kullanım çeşitliliği ve işlevsel çeşitliliktir. İşlevsel çeşitlilik ise pasif rekreasyon alanı, açık alan, açık sanat ve kültür müzesi, bilimsel alan ve ziyaret mekanını içerir. Boyutları uygun ekipmanı barındırmak ve işlemleri gerçekleştirmek amaçlı orta veya büyüktür. Konumsal karekteristiklerde modern mezarlıklar için oldukça önemlidir. Bundan dolayı, çoğu mezarlıklar alanın konum kriterine göre yerleştirilmiş, şehirden belirli bir uzaklıktadır. Toplu taşıma araçları ve özel araçlar için ulaşılabilir olmalıdır.

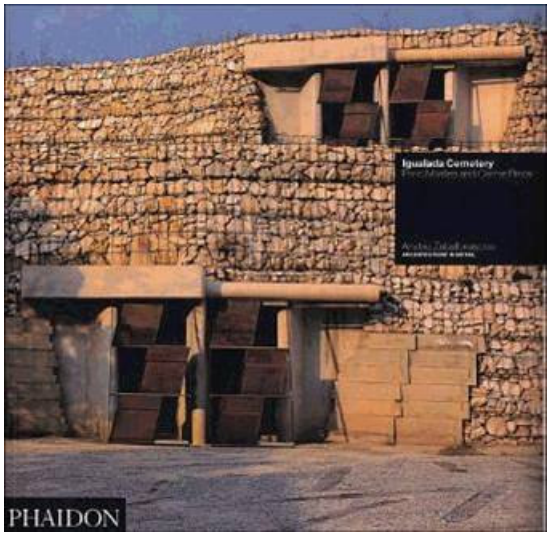
Modern bir mezarlık genellikle yeşildir. Modern mezarlıkların her çeşidinde maksimum gömme alanının oranı %40tır. Aynı zamanda modern mezarlıklarda su elemanları bulunur. Bunların dışında da banklar, çöp kutuları, aydınlatma elemanları, plastik öğeler gibi mobilyalar içerirler. Sonuç olarak, modern mezarlıkların bakımı düzenli ve iyi olarak yapılmalıdır.

3.4.1. İgualada Mezarlığı

Bu mezarlık tasarımı Enric Miralles ve Carme Pinos tarafından yapılmıştır. İspanya Barselona'da olan ve 1985-1992 yılları arasında tamamlanmış olan bu mezarlık, önemli mezarlık tasarım örneklerinden birisidir (Şekil3.1,Şekil3.2).

Şekil 3.1: İgualada Mezarlığı'nın Girişinden Görünüş

Şekil 3.2: İgualada Mezarlığı'nın Mezar Taşları

Enric Mirallas Barselona doğumlu bir mimardır. Alanında uluslararası dikkat çekmiş, pekçok ülkede önemli tasarımlar yapmış ve yarışmalara katılmıştır. Tasarımlarındaki bu başarının nedeni Katalan gelenekleri, Avrupa kültürü ve modern tasarım akımlarına açık olması olarak gösterilmektedir.

Enric Miralles'e göre mimari tasarım yapıldığı bölgenin geçmişi ile bağlantılı – ilişkili olmalıdır. İgualada mezarlık tasarım örneği de bu düşüncesini destekler niteliktedir.

İgualada Mezarlığı Barselona'nın eteklerinde uzanır ve mimariye yukarıdan bakıldığında, alanlar sanki dokunulmamış olarak gözükürler (Şekil3.3).

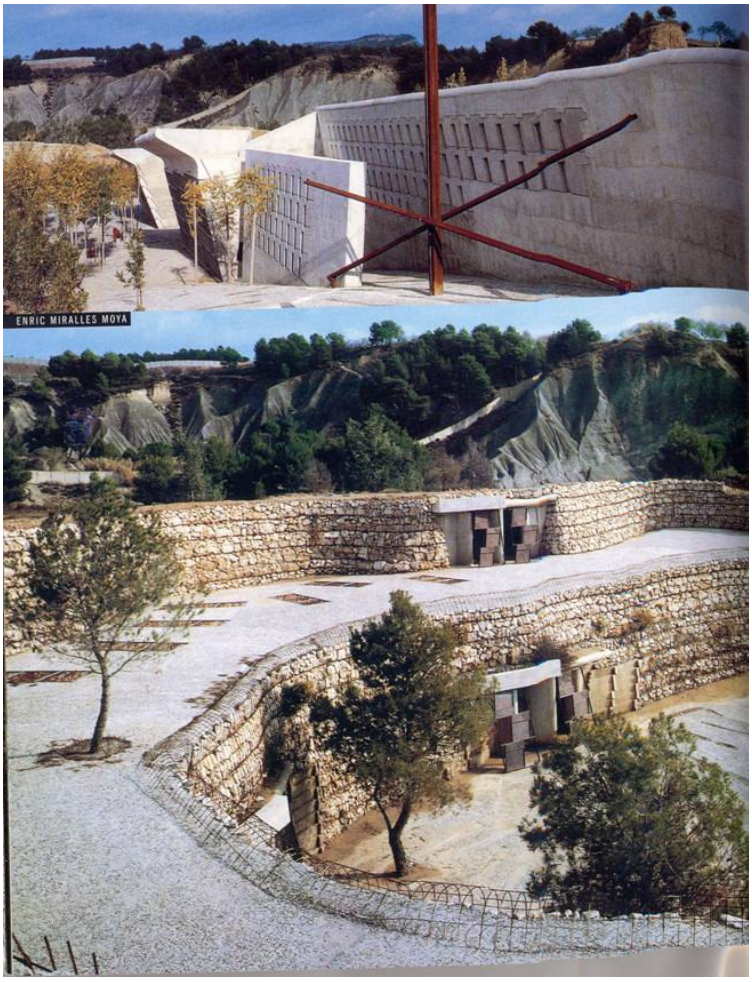

Şekil 3.3: İgualada Mezarlığı'ndan Girişi'ndeki Çelik Strüktürler

Mezarlığın girişi çelik heykellerle işaretlenmiştir. Şapel girişin yanına yerleştirilmiştir. Krematoryum merzarlık ile aynı binada fakat cenaze töreni bölümünden ayrı olarak tasarlanmıştır. Krematoryum oldukça büyük birlanda kurulmuştur. 29 adet dev kolonla çevrelenmiş bir giriş holü var ve buradan 50 kişilik küçük veya 250 kişilik büyük tören salonlarına geçiş bulunmakta. Bu şekilde birden fazla cenaze töreninin aynı anda yapılması tasarlanmıştır.

Tasarım anlayışına baktığımızda diyebiliriz ki, bu mezarlık sadece ölüler için inşa edilmemiştir. Mezarlık içindeki yollar kent içi caddeler gibidir. Aydınlatma elemanları, banklar, rampa ve doğal merdivenlerle aynı zamanda canlılar için de bir dinlenme alnıdır diyebiliriz.

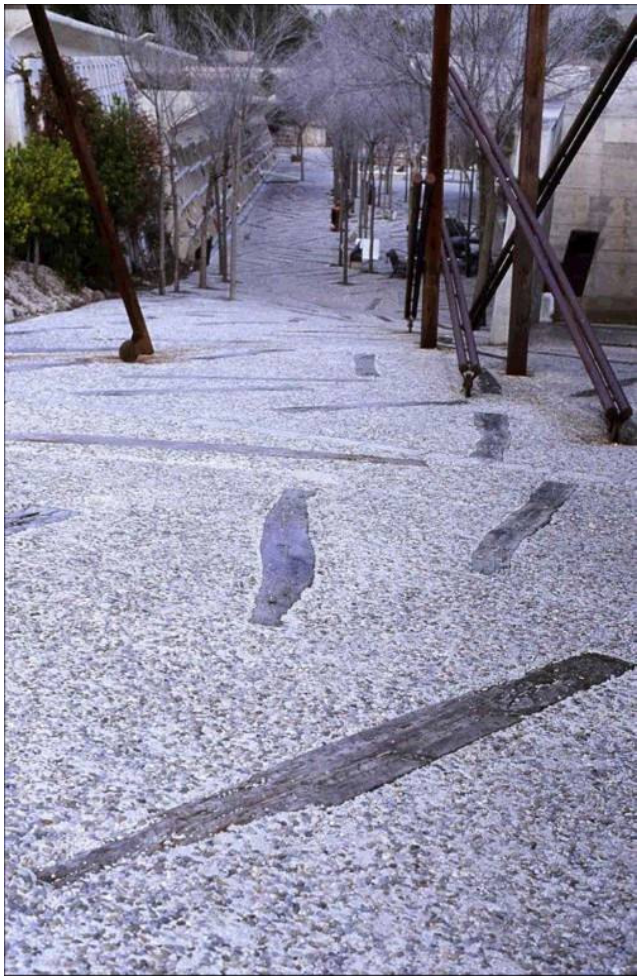
Mezarlık tasarımı içerisinde kullanılan materyaller, zamanın geçiciliğini göstermek için seçilmiştir diyebiliriz. Örneğin, aydınlatma elemanları zamanla paslanacak malzemeden dizayn edilmiştir.

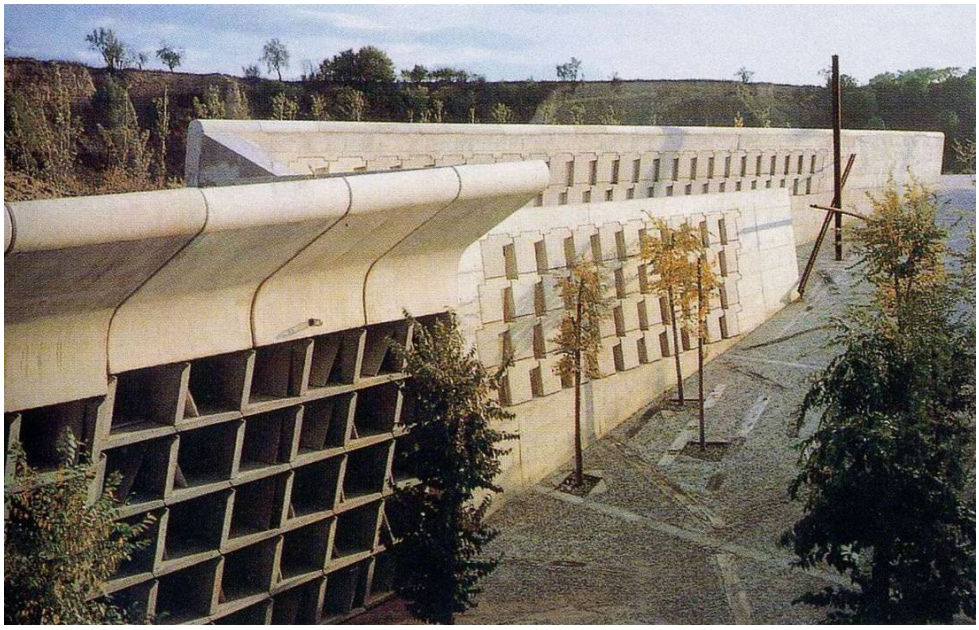

Şekil3.4: İgualada Mezarlığı'ndan Görünüş

Bitkisel tasarımda büyük ağaçlar seçilmiş, zaten doğal yapıda bulunan bitki örtüsüde korunarak zaman içerisinde ilave kullanulan bitki örtüsünün de iyice büyüyerek mezarlığı gömeceği terimi Enric Miralles tarafından kullanılmıştır (Şekil3.4).

Bu projede ölüm ne anıtlaştırlmış ne de önemsiz kabul edilmiştir. Ölüm şehri bir parka dönüştürülmüş, yaşam ve ölüm bir arada vurgulanmıştır (Şekil3.5, Şekil3.6).

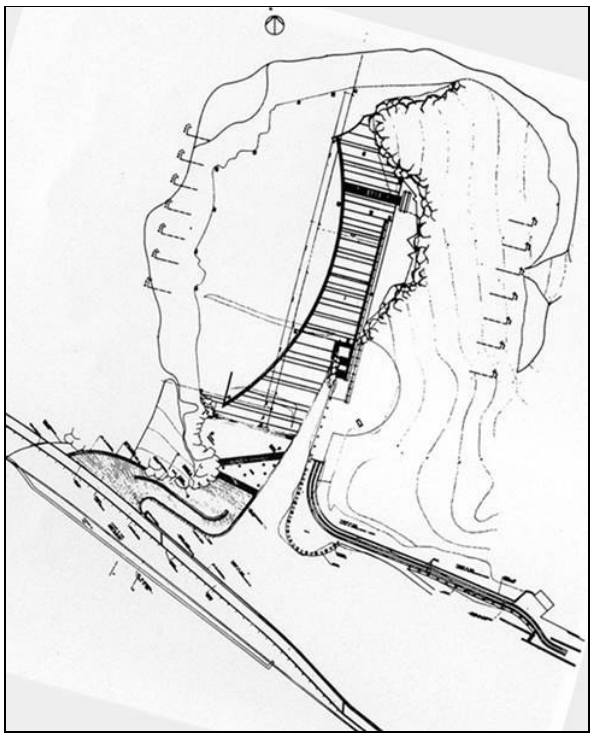
Şekil3.5: İgualada Mezarlığı'ndan Görünüş

Şekil3.6: İgualada Mezarlığı'ndan Görünüş

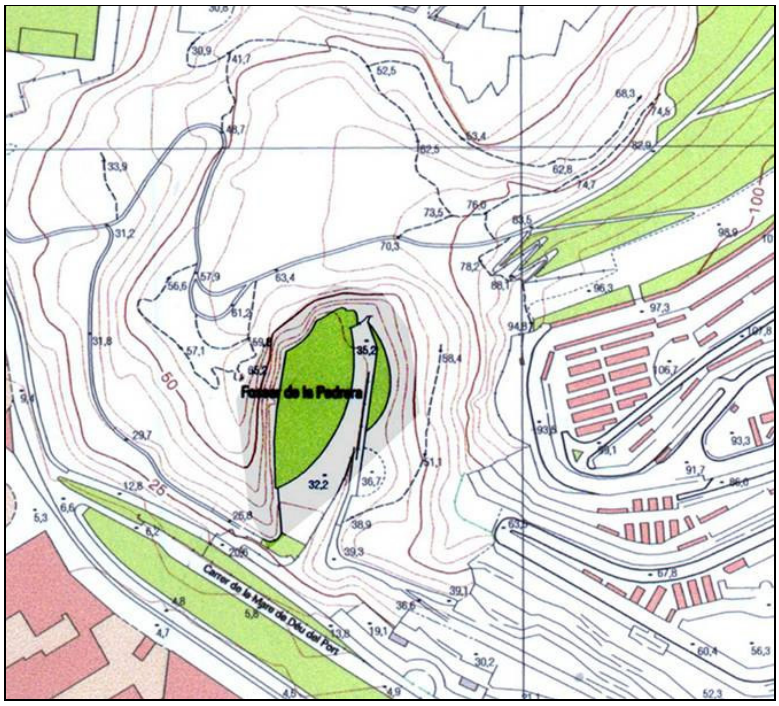
3.4.2. Fossar De La Pedrera Mezarlığı

Katalanya'nın özgürlüğü için yapılan sivil savaşta ölen bir çok kahramanı anmak amaçlı olarak yapılmış bir mezarlıktır. Bu savaşta ölmüş pek çok insan burada gömülüdür (Şekil3.7).

Şekil3.7: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Tasarım Sketchi

Mezarlık İspanyol mimar Beth Gali tarafından tasarlanmıştır. Beth Gali, yaratıcı kentsel tasarım ve mimari projeleri ile tanınmaktadır. Mimari kariyerine Barselona'daki 'kent konseyi' nde kent projeleri workshoplarında çalışarak başlamıştır. Bu grup olimpiyat oyunları zamanında yüzlece kamu alanını ve kilometrelerce yolu tekrar projelendirerek yeniden tasarlamıştır (Şekil3.8). Fossar de la pedrera, onu diğerlerinden ayırt eden iki önemli projesinden biridir. (Diğeri bir kent parkı, Parc joan miro)

Şekil3.8: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Plandaki Konumu

Şekil3.9: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Hava Fotoğrafı

Bu iki projede de, geçmiş yapının izlerini takip edip koruyarak bugüne ulaşılmış, alanın karakteristik yapısı vurgulayacak, hatta bu karakteristik yapı ile örtüşerek imajını kuvvetlendirecek çağdaş tasarımlar yapmıştır (Şekil3.9).

Fossar de la pedrera, Barselona'da, Montjuic dağının eteklerinde, eski bir taş ocağının olduğu yerde inşa edilmiş, manevi anlamı Katalanlar için çok önemli bir anıt mezarlık-şehitliktir.

Ayrıca, her yıl pek çok turist tarafından ziyaret edilmektedir.

Uygulanan tasarım anlayışı ve mimari ile içerisinde bulunan doğal yapı ile bütünleştirilerek değerinin arttırılması sağlanmıştır. Büyük taş bloklar bölgenin duvarları için sağlamlık, güvenlilik duygusu uyandırır ve geniş çim alan üzerinde kurulmuş gömü alanını geniş bir kavisle kucaklar (Şekil3.10).

Proje tasarlanırken kompozisyon içerisinde doğal olarak var olan özel elemanlara özellikle dikkat edilmiştir (Şekil3.11). İki kademeleli zarif bir pergola ile siperlenen güzergah, çevrili büyük bir çukurluk içerisindeki yeşil alanda pek çok hareketli bakış açısı sunabilmektedir (Şekil3.12).

Şekil3.10: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Girişi

Şekil3.11: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Oturma Alanları

Şekil3.12: Fossar De La Pedrera Mezarlığı'nın Mezar Taşları

3.4.3. Kaze Ne Oka Mezarlığı

Değişik mimarisiyle dikkat çeken bir krematoryumdur.

Krematoryum alanının girişine yaklaştıkça binalar ve geçiş mekanları, boşluklar vurgulayıcıdır.

Üç değişik zonda yer alan yapılar gerek mimari yapı gerekse de renk olarak birbirinden kolaylıkla ayırt edilebilir olarak tasarlanmıştır (Şekil3.13).

Bu şekilde krematoryum binaları bir bütün olarak, park içerisinde bir heykel gibi vurgulayıcıdır (Şekil3.14).

Her bir tören alanı (cenaze tören alanı, mezarlık, ve bekleme salonları) arasındaki özel mesafe çok dikkatli uygulanmış, tören alanları arasındaki duraklamalar ve yankılar hesaba katılarak tasarım yapılmıştır (Şekil3.15).

Şekil3.13: Kaze Ne Oka Mezarlığından Görünüş

Yaşamın belirtisi olarak bina içi aydınlatmalar da gün ışığı kullanılmıştır.

Şekil3.14: Yaşamın Belirtisi Olarak Gün Işığı Kullanılan Odalar

Şekil 3.15: Odalar İçerisindeki Mezarların Belirlenmesinde Kullanılan Malzeme Farklılığı

3.4.4. Moskova Donskoy Mezarlığı

Çok eski bir tarihi olması ilk bakışta görülmesinden de anlaşılmaktadır. İçerisinde çok önemli bir katedral bulunmaktadır. Mezarlık kadınlar manastırının güney duvarının arkasında kurulmuş ve çok hızlı bir şekilde Moskova'nın en kutsal sayılan ve saygın mezarlığı haline gelmiştir (Şekil3.16, Şekil3.17,Şekil3.18).

Şekil 3.16: Donskoy Mezarlığı'ndan İçerisinden Görünüş

Şekil 3.17: Donskoy Mezarlığı'na Dışarıdan Görünüş

Şekil3.18: Donskoy Mezarlığı Güney Duvarı

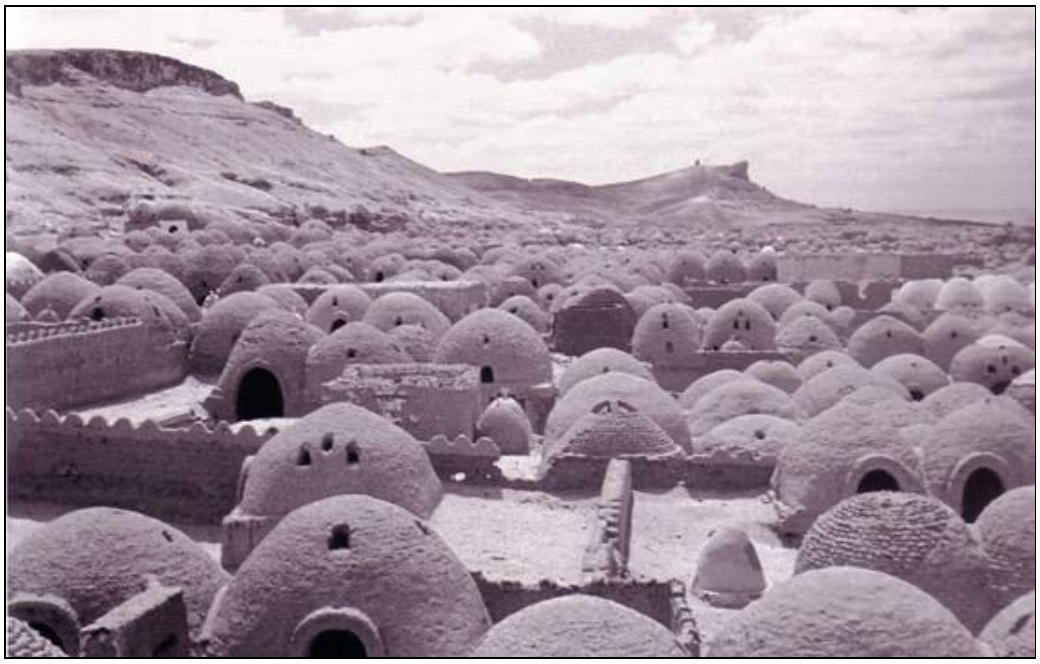
Rusyada ünlü pekçok şair ve sanat adamı burada gömülüdür. Anton Çehov'da bunlardan birisidir (Şekil3.19).

Şekil3.19: Anton Çehov'un Mezarı

3.4.5. Al Mınıah Mezarlığı

Mısır da Al Aminah köyündeki mezarlıkta, küçük kubblerden oluşmuş lahitler göze çarpar. Bu kubbeler herhangi bir eve ait obje içermez. Herhangi bir kitabe- yazıt veya isimde olmaz. Lahit toplum içerisinde saygın bir kişiye ait ise, bazen kubbenin üzerine ufak bir kubbe daha yaparlar (Şekil3.20).

Şekil3.20: Al Mınıah Mezarlığı

3.4.6. Berlin Treptow Krematoryumu

Krematoryum, park alanının içerisinde yatay olarak uzanan bir binadır. Açık gri betonarme bina ve turkuaz renkli camlar ön cephede kullanılmıştır (Şekil3.21).

Şekil3.21: Berlin Treptow Krematoryumu

Bütün önemli elementlere (yer,gökyüzü, ışık) binanın bölümleri içerisinde yer verilmiştir. Boşluklar ve renkler dikkat çekicidir (Şekil3.22).

Ana girişte 29 adet ince denilebilecek yuvarlak kolonlar kullanılmıştır. Hepsinin üzerinde günışığını alacak açıklıklar bırakılmıştır (Şekil3.23, Şekil3.24).

Şekil3.22: Berlin Treptow Krematoryumu

Şekil3.23: Berlin Treptow Krematoryumu

Şekil3.24: Berlin Treptow Krematoryumu

4. YEŞİL ALAN SİSTEMİ İÇERİSİNDE MEZARLIKLAR

4.1. Mezarlık Alanlarının Planlama ve Tasarım Kriterleri

Mezarlık boyutları, mezarlık arası mesafeler, ulaşım koordinasyonları, ve mezar taşları mezarlık alanlarının tasarımında bizleri yönlendirecek olan en önemli başlıklardır.

4.2. Mezarlık Alanlarının Sınıflandırılması

4.2.1. Açık Mezarlıklar

Geçmişten günümüze kadar uzanan yada doluluklardan dolayı zaman zaman yenilerinin açıldığı yönetimleri belediyelerin yetkisine bırakılmış halkın ölüm sonrasında defnedildiği mezarlıklardır.

4.2.2. Anıt Mezarlar

Yaptığı işler ile halkın beğenisini kazanmış ve gene halk tarafından önem gösterilen kişilerin açık mezarlıklar haricinde bir yere defnedilmesi ve orada ayrıca bir anıt yapısının yapılması ile şekillenmiş mezarlardır.

Bu tip yapılardan günümüze kalan en eski örneklerden bazıları tarihi M.Ö. XXVII'nci yüzyıllara dayanan Mısır Sakara'da firavun Zoser'in basamaklı piramidi, Kahire Gize'de Keops, Kefren, Mikerinos piramitleri, Luxor'da krallar ve kraliçeler vadilerindeki galerilerdir (Bkz. Şekil4.1).

Şekil4.1: Keops Piramidi - Mısır 2005 Nina Aldin Thune

Antikçağ anıt mezarlarından en önemlilerinden birisi olan ve antik dünyanın 7 harikasında birisi olarak kabul edilen eski adıyla Halikarnassos (Bodrum)'daki Mauseleum'dur (Bkz. Şekil4.2). Strap Mausollos için yapılmış olan bu yapı çok fazla ün kazanmış ve "mozole" sözcüğü anıt mezar anlamında kullanılmıştır. Yine Ege'nin bir çok yöresinde rastlanan, özellikle Fethiye, Kaunos'taki kaya mezarları, Karadeniz'deki Pontus krallarına ait mezarlar da günümüze kadar gelmiş anıt mezarlardır. Nemrut Dağı'nda bulunan Kommagene kralı I. Antiokhos'un tümülüsü ve büyük boyuttaki heykeller de amıt mezar olarak nitelendirilebilir.

Şekil4.2: Mısır 2005 Nina Aldin Thune Mouseloum Kalıntıları – Bodrum

M. Ö. IV – III'üncü yüzyıllara tarihlendirilen Hun 'kurgan'larında, dairesel odalar içinde, binlerce yıldır bozulmamış mumyalar bulunmuştur. Yine M. S. VIII'inci yüzyıla ait Kültiğin, Bilge Kaan, Tonyukuk gibi atalarımıza ait anıt mezarlar, Orta Asya'da yer almaktadır. Türkler, daha Anadolu'ya gelmeden evvel, gerek İslâmiyetten önce, gerekse İslâmiyetten sonra özellikle anıt mezarlara önem vermişlerdir. Bununla beraber, Anadolu Selçuklu künbetlerinde, naaşın gömüldüğü alt odaya 'mumyalık' denmeye devam edilmiştir. Künbet, Selçuklu anıt mezarları için kullanılan Farsça bir

tabirdir. İki katlı, kare veya çokgen prizma, veya silindir gövdeli, çatısı külâh şeklinde, yani konik veya piramidal taş örgü ile örtülen bu anıt mezarlara 'künbet' denilmektedir. Bu tip künbetlerden, Kayseri'de Melik Gazi ve Huand Hatun, Kemah'ta Mengücük Gazi, Konya'da Sahip Ata, Karatay, Sivas'ta Keykâvüs, Ahlat'ta Ulu Künbet en önemlilerindendir.

Osmanlı, anıt mezarlarda külâh çatıyı terk ederek kubbeye dönüşür. Gövde, genelde çokgen prizma şeklinde olup, dış cepheye pencereler açılmaktadır. Soğan formlu kubbe, Orta Asya'dan beri kullanılan bir çatı örtüsü olmakla beraber, Osmanlı'da kullanılan tip, Bizans mimarisindeki yarım küre formlu kubbedir.

Cumhuriyet döneminin en önemli anıt mezarı, kurtarıcımız Atatürk'ün 'Anıtkabir'idir. Bu anıt, asker Mustafa Kemal Paşa'nın, muzaffer komutan Gazi'nin, uygarlık devrimlerinin yaratıcısı Atatürk'ün sadece ebedî istirahatgâhı değil, Cumhuriyetin en önemli simgelerinden birisidir. Atanın naaşı 10 Kasım 1953 tarihinde Hitit aslanları arasında yürünen ağaçlıklı allenin çıktığı kolonatla çevrili tören alanının sol kısmında yer alan anıt mezar yapısına nakledilmiştir.

Şekil4.3: Anıtkabir - Ankara

İstanbul Topkapı'da Adnan Menderes ve iki arkadaşı için oluşturulmuş mezar ve hemen yanında bulunan Turgut Özal'a ait mezar ise daha yakın dönemlerde inşaa edilmiş olan anıt mezar örneklerindendir.

4.2.3. Şehitlikler

Şavaşlarda çatışmalarda ya da çeşitli kazalar ile şehit olmuş askerlerimizin ailerinin isteği ile defnedildikleri şehit mezarlıklarıdır. Bu tip mezarlıkların İstanbul'daki en büyük örneği Edirnekapı Şehit Mezarlığı'dır. Diğer illerimizde bulunan ve 1991 – 1995 yılları arasında ziyarete açılan şehitliklerimiz ise Çanakkale Şehitliği,

Çanakkale Yahya Çavuş Şehitliği, Kütahya Dumlupınar Kurtuluş Savaşı Şehitliği, Çanakkale 57. Alay Şehitliği, Afyon Büyük Taarruz Şehitliği, Afyon Yüzbaşı Agâh Efendi Şehitliği, Edirne Balkan Şehitliği Adana Pozantı Çamalan I. Dünya Savaşı Şehitliği, Çanakkale Sığındere Sargı Yeri Şehitliği ve Afyon Çiğiltepe Şehitliği'dir.

4.2.4. Türbeler

Bir başka anıt mezar türü olarakda tanımlaya bilecegimiz türbeler islam kültürü ile önem kazanır ve 10. yüzyıldan itibaren Horasan, Türkistan tarafından ortaya çıkar ve yayılmaya başlar.

12. yüzyıla kadar İran'da belirlenip biçimlenen türbeler, Anadolu'daki gelişmesini buna bağlı olarak, bölge özelliklerini de göz önüne alarak geliştirmiştir.

Büyük Selçuklu anıt mezarları yanında Anadolu'daki türbeler çok mütevazi ölçüde yapılmakla beraber, mimari bakımdan inanılmaz bir zenginlikle yaratıcı bir araştırma ve deneme çabası içinde gelişmesini gösterir.

Anadolu'da türbe şu kısımlardan meydana gelir. İçinde asıl mezar bulunan hücreye alt kat (cenazelik), sembolik lahitlerin bulunduğu hücrenin yer aldığı gövde üst kat (ziyaret hücresi) ve örtü sistemi.

4.2.5. Hazireler

Osmanlı toplumu için 19. yüzyıl birçok açıdan değişimlerin yaşandığıu bir dönemdir. Mezarlık kültürü de bu değişimden kendine düşen payı almıştır. En köklü degişim ise, üst tabakadan olanların hazirelere gömülme geleneğinde yaşanmıştır, çünkü önceki yüzyıllarda türbeler ve yanlarındaki küçük mezarlıklar kentin her yerine yapılırken, özellikle 19. yüzyılın ortalarından sonra böyle inşaatlara neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Bunun yerine, örneğin Divanyolu Caddesi'ndeki Sultan II. Mahmud türbesinde gördüğümüz, üst tabakanın gömüldüğü mezarlıklar; 1909'da Şişli'de dikilen Abide-i Hürriyet çevresindeki Jön Türk hareketi liderlerinin mezarlığı gibi mezarlıklar olmuştur.

4.2.6. Krematoryumlar

Krematoryumlar ölünün kendi isteğine bağlı olarak cesedinin çok büyük fırınlarda yakılarak küllerinin saklanmasıyla oluşturulan bir mezarlık trüdür. Henüz türkiyede krematoryum örneği yoktur.

5. İSTANBUL İLİ MEZARLIK ALANLARININ MEKANSAL DAĞILIMI VE ÖZELLİKLERİ

Asıl İstanbul sayılan bölgenin iki tarafı denizle çevrelenmiş olup üçüncü tarafıda kenti tıpkı bir kuşak gibi saran, surların dışına kadar taşan mezarlıklarla doludur. Bu mezarlıklar yedikule'den Ayvansaray'a, Haliç'ten de Eyüp'e kadar uzayıp giderler. Topoğrafik koşulları nedeniyle surlarla çevrelenmiş olmayan diğer eski kent bölümlerinde ise böylesi kesin kesin belirlemeler yapmak zordur; kentin eski planlarının da gösterdiği gibi, özellikle Pera/Galata'da yoğun yerleşim koşullarından dolayı bir çok mezarlık zorunlu olarak kaldırılmıştır. Çok eski bir yerleşim bölgesi olan Beyoğlunun gerek batısı (Tepebaşı ve Kasımpaşa yamaçları) gerekse kuzey sınırları (Taksim-Ayaspaşa-Gümüşsuyu) 19. yüzyılın ortalarına kadar büyük mezarlıklarla çevriliydi. Yok olan bu mezarlıkların yerine Feriköy'de, Mecidiyeköy'de ve Zincirlikuyu'da oluşturulan mezarlıklar da eskiden kentin çok dışında kalmalarına rağmen, günümüzde Üsküdardaki KaracaahmetMezarlığı ve surların dışındaki mezarlıklarla aynı kaderi paylaşmıştır. Karacaahmet Mezarlığı, civarın yüksek bir bölgesine kurularak yerleşim bölgesinden ayrılmışsa da, günümüzdeki yoğun yapılaşma sonucu her yanı evlerle dolmuştur. Aynı durum Beyoğlundaki yeni mezarlıklar içinde geçerlidir.

Mezarlıkların kent dışındaki bir bölgede yer alması, Orta Avrupa'da hiç görülmezken, Türklerde o zaman bir kuraldı. Ölülerin kentin dışındaki bir bölgeyegömülmesi geleneği, yanlızca müslümanlara özgü bir gelenek degildir. Kentin çevresindeki surların dışında kalan bölgede çok sayıda mezarlık vardır. Silivrikapı yakınlarındaki Balıklı'da bir Rum, bir de Ermeni mezarlığı bulunur; bu mezarlıkların yakınındaysa Süryanilere ait bir mezarlık vardır. Diğer bir Rum mezarlığı ise, Edirnekapı ile Eğrikapı arasında hemen surların yanında yer alır.

Benzeri mezarlıklara Üsküdarda'da rastlıyoruz: Karacaahmet Mezarlığının kuzeyine doğru Bağlarbaşı Rum ve Ermeni mezarlıklarıyla Kuzguncuk-İcadiye Yahudi mezarlıkları adeta bir bütünün parçalarını oluştururlar. Bu zincir, Boğaz'daki Kuzguncuk ve Beylerbeyi'ndeki Bahribaba Mezarlığına kadar uzar gider.

5.1. Çalışmanın Metodolojisi (Coğrafi Bilgi Sistemleri-GIS)

Bu çalışmada Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS) yöntemi kullanımıştır. İstanbul'un hava fotograflarından elde edilen mevcut durumlar GIS tabanında sayısallaştırılmış ve İstanbul İli ilçeler bazında mezarlık alanlarının toplamı hesaplanmıştır.

Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS), İngilizce Geographic Systems (GIS) ifadesinin Türkçe'ye çevrilmiş halidir. Kavramsal anlamda ilk ortaya çıkışı, 1963 yılında Roger Tomlimson liderliğinde başlatılan ve Kanada'nın ulusal arazilerinin özelliklerine göre tespitine yönelik geliştirilen Kanada CBS projesiyle olmuştur. CBS kullanıcılarının çok farklı disiplinlerden olması nedeniyle, bu kavram değişik şekillerde tanımlanmaktadır.

CBS, bazı araştırmacılara göre konumsal bilgi sistemlerin tümünü içeren ve coğrafik bilgiyi irdeleyen bir bilimsel kavram, bazılarına göre; konumsal bilgileri digital yapıya kavuşturan bilgisayar tabanlı bir araç; bazılarına göre de organizasyona yardımcı olan bir veri tabanı yönetim sistemi olarak nitelendirilmektedir (şekil 4.1). Bütün bu düşünceler ışığında, coğrafi bilgi sistemlerinin aşağıdaki şekillerde değişik tanımları yapılmaktadır.

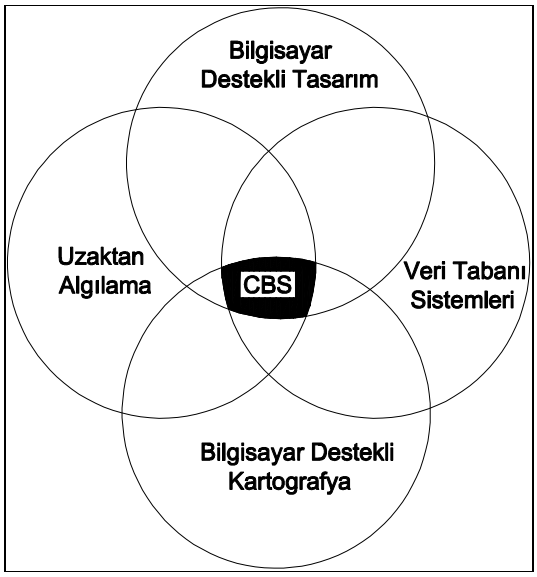
"CBS, belirli bir amaç ile yeryüzüne ait verilerin toplanması, depolanması, sorgulanması, transferi ve görüntülenmesi işlevlerini yerine getiren araçların tümüdür." (Burrough, 1998).

"CBS, genel harita bilgilerini görüntülemeye yarayan bilgi sisteminin bir şeklidir." (Dale, 1988).

"CBS, coğrafi bilgileri bir bilgisayar ortamında depolayan ve analiz eden bir araçtır." (ESRI Inc., 1994).

"CBS, kamusal veya coğrafik koordinatları referans alan ve bu veriler ile çalışmayı tasarlayan bir bilgi sistemidir." (Star, 1990).

"CBS, yeryüzü referanslı verileri toplayan, depolayan, kontrol eden, işleyen, analiz eden ve görüntüleyen bir sistemdir." (AGI, 1991).

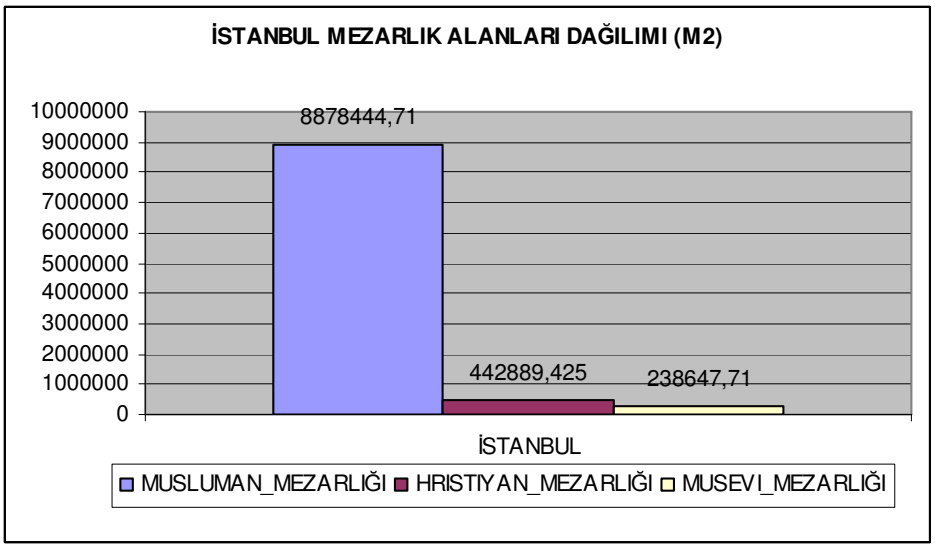

Şekil 5.1: Kamusal veri işleme teknikleri ve CBS arasındaki ilişkiler (Yomralıoğlu, 2000)

Bu çalışmada Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanıldığı Aşama; Uydu Görüntülerinden elde edilen sonuca göre İstanbul'un Arazi Kullanımının Sınıflandırılıp, çalışma amacına göre gruplandırılmasıdır. Nitekim, Coğrafi Bilgi Sistemi ile İstanbul için birden fazla değişken birarada kullanılmıştır.

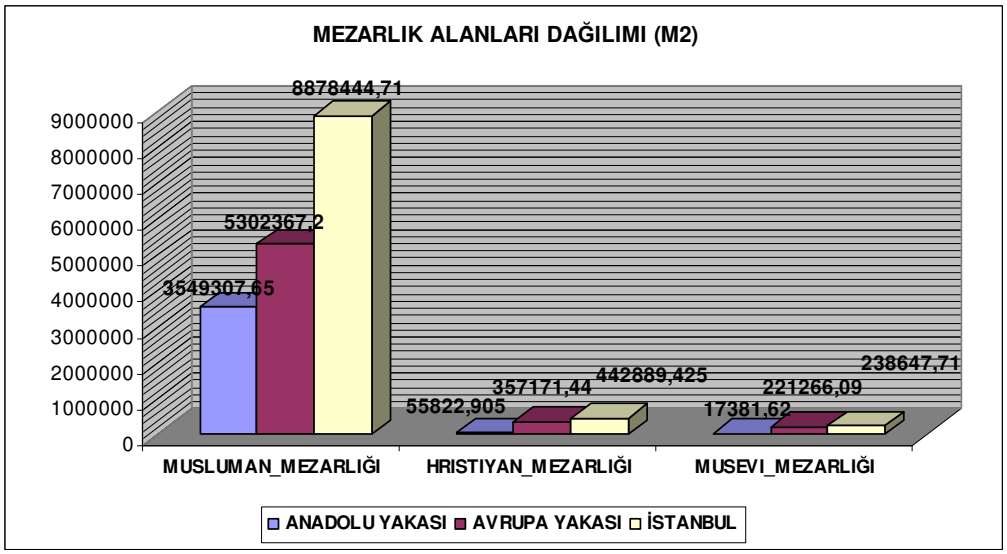
5.2 İstanbul İli İlçelere Göre Mezarlık Alan Dağılımları

İstanbul ili genelinde yer alan mezarlıkların toplam alanı 9.560.981,545 m2'dir. Bu mezarlık alanları İstanbul'un toplam yüzölçümünün yaklaşık % 0,177' sini oluşturmaktadır. Mezarlık türlerine göre bir ayrım yapılması gerekirse, mezarlık alanlarının %93'ü Müslüman (8.878.444,71 m2), %4,5 'i Hıristiyan (442.889,425 m2) ve % 2,5'i Musevi (238.647,71 m2) mezarlıklarıdır.

Şekil 5.2: İstanbul Mezarlık Alanları Dağılımı (İMP,2006)

Mezarlık alanlarının %62'si (5881804,43 m2) Avrupa yakasında ve %38'i (3622512,175 m2) de Anadolu yakasında bulunmaktadır. Avrupa yakasında yer alan mezarlıkların %90'ı Müslüman, %6'sı Hıristiyan ve %4'ü Musevi mezarlıklarıdır. Anadolu yakasında ise bütün mezarlık alanlarının %98'ini Müslüman, %1,5'ini Hıristiyan ve % 0,5'ini Musevi mezarlıkları oluşturmaktadır.

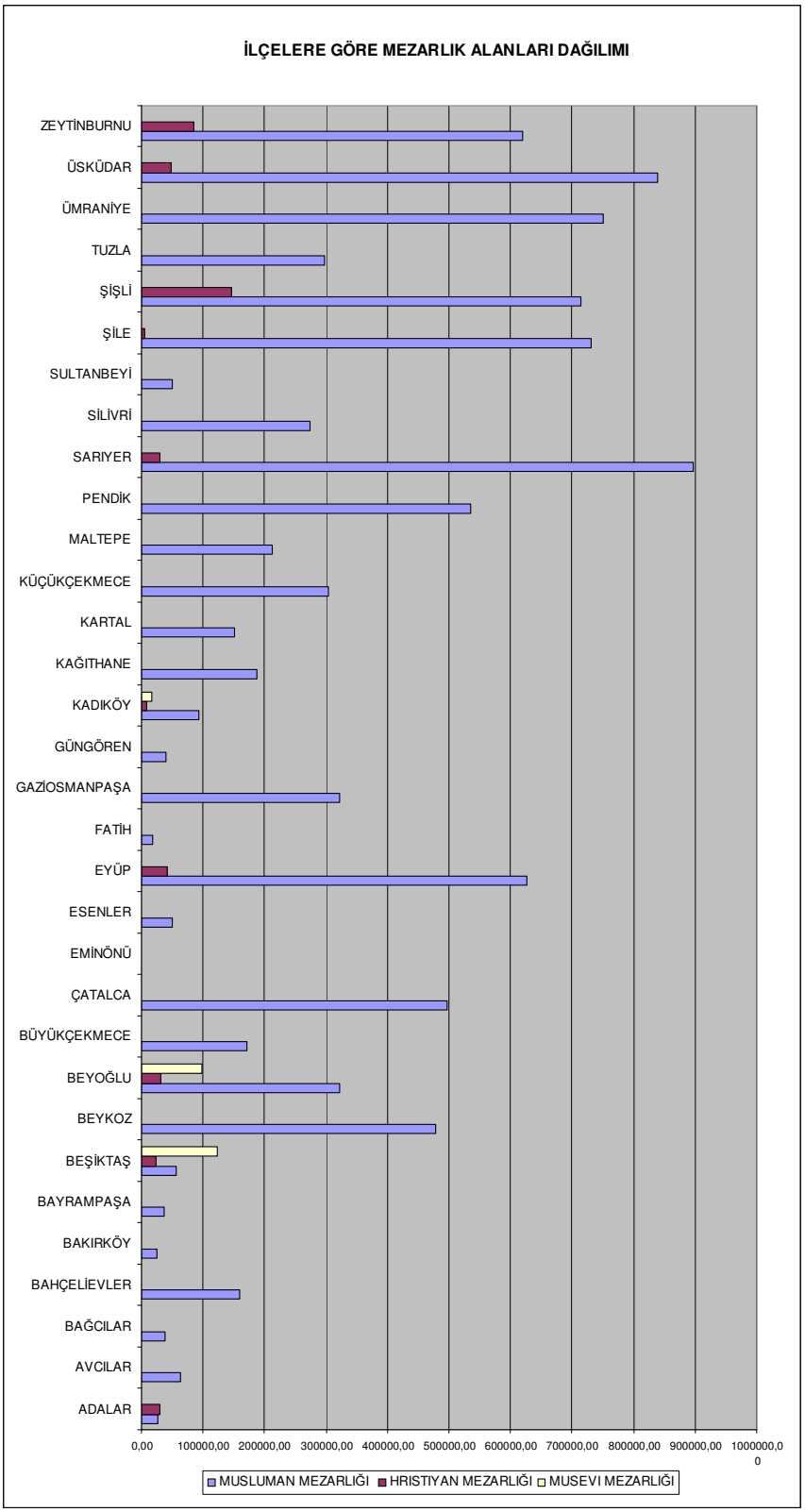

Şekil 5.3: İstanbul İl Geneli ve Anadolu- Avrupa Yakalarına Göre Mezarlık Alanları Dağılımı (İMP,2006)

Tablo 4.1. Mezarlık Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı

ILCE_ADI	MUSLUMAN MEZARLIĞI	HRISTIYAN MEZARLIĞI	MUSEVI MEZARLIĞI	TOPLAM MEZARLIK
ADALAR (bkz.Ek.1)	26769,86	29895,08	0,00	56664,94
AVCILAR (bkz.Ek.2)	63155,76	0,00	0,00	63155,76
BAĞCILAR(bkz.Ek.3)	37672,60	0,00	0,00	37672,60
BAHÇELİEVLER (bkz.Ek.3)	159397,50	0,00	0,00	159397,50
BAKIRKÖY(bkz.Ek.3)	25224,70	0,00	0,00	25224,70
BAYRAMPAŞA (bkz.Ek.4)	36546,71	0,00	0,00	36546,71
BEŞİKTAŞ(bkz.Ek.5)	56969,52	22997,27	122857,30	202824,09
BEYKOZ(bkz.Ek.6)	477689,30	0,00	0,00	477689,30
BEYOĞLU(bkz.Ek7)	322560,00	31055,33	98408,79	452024,12
BÜYÜKÇEKMECE	171405,00	0,00	0,00	318944,35
ÇATALCA	496219,40	0,00	0,00	542816,11
EMİNÖNÜ	0,00	0,00	0,00	0,00
ESENLER(bkz.Ek.4)	50596,07	0,00	0,00	50596,07
EYÜP(bkz.Ek.8)	626626,80	41529,33	0,00	668156,13
FATİH(bkz.Ek.7)	18885,18	0,00	0,00	18885,18
GAZİOSMANPAŞA (bkz.Ek.9)	322824,80	0,00	0,00	322824,80
GÜNGÖREN(bkz.Ek.4)	39379,35	0,00	0,00	39379,35
KADIKÖY(bkz.Ek10)	92885,88	8089,01	17381,62	118356,51
KAĞITHANE(bkz.Ek7)	186978,14	0,00	0,00	186978,14

KARTAL(bkz.Ek11)	150511,20	0,00	0,00	150511,20
KÜÇÜKÇEKMECE (bkz.Ek.15)	303524,10	0,00	0,00	303524,10
MALTEPE(bkz.Ek.10)	212938,70	0,00	0,00	212938,70
PENDİK(bkz.Ek.11)	534512,80	0,00	0,00	534512,80
SARIYER(bkz.Ek.12)	896808,50	29551,34	0,00	926359,84
SİLİVRİ	274434,30	0,00	0,00	295669,43
SULTANBEYİ(bkz.Ek.11)	50110,47	0,00	0,00	50110,47
ŞİLE	731437,40	5022,00	0,00	736459,40
ŞİŞLİ(bkz.Ek.7)	714856,26	146550,20	0,00	861406,46
TUZLA(bkz.Ek.13)	296582,30	0,00	0,00	296582,30
ÜMRANİYE(bkz.Ek.14)	750732,50	0,00	0,00	750732,50
ÜSKÜDAR(bkz.Ek.5)	839504,10	47733,90	0,00	887238,00
ZEYTİNBURNU(bkz.Ek7)	619409,60	85487,97	0,00	704897,57
TOPLAM	9587148,80	447911,43	238647,71	10273707,93

Şekil 5.4: İstanbul İl Geneli İlçelere Göre Mezarlık Alanları Dağılımı (İMP,2006)

6. ÖRNEK ÇALIŞMA ALANI OLAN ZİNCİRLİKUYU MEZARLIĞI'NIN TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İRDELENMESİ

6.1 Konum

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Mezarlıklar Şube Müdürlüğünüde bünyesinde bulunduran Zincirlikuyu mezarlığı; Cumhuriyet sonrası mezarlıklarımızdandır ve 1940 yılında artan mezar yeri ihtiyacı doğrultusunda acılarak kullanılmaya başlamıştır.(Şekil6.1) Beşiktaş ve Mecidiyeköyü Sarıyere baglayan Eski Büyükdere Caddesi üzerinde Levent sapağının hemen karşısında bulunmaktadır. (Şekil6.2)

Mezarlık doğu-batı istikametinde uzanmaktadır ve ana giriş kapısı doğu yakasında bulunmaktadır. Bu girişte İ.B.B Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Mezarlıklar Şube Müdürlüğü ve mezarlık yönetimiyle ilgili birimler yer almaktadır. İkinci giriş ise mezarlığın kuzeyinde bulunan gültepe mahallesine açılır. Bu girištede mezarlığın gasilhanesi yer almaktadır. (Şekil6.3)

Şekil 6.1: Zincirlikuyu Mezarlığı (Haziran 2005 Uydu Görüntüsü. İMP,2006)

Şekil 6.2: Zincirlikuyu Mezarlığı Ana Giriş Kapısı

Şekil 6.3: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Mezarlıklar Şube Müdürlüğü

Zincirlikuyu Mezarlığı geçmişten günümüze kadar büyüyerek genişlemiş ve nihayi halini almıştır şu anki durumunda mezarlık 62 adadan oluşmaktadır. İlk yıllarda oluşturulan adalar A,B,C,D,E,F,G,H,K,L isimlerini almakta fakat sonraki yıllardaadalar 9'dan başlayarak 39'a kadar gitmektedir.

Ayrıca bu adalarda bazıları büyüklüklerine göre kendi içindede kısımlara bölünebilmektedir ve bu adalar ve kısımlarda parsellere bölünerek mezar yerlerini oluşturmaktadır.

Her nekadar Zincirlikuyu Mezarlığı'nın vaziyet planı mevcut olsada hala adalar, kısımlar ve parselleri gösteren bir planı mevcut degildir. Mezarlık bünyesinde çalışan ekipler tarafından yer tayini yapılmaktadır.

Zincirlikuyu Mezarlığın'da 28.09.2006 yılında yapılan sayıma göre toplam 38.042 adet mezar olduğu tespit edilmiştir.

6.2 Topoğrafya

Zincirlikuyu Mezarlığı 390.483 m² 'lik bir alanda İstanbul'daki birçok mezarlık gibi farklı bakı ve eğimlerden oluşan bir alanda kurulmuş olup bu alanın %25'i çok eğimli, %55'i az eğimli ve %20'side düz alandan oluşmaktadır.

6.3 Ulaşım Sirkülasyonu

Zincirlikuyu Mezarlığı İstanbul şehrinin hem ulaşım açısından hemde kentsel canlılık açısından en merkezi noktasında, halkın özel araçlarıyla ve toplu taşım araçlarıylada rahatlıkla ulaşabilecekleri bir noktada olması önemli bir özelliğidir.

Zincirlikuyu mezarlığı Ana girişinden girildikten sonra hemen sağda başlayan ve mezarlığın ortasına kadar uzanan bir ana ulaşım aksı vardır, fakat bu aks mezarlığın orta kısmında etkisini kaybederek tali kollara ayrılmaktadır. Bu aksa bağlı bir kaç kuvvetli yollar bulunsada bunlar aks oluşturacak yapıya sahip degillerdir. Akslarda çok kücük kaldırımlar yer almaktadır fakat bunlar fonksiyonellikten çok uzaktadır ve ayrıca bu kaldırımların belli bir sürekliliği yoktur uygunsuz yerlerde btmektedir.

Alan içerisinde çeşitli dinlenme noktaları, meydanlar vardır fakat bu açık mekanların ulaşım sirkülasyonu ve akslarla ilişkisinde zayıflıklar vardır birbirini destekleyici durumda değildir.

Ayrıca mezarlığın otopark sorunuda gözlemlenmiştir. Plansız olarak gelişim gösterdiğinden mezarlık içerisinde otoparklar sadece girişte idari birim yanında yer

alan küçük bir otoparktan oluşmaktadır fakat mezarlık içerisinde ziyaretciler araçlarını yol kenarında gelişi güzel oalrak park etmektedirler.

6.4 Planlama

Mezarlıklarda planlama unsuru en göz ardı edilen durumlardan birisidir. Oysaki şehir içerisinde oluşturduğu alansal büyüklüğü ve içereceği yeşil dokusuyla önemli bir peyzaja sahip olmasına rağmen hep gelişi güzel gelişim göstermiştir mezarlıklar. Zincirlikuyu Mezarlığıda bu tip mezarlardan birisidir. (Şekil6.4)

Zincirlikuyu Mezarlığı İstanbul kentinin Önemli büyük mezarlıklarından biri olması nedeniyle ve bünyesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Mezarlıklar Şube Müdürlüğünü'de bulundurması nedeniyle mezarlıklarda beklenen; idari yönetim birimlerine, defin öncesinde yapılan işlemler için gasilhaneye, Camiye ve ana giriş kapısına sahiptir fakat mezarlık içerisinde sadece bu birimlerde yer alan tuvaletler haricinde tuvalet görülmemiştir. (Şekil6.5) Ayrıca ana girişte yer alan çiçekçiler mezarlık ile ilişiksiz, kendi hallerinde hareket etmektedirler. Oysaki mezarlık içerisinde çiçekçiler içinde bir satış birimi oluşturulmuş olsa hem çiçekçiler düzen iine alınmış olur hemde mezarlık için belli bir gelir elde edilmiş olur.

Şekil 6.4: Zincirlikuyu Mezarlığı Ana Girişinden Başlayan Aks

Şekil 6.5: Zincirlikuyu Mezarlığı Ana Aksı

6.5 Donatılar

Zincirlikuyu mezarlığı geçmişten günümüze kadar uzanan süreçte bir çok hayratın eklenmesiyle zengin bir donatıya sahip. (Şekil6.6) Fakat bu donatılar belli bir düzenden çok hayrat sahiplerinin kendi mezarları yakınlarında gelişi güzel yerlerde oluşturulmuştur. Genelde çeşme olarak yapılan hayratlar, kimi yerde oturma banklarına kimi yerdede kuş yemliklerinden oluşmaktadır. Mezarlık donatısı bakımından bu elemanların hiçbirinin birbirleriyle ne malzeme ne konum nede tasarım açısından bir uyumu yoktur. (Şekil6.7) Ayrıca mezarlıkta çeşitli yerlerde dinlenme köşeleri, havuzlarda yer almaktadır fakat bu mekanlar mezarlığın girişinde idari birime hizmet etmektedir, fakat bu tip mekanlar mezarlık içlerindede yer almalıki yorulan ziyaretçiler buralarda dinlenebilsinler

6.6 Yeşil Doku

Zincirlikuyu mezarlığı yeşil alan bakımından diğer mezarlara kıyasla daha geniş bir alana sahiptir. Bu yeşil alan mezarlığın eski bölümünde daha fazlayken yeni eklenen bölümlerinde daha seyrekleştiği gözlenmektedir.

Alan içerisinde birçok yapraklı ve ibreli ağaç türleri yer almaktadır ama yaygın olarak Servi (Cupressus sempervirens) ağaçları yoğun olarak bulunmaktadır, bunun yaninda sedir türleri(Cedrus sp.) çam türleri (Pinus sp.), mazı türleri (Thuja sp.) Erguvanlarda (Cercis siliquastrum) fazlaca bulunmaktadır.

Ayrıca mezarlık tanzimlerinde kullanılan bir çok küçük çalı ve çok yıllık otsularda mevcuttur.

Şekil 6.6: Zincirlikuyu Mezarlığı Donatı Elemanı

Şekil 6.7: Zincirlikuyu Mezarlığı Donatı Elemanları

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Değerlendirme ve sonuçlar bölümü üç başlık altında yapılmıştır.

Mezarlık Kavramının Gelismesi ve Modern Mezarlık Anlayışı:

Ölüm farklı zamanlarda ve farklı kültürlerde ya hayatın doğal bir parçası olarak ya da bir tabu olarak farklı yönlerde algılanmıştır. Hiç kuşkusuz, dinler ve çeşitli felsefi hareketler ölüm ve mezarlık kültürü hakkındaki korkuların ve inanışların şekillenmesinde belirgin birer rol almışlardır. Sonuç olarak, bunun algılanışındaki yöntem uygarlıkların geçmişten şimdiki zamana mezarlık kültürünü oluşturmuştur.

Bununla beraber, ölüm tabularının yıkılması sonucunda etrafta mezarlık planlaması ve tasarım çalışmaları ve uygulamaları olarak hem yaşayanlar hem de ölüler için park benzeri stilde geliştirilmiş yeni bir kavram, yani isim verecek olursak çağdaş mezarlık ortaya çıkmıştır. Çağdaş mezarlıkların ilkeleri dini grupların, defin yöntemlerinin, gömme alanlarının, arazi kullanımlarının ve çiçeklendirmenin, büyüklük, kapasite, konum, yoğunluk ve gösterilen özenin paralelliğinde belirlenmiştir. Çağdaş mezarlık kurumları yerel yönetimsel bölümler, anma törenlerinin toplulukları ve özel cenaze planlama ve tasarım acenteleridir. Özetlemek gerekirse, çağdaş mezarlıklar paylaşılan bu özellikleri içine alır; ancak bir ülkedeki baskın kültürler ve inançlara dayalı uygulamalarda bazı farklılıklar bulmak mümkündür. Mesela, Avrupa ülkelerinde kısmen anıtsallaştırma ve gömme fonksiyonunu vurgulayan epeyce fazla bir sembolizmle tasarlanmaktadırlar – İtalya'daki Civita Castellana Mezarlığı ve San Catoldo Mezarlığında tespit edildiği gibi. Diğer yandan, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avustralya'da çağdaş mezarlıklar ise gömme alanlarından ayrı olarak yurttaşlar için diğerlerinden kıyasla daha büyük alanlarda hem aktif hem de pasif rekreasyon (eğlendinlen) alanları olarak geliştirilmiştir. Bu bağlamda, Amerika'daki Forest Lawn Mezarlığı ve Green Wood Mezarlığı bütün dünyadaki peyzaj mezarlıklarının prototipleri yani ilk örnekleridir.

Türkiye'nin mezarlıkları da bunlar gibi çağdaş ihtiyaçlara ve düşüncelere göre planlanmalı ve yönetilmelidir. Bu gelişmelere paralel olarak baskın inanç tercihinin İslam olduğu ve çok çeşitli kültürel kesitlerin bulunduğu, Türkiye'deki çağdaş

mezarlıkların planlamaları ve site tasarım aşamalarında gömme alanı tipi – kabir –, yönelim – Mekke – gömme alanlarının düzenlemeleri – açık hava – gibi keskin farklılıklar ve özel ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak, Türkiye'nin ve İstanbul'un gelecekteki çağdaş mezarlıklarının farklı ve ortak özelliklerinin belirlenmesinden önce mezarlıkların şu andaki durumlarını açıklamak gerekmektedir.

İstanbul İli Mezarlık Alanlarının Durumu:

İstanbul ili genelinde yer alan mezarlıkların toplam alanı 9.560.981,545 m2'dir. Bu mezarlık alanları İstanbul'un toplam yüzölçümünün yaklaşık % 0,177' sini oluşturmaktadır. Mezarlık türlerine göre bir ayrım yapılması gerekirse, mezarlık alanlarının %93'ü Müslüman (8.878.444,71 m2), %4,5 'i Hıristiyan (442.889,425 m2) ve % 2,5'i Musevi (238.647,71 m2) mezarlıklarıdır.

Bu çalışma kapsamında yapılan araştırmalar sonucunda bir çok mezarlık alanına ilişkin bilginin mezarlıklar müdürlüğünde mevcut olmadığını ve GIS yöntemiyle yapılan bu çalışayla mevcut mezarlık alanlarının yerleri ilçe sınırları içerisinde gösterilmiştir, ileriki çalışmalar için bir altlık oluşturulmuştur.

Zincirlikuyu Mezarlığı:

Türkiye'de ölüm hayatımızın doğal bir parçası olmaktan ziyade hala bir tabudur. Bu yüzden, mezarlık olgusu da bir tabu olarak algılanmaktadır. Ve planlamada, site tasarımında, gösterilen özende ve mezarlıkların entelektüel yapıtlarındaki alakanın ihmali ve yetersizliği bu tabunun izi olarak görülebilir haldedir. Bu çalışmada, sorunların ve bu sorunların kaynaklarının bulunabilmesi ve uygun çözümler üretilebilmesi için Zincirlikuyu mezarlığı incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, çeşitli sorunlar bulunmuştur.

Tasarım meselelerini kapsayan sorunlar açıkça ortadadır. İstanbul'daki mezarlıkların büyük bir bölümünde uygunsuz tasarım özellikleri sergilediklerini ileri sürülebilir. Yeşil alanların az oluşu ve ihtiyaç duyulan kamu hizmetlerinin ve eşyaların yetersizliği önemli problemlerdir. Bunun yanında, zamanı gelmeden yapılan bitki ekim çabaları mezarlıklarda kasvetli bir atmosferin oluşmasına sebep olmaktadır. Kullanıcının kimliğini belirleyen gömme alanı ayrımı pek çok mezarlıkta bulunmamaktadır. Bunun yanında, mezar blokları arasında sınıflandırılmış dinlere kültürel bölümlere ve farklı yaş ve sosyal gruplara bağlı olarak bir farklılık

gözlemlenmemektedir. Dahası, genel anlamda, mezarlıklar sonu olmayan mermer depolarını hatırlatmaktadırlar.

Zincirlikuyu mezarlığında sirkülasyon sistemine bağlı olarak uygun bir hiyerarşi bulunmamıştır. Bununla birlikte, ana eksen dışındaki yolların hiç birine genel olarak herhangi bir malzeme ile kaldırım döşenmemiştir. Açık alanlar hemen hemen hiçbiryerde sirkülasyon sisteminin belirgin parçaları olarak tasarlanmamıştır. Park alanlarının yetersizliği ise bir diğer önemli sorun olarak belirlenmiştir. Mezarlık iki giriş kapısına sahiptir. Bu girişlerde ana cadde ile ilişkisi olana ana giriş kapısı tasarımı teknik ve sembolik ihtiyaçlar bakımından uygundur. Ayrıca Zincirlikuyu mezarlığında bir çok mezalıktan farklı olarak yönetim, idari ve hizmet birimleri, bekçi kulübesi, cami, gasilhane gibi tesisler yer alırken tuvaletler mezarlık içerisinde erişimi güç yerlerde ve yetersiz derecededir.

Mezarlık analizinde mezarlığın kentsel mobilyaları hiç göz önüne alınmamış olduğunu saptanmıştır. Çeşmeler uygun yerlere yerleştirilmemişlerdir ve etkin bir biçimde çalışmamaktadırlar, çünkü bunlardan çoğu değişik bir malzeme ve tasarım yaklaşımı ile herhangi bir yerdeki yardımsever kişiler tarafından inşa edilmiştir. Bu tip işler kontrol altında değildir ve bu yüzden de mezarlık içerisinde bir birlik oluşturmaya katkıda bulunmamıştır. Buna ilaveten, duyuru panoları ve çeşitli işaretler, sulama kapları, banklar, ışıklandırma ve sanat eserleri yeterli sayıda ve uygun konumlarda yerleştirilmemişlerdir. Çöp toplama pek çok durumda uygunsuz yerlerde seyrek olarak yerleştirilmiş çöp bidonları ile sağlanmaktadır. Bu durum çöplerin yerlere atılmasına neden olakta ve hiç şüphesiz ki, bu durumlar hassas ve saygılı bir yaklaşım sergilememektedir.

Mezarlıklar zengin bir bitki örtüsüne ev sahipliği yapıyor olmalarına rağmen başarılı bir peyzaj tasarımından mahrum bırakılmışlardır. Hemen hemen her mezarlıkta bitki farklılıkları birkaç tür ile sınırlı kalmıştır. Zincirlikuyu mezarlığındada durum farklı değildir. Herdem yeşil ibreli ağaçlar baskın bitki özelliğini oluşturmaktadır, bunun yaninda azda olsa çeşitli yaprak döken bitkilerde gözlenmektedir.

Planlama bakımından ise daha seyrek fakat daha ciddi problemler belirlenmiştir. Bu aşamadaki en yaygın problem mezarlıkların gömme işlemleri için fazladan bir yoğunlukla kullanımıdır. Dahası, mezarlıkların potansiyel gömme ve ek gelişim fırsatlarının yokluğu ya da yetersizliği bir diğer can alıcı problemdir. Bunun yanında, İstanbul mezarlıklarının birçoğunun jeolojik toprak yapısı ve topografya bakımından, çok elverişli olmamasına rağmen yerleşim alanlarına yakın oluşu bakımından uygun konumlarda kurulmuştur. Bütün mezarlıklar için hem toplu taşıma ile hem de özel

araçla ulaşım mümkün olmasına rağmen mezarlıklara giden yollarda işaretlerin bulunmamasından dolayı özel araç sürücülerinin pek çok mezarlığı kolaylıkla bulabilmeleri pek mümkün değildir.

Ayrıca mekan tasarımı aşamasında: Var olan mezarlıkların tasarım problemleri ve yeni mezarlıkların mekân tasarımı ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Var olan mezarlıkların tasarım problemlerini çözmek ya da en azından azaltmak için aşağıdaki meseleler tartışılmalıdır. Acilen, bütün mezarlıklar için rehabilitasyon (iyileştirme) projeleri geliştirilmelidir.bütün projeleri gerçekleştirmek için öncelikle her bir mezarlığın ihtiyaçları ve problemleri belirlenmeli ve bir yapı iskelesi de hazırlanmalıdır. Var olan mezarlıkları, iyileştirmek için özellikle donatılar, kamu hizmetlerin ve yeşillendirme meseleleri değerlendirilmelidir. Sirkülasyon ve drenaj problemlerini çözmek için daha ileri uygulamalara gidilmelidir.

Temel hususlar üzerinde, işlevsel ve estetik düzenlemelerin yapılması ile kültürel ve dini etmenler de göz önünde bulundurularak çalışılmalıdır. Mezarlıklar; hem ölü hem de yaşayanlar içindir. Bu nedenle; geniş bahçeli alanlar, hizmet olanakları ve açık alanlar geniş mezarlıklar ile hem ölü hem de yaşayan canlıların ihtiyaçları göz önünde bulundurulacak şekilde tasarlanmalıdır (yalnızca insanlar değil, mezarlıkta bulunan ot ve böcekler de dâhil tüm bitki ve hayvanlar).

Mezarlıkların planlanması yapılırken, ziyaretçilerin güzelliğini ve etkinliğini takdir edecekleri görsel ve işlevsel taslak unsurları aracılığıyla hassas bir mekân sistemi önerilmelidir (birlik, çeşitlilik, etrafının çevrilmesi, devamlılık, benzerlik, denge, yoğunluk, ritim, oran, ölçü, eksen, simetri, hiyerarşi ve dönüşüm gibi yapısal prensiplerin kullanılmasıyla özel bölgeler). Bir mezarlığı planlarken, mezarlıkların sembolik içerikleri açısından anıtların estetik yerine sembolik özelliği vurgulanmalıdır.

Var olan bir mezarlığın yeniden düzenlenebilmesi gerek arazi kullanımının yoğunluğu gerekse de mezar sahiplerinin aileleri tarafından çıkarılacak sorunlardan dolayı yapılması cok güç olsada, yeni açılmış yada açılacak olan mezarlıklar için önceden aşağıdaki hususlara özen gösterilmelidir. Dönüşüm sisteminin planlanması iki şekilde ele alınmalıdır: ilk olarak; girişler, yol, meydan ve park alanları gibi her dönüşüm parçası için tasarım prensiplerinin hazırlanması; ikinci olarak, resmi olsun ya da olmasın taslak yapısının belirlenmesi. Defnetme bölümleri farklı sosyal grupların özel ihtiyaçları ve çeşitli defnetme şekilleri göz önünde bulundurularak farklı kısımlara ayrılmalıdır. Ayrıca; mezarlıklar da aile bölümleri, kişisel- yetişkin bölümleri, çocuk-bebek bölümleri ve kimsesizler bölümü gibi kısımlara ayrılmalıdır.

Yeşillendirme çalışmaları, hem genel mezarlık için hem de defnetme bölümleri için mevsim koşulları da dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu nedenle; genel planlamanın dışında özellikle kış mevsimine uygun yeşillendirme planlaması tasarlanmalıdır. Buna ek olarak; kalıcı olan plandan ayrı olarak geçici olarak kısa süreliğine yeşillendirme planı yapılmalıdır. Ayrıca; yeşillendirme çalışması detayları ve özellikleri daha sonra yapılacak planlamalar için belirtilmelidir.

Mezarlığa ekilecek bitki türünün seçimi bitkilerin şu özellikleri arasından belirlenmelidir: büyüme boyutu da dâhil şekil ve yapısı (yükseklik ve genişlik), doku, büyüme oranı, kokuları, kök özellikleri, yaprak ve çiçekleri (yaprağını döken ya da dökmeyen, güz renkleri), bakım koşulları. Yine de, mezarlıklarda özellikle ana kök bitkiler, güzel kokulu bitkiler, şekillenebilir çalılar kullanılmalıdır. Son olarak; mezarlığın büyük bir kısmında doğal bitkiler, mezarlarda da kültür bitkileri kullanılmalıdır. Bitkiler, mezarlıklarda yerleri belirlemek; giriş, meydan, mezarlık ismi tabelaları gibi belirli kısımları vurgulamak; mezarlığı süslemek; gölge sağlamak; yönlendirmeyi kolaylaştırmak; sert rüzgârları engellemek; istenmeyen görüntüleri gizlemek; mezarlık, mezar ve blokların sınırlarını belirlemek; bazı bitkilerin sembolik anlamları ile kültürel değerlere katkıda bulunmak ve son olarak mezarlığın doğasına katkıda bulunmak için kullanılmalıdır.

Bitki çeşitleri mezarlıkların yeşillik özelliğini yansıtacak şekilde seçilmelidir. Mezarlık genelinde mezarların yeşillendirilmesi çalışmasının dışında; ayrıca ana ve ara yolların; açık alanların; dinlenme yerlerinin; girişlerin ve kapıların; otoparkların; sınır yerlerinin; çeşmelerin; yeşil bölgelerin yeşillendirilmesinin oluşturulması için de özel bir ilgi gösterilmelidir. Mezarların yeşillendirme çalışmaları planlanırken, temel ilgi mezarlığın sınırının çizilmesi üzerinde yoğunlaşmalıdır. Bitki oluşumunda çeşitlilik ve birlik sağlanması için, farklı şekil ve yapıda çeşitli bitkiler kullanılmalıdır.

İdari bölüm, danışma, morg, çiçekçi dükkânları ve kapılar gibi mezarlık hizmetleri birbirine yakın olarak ve ana girişin hemen yanında bulunmalıdır. İdari bir hizmet, bütün mezarlıklarda cenaze, kayıt, kontrol ve idari çalışmalar için bir yer sağlamalıdır. İdari hizmet yakınlık olarak ana girişin yanına yerleştirilmelidir. Morg binaları idari ve hizmet bölümlerinden ayrı olmalıdır. Dini hizmetler, ana giriş ya da meydanın yakınında olmalıdır. Mezarlığın büyüklüğüne bağlı olarak, gerekli boyut, sayı ve çeşitte ayrılmış cenaze dükkânları ana girişe yakın olarak düzenlenmelidir. Bu yapılar ayrıca morg binaları içerisinde de yer alabilir. Fakat yalnızca cenaze ile ilgili alışveriş dükkânlarının mezarlık çevresinde olmasına izin verilebilir. Bu tür hizmetlerin satış yerleri ticari yapılarda olmalıdır. Halka açık tuvaletler uygun sayı ve kapasitelerde ve uygun yerlerde yapılmalıdır. Her giriş ve meydana en azından bir

(bayan ve erkekler için) tuvalet yerleştirilmelidir. Günümüz mezarlıklarında kafeteryalar ve diğer açık dinlenme tesisleri tasarı unsurları arasında düşünülmelidir. Bunlar girişe yakın ya da su kaynakları, çiçekli yeşil alanlar gibi hoş yerlerin yanına yapılmalıdır. Mezarlıkların içinde havuz ve diğer su kaynakları yer almalıdır.

Yeni mezarlıkların tasarımında, mezarlıkla ilgili donanımlar da düşünülmelidir. Girişlere mezarlık adının yazıldığı bir levha yerleştirilmeli. Plan ve blok sayılarını gösteren levhalar kolayca görülebilmeleri için mezarların köşelerine yerleştirilmelidir. Diğer yandan; bölüm numaralarını gösteren levhalar her bölümün üzerine konulmalıdır. Girişler, meydan ve diğer gerekli yerlere bilgilendirici tabelalar yerleştirilmelidir. Meydan, giriş, idari ve dini hizmet binalarının önü ile mezar bölümleri arasına banklar koyulmalıdır. Ayrıca, yeşil alanlara ve açık yerlere pergola ve kamelyalar dikilmelidir. En gerekli yapılardan çeşmeler, bütün mezar bölümleri, meydan, giriş, mezarlık merkezi ve yeşil alanlara kurulmalıdır. Çeşmeler arasındaki mesafe 50m olarak düşünülmelidir. Çöp kutuları, dönüşümlü ve yakılabilir çöpler için ayrı ayrı olmak üzere açık yerlere, yeşil alanlara, mezarlık merkezlerine, girişlere ve mezarlık bölümlerinde belirli yerlere konulmalıdır. Sınırlar, ana yollar, meydan merkezi ve girişleri için aydınlatma yapılmalıdır.

8. KAYNAKLAR

Akgül, N., "Anadolu Selçuklu Dini Mimarisinde Kullanılan Altıgen Kompozisyonların İkonografik Açıdan yorumlanması"nın Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu 18-20 Aralık 1998, (Mezarlıklar Vakfı Yayını, İstanbul, 1999)

Akurgal, E., " Anadolu Uygarlıkları", (Net Turistik Yayınlar, Sanayi ve Ticaret A.Ş., Asır Matbaacılık, İstanbul, 1990)

Alfoldi, E., "The Necropolis of Anemurium", (Türk Tarih Kurumu Yayınları Seri VI, No:12, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1971)

Anonim, 1970. Mezar ve Mezarlık Kavramı.Meydan Larousse Ansiklopedi, Cilt No:8; 703-706 sf. İstanbul

Anonim, 1970. Mezar ve Mezarlık Kavramı.Meydan Larousse Ansiklopedi, Cilt No:8; 703-706 sf. İstanbul

Aydemir Ş., Aydemir S., 2004. Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, İber Matbaacılık Basım, Trabzon

Başar, Z., "Erzurum'da Eski Mezarlıklar ve Resimli Mezar Taşları", (Atatürk Üniversitesi Yayınları No:316, Araştırma Serisi No:21, Sevinç Matbaası, Ankara,1973)

Başkan, S., "Karamanoğulları Dönemi Konya Mezartaşları", (Kültür Bakanlığı Yayınları ISBN 975-17-1422-2,Başbakanlık Basımevi,Ankara,1996)

Bilget, N. B., 1993. Sivas Anıt Mezarları, Kültür Bakanlığı, Ankara

Boston Open Space Management Mission, 2006, Boston Parks and Recreation Department Open Space Management Mission Plan,

Cezar, M., "Anadolu Öncesi Türkler'de Şehir ve Mimarlık" (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Sanat Dizisi:28, Baha Matbaası, İstanbul,1977)

Constant, C., "The Woodland Cemetery: Toward a Spiritual Landscape",Byggforlaget, Stockholm,1994

Cömertler, S., 2001.Cemeteries Planning and Design Principles, Yüksek Lisans Tezi, Izmir Institute of Technology, Izmır.

Çam, N., "Türk Mezar ve Türbelerinin Özellikleri ile İlgili Bazı Düşünceler"in Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu 18-20 Aralık 1998, (Mezarlıklar Vakfı Yayını,İstanbul,1999)

Çilingiroğlu, A.,"Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı", (Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, İzmir,1997)

Çoruhlu, Y., "Kurgan ve Çadır (Yurt)'dan Kümbet ve Türbeye Geçiş" in Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu 18-20 Aralık 1998, (Mezarlıklar Vakfı Yayını,İstanbul,1999)

Daneshvari, A., "Medieval Tomb Towers of Iran", (Mazda Publishers,Lexington,1986)

Dil, M., 2004. İstanbul'un Yeşil Alan Sisteminin, Planlama Kriterleri Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Diyarbekirli, N., "Türk Sanatının Kaynaklarına Doğru", (Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri,Milli Eğitim Basımevi,İstanbul,1969)

Emre, K., "Yanarlar Afyon Yöresinde Bir Hitit Mezarlığı" (Türk Tarih Kurumu Yayınları Seri VI ,No:22, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1978)

Fedak, J., "Monumental Tombs of the Hellenistic Age: A Study of Selected Tombs from the Pre-Classical to the Early Imperial Era" (University of Toronto Press, Toronto,1990)

Green R.D., Cousins S.H., 1998. Landscape Ecology and GIS,Taylor &Francis Ltd.,Great Britain.

Hoşgör, Z., 2005. 21.yy. Kentsel Yeşil Doku Sisteminde Yeni Bir Yaklaşım: Lineer Yeşil Ağ Sistemi (Greenway) Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi ve İstanbul Haliç'e Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İstanbul Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi, (2005 Yılına ait Plan Notları, 2005)

Jackson, K.T., Vergara, C.J., 1989. Cilent Cities The Evolotion Of The American Cemetery , Princeton Architectural Press, New York.

Kalafat, Y., "Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri", (Ankara,1995)

Karaçağ, D., "Bursa'daki 14-15. Yüzyıl Mezartaşları" (Ankara, 1994)

Kılıçbay, M., "Batılının Ölüm Karşısında Tavırları" (Translation of Arries's Western Attitudes Towards Death from the Middle Ages to the Present, Gece Kitapları, MF Ltd. Şt. Basımı, Ankara, 1991)

Klose, R., "Aspect of Contemporary Cemetery Design" Garten und Landschaft,12/89,1989

Laqueur, H. P., 1997. Hüve'l Baki İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları, , Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınıdır, İstanbul.

Mansel, A.M., "Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları",İstanbul,1942

Meinwald, D., "Memonto Mori: Death and Photography in 19th Century America", CMP Bulletin, Vol:9, No:4, http://www.cmp.ucr.edu/terminals/memento-mori/cemetery.html,2000

Naumann,R., "Eski Anadolu Mimarlığı", (Türk Tarih Kurumu Yayınları IV. Dizi Sa.9, Ankara, 1998)

Önkal, H., "Osmanlı Hanedan Türbeleri", (Kültür Bakanlığı Yayınları:1404, Sanat Tarihi Dizisi No:22, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara,1992)

Peker, H., "Türbe Ziyaretlerindeki Dini ve Psiko-Sosyal Nedenler"in Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu 18-20 Aralık 1998,(Mezarlıklar Vakfı Yayını,İstanbul,1999)

Royal Ontario Museum, "Egyptian Art in the Age of the Pyramids" http://www.rom.on.ca/egypt/case/about/burial2html,2001

Sosyal, M., "Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşmenin Öyküsü",(Tarih Vakfı Yayınları,ISBN 975-7306-16-9,Ankara,1996)

Spiekermann, M., "Cemeteries–Places of Cultural Interest",Garten und Landschaft,12/89,1989

Saraçoğlu, N., 1950. Türk Mezarlarına Dair Araştırma, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Şeker, M., "Türk Mezar Bilimi Bir Disiplin Olarak Kurulmalı"nın Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu 18-20 Aralık 1998,(Mezarlıklar Vakfı Yayını,İstanbul,1999)

Tuncer, M., "Türbe Ziyaretlerinin Psiko-Sosyal Sebepleri ve Tezahürleri",(Y.Lisans Tezi,Marmara Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul,1996)

Uslu, A., "Tarihi Süreç İçerisinde Anadolu Mezarlıkları ve Çağdaş Bir Yaklaşımla Ankara Kenti için Örnek Bir Mezarlık Planlaması Üzerinde Bir Araştırma", (Doktora Tezi,Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1997)

Worpole, K., 2003. Last Landscape The Architecture Of The Cemetery In The West , Reaktion Books Ltd., London.

Yıldızcı, A.C., 1982. Kentsel Yeşil Alan Planlaması ve İstanbul Örneği, Doçentlik Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi , İstanbul.

Yomralıoğlu, T., 2000, Coğrafi Bilgi Sistemleri: Temel Uygulamalar ve Kavramlar, Seçil Ofset Baskı

Web kaynakları

http://www.alsirat.com/silence/history.htlm

http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2006/Nisan/03/Haber_130475.aspx

9. EKLER

T.C.

İSTANBUL

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI

ÇEVRE KORUMA VE KONTROL

DAİRE BAŞKANLIĞI

MEZARLIKLAR ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

CENAZE VE DEFİN HİZMETLERİ

YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL HÜKÜMLER
AMAÇ, TANIM, KAPSAM VE HUKUKİ DAYANAKLAR

Madde-1 AMAÇ :

İstanbul Büyükşehir Belediyesi hudutları dahilinde faaliyet gösteren Mezarlıklar Müdürlüğü'nün çalışma prensipleri, defin hizmetlerinin yapılması, mezar yeri tahsisleri, tahsis edilen mezar yerlerinin inşaatlarının yaptırılması, yeni mezarlık alanlarının ihdas edilmesi v.b. konular bu yönetmelikle belirlenmiştir.

Madde-2 TANIMLAR :

Belediye : İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ni
Başkan : İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nı
Meclis : İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'ni
Encümen : İstanbul Büyükşehir Encümeni'ni
İlçe Belediyeleri : İstanbul dahilindeki İlçe Belediyeleri
İlk kademe Belediyeleri: İstanbul dahilinde ilk kademe Belediyeleri
Müdür : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürü'nü
Müdürlük : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü'nü
İfade eder.

Mezar Yeri Kullanma Belgesi : Müdürlükçe tahsis edilen ebatları ve ihtiva ettiği bilgileri bu yönetmelikçe belirlenen mezar veya mezarların hak sahibini ispata yarayan belgedir.

İnşaat İzin Belgesi : Mezar Yeri Kullanma Belgesi sahibi olanların mezarlarını onarmak , inşa etmek için hak sahiplerinin müdürlükten almak zorunda oldukları ve 30 gün süre ile geçerli inşaat yapma belgesidir.

Mezar İnşaatçılarına Ait Mezarlıklarda Çalışma İzin Belgesi : Mezarlıklarda, mezar üst inşaası yapan kişilere Müdürlükçe verilen müsaade belgesidir.

Hak Sahibi : Müdürlükten kendisine Mezar Yeri Kullanma Belgesi düzenlenen gerçek kişilerdir.

Tarife : İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nce her yıl belirlenen ve Mezarlıklar Müdürlüğü'nün tahsil edeceği harç, resim ve ücret miktarı ile indirim, muafiyet ve mezarlık sınıflandırmalarıdır.

Sıra (Parselasyonsuz) Mezarlık : Mezarlıktaki adacıklar içerisine evvelce tayin edilen muntazam bir sıra dahilinde ölülerin sıra ile gömüldüğü mezarlıklardır .

Parselasyonlu Mezarlık: Cenaze defni yapılacak olan noktaların numaralandırıldığı ve yollarının plan ile belirtildiği mezarlıklardır.

Onaylı Mezarlık : Mezarlılarda ki doluluk oranı ve arz-talep dengesi göz önüne alınarak defin yetkisinin Mezarlıklar Müdürü'nün onayına tabi olduğu, Başkanlık Makamı'nın dilediği zaman defin yetkisini Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcısı'na devrettiği mezarlıklardır.

Diğer Mezarlıklar : Onaylı mezarlıların dışında kalan mezarlıklardır.

Lahit Mezar : Gerek cenaze defninden önce, gerekse cenaze defin tarihinden 1 yıl geçtikten sonra briket yada betonarme vs. den tezyinatla yapılmış olan mezarlardır.

Toprak Mezar: Defin için açılmış olan inşai tezyinat malzemesi kullanılmayan, cenaze üzerine kapak tahtası konularak defin yapılan mezardır.

Katlı Mezar : Birden ziyade katı olan lahit mezardır.

Boş mezar : Cenaze defni yapılmamış, cenaze defnine müsait mezar yeridir.

Dolu Mezar : Cenaze defni yapılmış olan mezar yeridir.

Dolu Yanı Boş Mezar : Cenaze defni yapılmış mezar yerinin sağ veya sol yanındaki boş mezar yerinin sırası ile; eş, çocuklar(çocuk sayısı birden fazla ise mezar yeri tahsis edilecek çocuğa, diğer kardeşlerinin noterden muafakat vermesi kaydı ile) ve anne-baba' dan sadece birisine, talepleri halinde Mezarlılar Müdürlüğü'nün uygun görmesi halinde ücret tarifesinde belirlenen, aile indirimine giren mezar yeridir.

Madde-3 KAPSAM :

Bu yönetmelik hükümlerine göre, Mezarlıklar Müdürlüğü; Yetkili merci tarafından ölüm kağıdı verilenlerin gömülmesine ruhsat vermek, Belediyece gösterilen mezarlıklardan başka yerlere cenaze gömdürmemek, ücretli ve ücretsiz cenazeleri fenni şartlar dahilinde techiz ve tekfin etmek, nakletmek ve defnetmek, fenni cenaze yıkama yerleri (Gasilhane) tesis ve idare etmek, yeni mezarlık alanları tespit ve ilan edip, ruhsat almak ve mezarlıkların muhafazası için gerekli tedbirlerin alınması görevlerini kendi eli ile yapar veya yaptırır(Yapamadığı veya uygun görmesi halinde kendi kontrolünde).

Madde-4 HUKUKİ DAYANAK :

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. maddesinin S fıkrası, 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 09.06.1994 tarih ve 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkındaki kanun, 1868 sayılı Belediye Mezarlıklar Nizamnamesi ve bu nizamnamenin (I) fıkrası mucibince hazırlanan talimatname ve 3473 sayılı kanun, 09.04.1987 tarih ve 3348 sayılı kanun ve yönetmeliği, 657 sayılı Devlet Memurları kanunu, 1485 sayılı İş Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 2821 sayılı sendikalar kanunu, 506 sayılı S.S.K kanunu ve yönetmelikleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

Madde-5 GÖREV VE HİZMETLERİN YAPILMASI :

a) Yasa ve Yönetmeliklerle Belediye'ye verilen cenaze kaldırma hizmetleri görevi; Mezarlıklar Müdürlüğü ve personeli tarafından en iyi şekilde yürütülür.

b) Cenaze İşleri Şefliklerine, defin izin belgesiyle müracaat eden vatandaşlar, tarifede belirtilen ücreti vezneye yatırır. Her cenaze için, bir iş kağıdı formu düzenlenir. (Ek-11) Daha sonra cenaze bulunduğu yerden alınarak gasilhanede yıkanır ve dini vecibelere uygun şekilde defin yapılır. (Vatandaşın talebine göre iş yoğunluğunu dikkate almak kaydı ile cenaze; ev, cami, gasilhane vs. de de yıkanabilir.)

c) Defin izin belgesi, iş kağıdı ve para makbuzundan oluşan evrakların kaydı yapıldıktan sonra, cenazenin defnedileceği mezarlıktaki mezar (lahit, toprak mezar, kapak açma) yerinin hazırlanması sağlanır. (Ek-12, Ek-13)

d) Gerekli belgeler tamamlandıktan sonra, cenaze kaldırma hizmetinde görev alacak personel belirlenir.

e) Cenazelerde kullanılacak malzemeler hazırlanarak, Ambar Çıkış Fişi (Ek-10) ve görevli personele teslim edilecek iş kağıdı (Ek-11) ile sevk edilir.

f) Cenazenin gömüleceği mezar yeri önceden alınmış ise, cenaze sahibi tarafından Mezar Yeri Kullanma Belgesi (Ek-14) gösterildikten sonra Ek-**15** Formu tanzim edilip, işlem yapılarak, mezar yeri hazırlatılır.

g) İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı bünyesinde görev yapan personeller (İşçi, Memur)görevleri esnasında vefat etmeleri durumunda, ücretsiz olarak defnedilirler. Mezar Yeri Kullanma Belgesi ve mezar yeri yapım izin belgesi bedelsiz verilir. İl dışına gidecek olan cenazelerden nakil ücreti alınmaz. Tüm mezarlıklarda uygulanan cenazesiz direkt boş yer ücreti hariç diğer tüm ücretlerde Personelin Eş, Anne-Baba ve çocukları için % 50 indirim uygulanır.

h) Şehit asker, gaziler, polis ve kamu personelinden görevi başında öldürülenlerin cenazeleri ücretsiz olarak defnedilir. Mezar yeri kullanma belgesi ve mezar yapım izni belgesi ücretsiz verilir. Memleketlerine götürülmek istenirse tarifedeki şehirlerarası **ücret tahsil edilmez**.

i) Bedelsiz ve indirimli yer tahsisi yapılan mezar yerlerinin kullanma hakkı, kanuni varisleri hariç hiçbir şekilde başkalarına devredilemez.

j) Cumartesi, Pazar, Bayram ve resmi tatil günlerinde Cenaze İşleri Şefliklerinde oluşturulan ekipler, hizmetleri aksatmadan devam ettirir.

k) Defni yapılan cenazelerin mezar yerlerinin; sahipleri tarafından 5 yıl içersinde ücret karşılığı Mezar Yeri Kullanma Belgesi alınarak, mezar inşaatı yapım izni ile etrafının beton ve benzeri yapı malzemesi ile çevrilmesi, aynı zamanda baştaşı konulması zorunludur.

l) Sıra mezarlıklarda defin tarihinden itibaren 5 yıl geçtikden sonra Mezar Yeri Kullanma Belgesi alınmayan veya mezar yeri kullanma belgesi alınmış fakat etrafı beton ve benzeri yapı malzemesi ile çevrilmemiş dolu ve boş mezarlara gömü yapılsın-yapılmasın, hiçbir şekilde Mezarlıklar Müdürlüğü sorumlu tutulamaz ve ilgilisine bu yere karşılık boş yer tahsisi yapılmaz.

m) Sıra mezarlıklarda dolu yanı boş veya direkt boş mezar yeri kullanma belgesi alanlar, belgeyi aldıkları tarihten itibaren bir yıl içerisinde mezar yapım izin belgesi alarak mezarı yaptırmak ve baştaşı koymak zorundadır. Yaptırmadıkları taktirde haklarını kaybederler, bu durum arşiv kayıtlarına şerh olarak işlenir.

n) Defin tarihinden itibaren 5 (beş) yıl geçtiği halde Mezar Yeri Kullanma Belgesi alınmamış tek veya aile kabirlerinde, Belediye Meclisinin her yıl belirleyeceği tarifeye göre işlem yapılır. 5 yıl geçtiği halde alınmamış mezar yerleri için Müdürlük satış yapıp yapmamakta serbesttir.

o) Eskiden dolu(5 yılı geçmiş yapılı) veya boş(1 yılı geçmiş) olarak mezar yeri kullanım belgesi alınmış, ancak her hangi bir sebeple (yol, ağaç büyümesi, toprak kayması v.b.) defin yapılamayacak olan yerler için aynı mezarlıkta veya başka bir mezarlıkta, cenaze anında ücretsiz olarak yer tahsisi yapılabilir ve arşiv kayıtlarına işlenir.

ö) Eskiden dolu olan, 5 yılı geçmiş yapısız yerlerle ilgili olarak kullanma belgeleri alındığı tarihten itibaren 1 yıl içerisinde sehven gömü yapıldığı veya boş(1 yılı geçmemiş yapısız) olarak mezar yeri kullanım belgesi alınmış ve üzerine sehven başka bir cenaze gömülmüş olan yerler için, aynı mezarlığın içinde veya idarenin göstereceği başka bir mezarlıktan, elindeki Mezar Yeri kullanma Belgesine istinaden belgede yazılı ebatlarda mezar yeri tahsis edilir. Bu durum, Mezar Yeri kullanma Belgesine ve arşiv kayıtlarına işlenir.

p) Mezar yeri kullanma belgeleri 25 yılda bir belge sahibinin vukuatlı nüfus kaydında veya veraset ilamında adları bulunan varislerinden birinin adına diğerlerinin noterden muafakatı alınarak yenilenir. Yenileme ücreti olarak Belediye meclisinin her yıl belirlediği ücret tarifesindeki zayi bedeli alınır. 25 yıl sonunda belgesi yenilenmeyen mezar yerleri için 5 yıl ek süre verilir. Bu husus mezar yeri kullanma belgelerinin üzerine şerh düşülür. Bu süre de de müracaat olmadığı taktirde mezar yerlerinin kullanım hakları mezarlıklar Müdürlüğüne geçer. Mezarlıklar müdürlüğü dilediği taktirde bu mezarların(yapılı-yapısız) üzerine üçüncü şahısların defnini yapabilir. Bu işlem hibe statüsünde olup, mezar yeri yapılı ise defnedilen yeni cenazenin veraset ilamındaki en yakın varisine bu yönetmeliğin 8-b/f maddesi hükümlerine göre Mezar Yeri Kullanma Belgesi verilir.

r) Her mezarlığın kontrol edilebilecek şekilde bir ana giriş kapısı, korucu kulübesi ve defin kayıt defteri olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Madde-6 MEZAR EBATLARI :

a) Tüm İslam mezarlıklarında mezar yeri ebatları azami: 1,20 x 2,20 =2,64 m² dir.

b) Ekalliyet mezarlıklarında mezar ebatları: 1 x 2 = 2 m² dir.

c) Çocuk ve bebek mezar ebatlar 0,50 x 1= 0,50 m² 'dir.

d) Standart ölçüler, yukarıda belirtilen ölçüler olmasına rağmen(arazi yapısı, uygulanacak teknoloji, mezarlık arazilerinden maksimum fayda sağlanması ve düzen oluşturulması, eski bir cenazenin yanı olması v.s. nedenler ile) müdüriyet bu ölçülerde değişiklik yapabilir.

e) Mezar yeri ücretleri her yıl Büyükşehir Belediye Meclisince belirlenir.

f) Mezar yeri kullanma belgesinde belirtilen ölçüler dışında çevrili mezar yerleri ile ilgili olarak;

ı-80 cm'nin altında ise o mezarlıkta uygulanan yanı boş mezar yeri ücreti alınarak ek ölçü, mevcut mezar yeri kullanma belgesine işlenir.

ıı-80 cm'den fazla ise, o mezarlıkta uygulanan yanı boş cezalı mezar yeri ücreti alınarak, Mezar yeri kullanma belgesi verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Madde-7 MEZAR YERİ TAHSİSLERİ :

a) Tüm İslam mezarlıklarına ve Ekalliyet mezarlıklarına gömülecek cenazeler için yer tahsisi, belirlenen yasal ebatlarda olmak üzere Mezarlıklar Müdürlüğünce yapılır. Bu mezarlıklarda yer bedeli peşin alınarak, **"MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ "** verilir.

b) Mezar yeri tahsisleri; ölen kimsenin sırasıyla eşi, oğlu-kızı, ana-babası, kardeşi gibi en yakın mirasçılarına yapılır ve ilgili kişiye Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

c) Dolu mezar yerinin yanındaki boş yer tahsisi; ölen kimsenin sırasıyla eş, oğlu-kızı, ana ve babasına yapılır. Çocuklardan birine tahsis yapılacak ise, diğer tüm çocukların noterden muafakatları alınmak suretiyle tahsis yapılır. Tahsis edilen bu yer için tarifedeki **"Dolu Yanında Boş Yer"** ücreti alınarak **" MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ "** verilir. Dolu yanında boş mezar yeri tahsisi yukarıda belirtilen kişilerden sadece birisi için yapılır.

ç) Parselasyonlu mezarlıklarda, müsait olan sıra mezarlıklarda ve yeni açılan mezarlıklarda cenazesiz boş yer veya aile kabri şeklinde satışlar, Büyükşehir Belediye Meclisince belirlenen tarifeye göre müdürlükçe yapılır. Her türlü boş mezar yeri tahsisini yapıp yapmamak müdürlük yetkisindedir.

d) Parselasyonlu mezarlıklarda cenaze için tahsis edilen yer hemen planda işaretlenerek, tarifede belirtilen ücret peşin alınır ve Mezar Yeri Kullanma Belgesi verilir. (Ek-14)

e) Zincirlikuyu mezarlığında lahitli gömü zorunlu olup, diğer parselasyonlu İslam mezarlıklarına ise gömülecek cenaze için tarifede belirtilen ücret tahsil edilerek, istek üzerine lahit yapılır.

f) Tek katlı, çift katlı hazır lahit (Betonarme Hazır Lahit) Prefabrik lahit, briket lahit uygulamasında her türlü satışların da tarifede belirtilen mezar yeri ücreti, Betonarme Hazır Lahit ücreti ayrı ayrı nakit ve peşin olarak tahsil edilir.

g) Müdürlükçe katlı olarak, boş mezar yerleri yaptırılacak olursa; bütün katlı mezarların vatandaşlara tahsisinde, tarifedeki briket, betonarme hazır lahit prefabrik lahit bedeli, kat farkı peşin ve nakit olarak tahsil edilir.

ğ) Vatandaşlar tarafından satın alınan ve kendi arzusu ile bu yeri kullanmaktan vazgeçtiğini beyan eden kişilere ait mezar yerlerinin lahit ve yer bedeli iade edilmez.

h) Sıra mezarlıklarda; cenaze olması halinde eski cenazenin sağ veya sol yanında 50 cm ve daha fazla yer olması halinde, eski mezarının yerinden de 40 cm fedakarlık edeceğine dair mezar yeri sahibinden yada birinci derece yakınından ilgili kontrol görevlisince taahhütname alınarak, defin yapılır ve **"MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ"** verilir.(Mezar Yeri Kullanma Belgelerine yeni ölçüler işlenir.)

ı) Edirnekapı Şehitlik Mezarlığında daha önce Türk Şehitliklerini İmar Vakfı tarafından bağış alınmak suretiyle, mezarlığın Vakfa ait olduğunu sanarak iyi niyetle bağış yapan kişilere dolu ve boş mezar yerlerine ait mezar yeri belgesi bulunan mezar sahiplerine, mağdur olmamaları için ve mezarların büyük bir kısmının dolu olması nedeniyle tarifede belirtilen ücretlerin % 30'u tahsil edilerek, mezar yeri kullanma belgesi verilir. Ancak adı geçen Vakfa ait belgesi olmayanlar için ve fazla çevrilmiş yerler için yönetmeliğin 8. Maddesi hükümleri uygulanır.

i) Edirnekapı Şehitliğine defin edilmiş olan Şehitlerin Anne, Baba ve eşlerine Şehitlik İmar Vakfınca boş mezar yeri tahsis edilmiş ise hak sahibi bu kişilerin durumunu belgelemeleri halinde tarifede belirtilen boş mezar yeri ücretinin % 10' u Belediyemizce peşin tahsil edilerek, **" MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ "** verilir. Benzer şekilde Müdürlüğümüz mezarlıklarına defin edilmiş ve edilecek olan tüm şehitlerin anne, baba ve eşlerine boş mezar yeri satışı tarifede boş mezar yeri ücretinin % 20'si Belediyemizce peşin tahsil edilerek, **MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ** verilir. Şehit yakınlarına yapılan bu tür boş mezar yeri satışlarında mezar yerleri üçüncü şahıslara devir edilemez. Mezar Yeri

Kullanma Belgelerine; *"üçüncü şahıslara devir edilemez"* şerhi yazılır. Arşiv kayıtlarına da işlenir.

j) Zincirlikuyu, Nafibaba, Yeniköy, Aşiyan, Ortaköy (Yeni Ada), Edirnekapı Şehitlik, Necatibey, Küçükyalı, Karacahmet , Nakkaştepe , Kanlıca ve Kazlıçeşme, Eyüp, Kocatepe (parselasyonlu kısım) mezarlıklarında Müdür adına Müdür Yardımcısı onayı ile tarifedeki cenaze için bir kişilik yer bedeli peşin alınarak, cenaze defni yapılır ve **"MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ"** verilir.

k) Cenaze istasyonlarında tabutsuz işlem yapılan cenazelerin kabir başında tabutla gömülmesini talep eden cenaze sahiplerinin tabut ücreti ödenmek üzere şefliğe müracaatı sağlanır ve tabut bedeli tahsil edilir.

l) Tüm mezarlıklarda, Mezar Yeri Kullanma Belgeleri'nde belirtilen ölçüler içersinde kalmak kaydı ile katlı veya yanında ilave edilecek her bir kişilik mezar yeri için; tarifede belirtilen dolu mezar yeri satış bedelinin % 10'u mezar yeri sahibinden tahsil edilir.

m) Kimsesiz cenazeler Müdürlük onayı dışındaki mezarlıklara ücretsiz olarak defin edilir. Tabutlu ve lahitli işlem yapılmaz.

n) Çocuk ve bebeklere ait mezarlar, sahipleri tarafından büyük mezar yeri olarak, satın alınması talep edilirse, tarifedeki büyükler için uygulanan boş mezar yeri ücretinin yarısı tahsil edilerek, işlem yapılır. Mezar, büyük mezar yeri olarak kaçak çevrilmiş ise o mezarlıkta geçerli olan bir kişilik boş yer fiyatı tahsil edilir.

o) Yeşil kart sahibi cenazelerin cenaze sahipleri, cenazelerinin veya kendilerinin yeşil kartlı olduklarını ispat etmeleri durumunda da memleketlerine götürülmek istenirse tarifedeki şehirlerarası **ücret tahsil edilmez.**

ö) Sıra mezarlıklarda daha önceden cenaze gömülmüş; yapılı-yapısız, alınmış veya alınmamış aile kabri veya tek **" MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ"** ni ibraz edemeyen veya kaybetmiş olan ve idarede de kaydı bulunamayanlardan, Yönetmeliğin 8. Maddesi gereği cezalı satış yapılacak şekilde parası tahsil edilerek, 30 gün ile emanete alınır. Bu süre içerisinde müracaat edip, **" MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ** " ni ibraz edemeyenlerin parası irad kaydedilerek, **" MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ "** verilir.

p) Köy statüsünde iken, daha sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesince tescil yapılan mezarlıklarda;

ı- Dolu ve boş mezar yerlerine ait idaremizce verilen geçici ruhsat aslı veya fotokopisi, ilgili belediyeden alınmış olan tahsilat makbuzunun aslı veya noter tasdikli fotokopisi, yine Belediyeden alınan "**Aslı Gibidir"** belgesinin aslı, muhtarlık yer bedeli makbuzlarını ibraz eden mezar sahiplerine; "**MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ**" zayi bedeli alınarak yenilenir.

ıı- Yukarıda (ı) bendinde zikredilen hususlar dışında idaremizin bünyesinde veya vatandaşların ibraz edecekleri başkaca belgeler ve ilgili belediyeler ile yapılan yazışmalar neticesinde müdürlüğümüzün yapacağı teknik incelemeler sonucunda sunulan ve ulaşılan belgelerin geçerli olup-olmayacağına idaremizce karar verilir.

ııı- (ı) ve (ıı) bendleri kapsamında Belge ibraz edilmeyen ve mutabakat sağlanmayan
mezar yerleri hususunda Yönetmeliğin 8. Maddesi hükümleri uygulanır.

r) Büyükşehir Belediye sınırları içersinde nakli kuburlarda; cenaze sahibi, naklini yapacağı mezarlıklardan tarifede belirtilen cenazesiz boş mezar yeri bedelini ödeyerek, Mezar Yeri Kullanma Belgesi alıp, nakli kubur yapılabilir. Gömü tarihinden itibaren 5 yılı geçmiş aile mezarlığına da nakli kubur yapılabilir. Boşalan yerin kullanma hakkı da sona ererek Mezarlıklar Müdürlüğüne kalır. Nakli kuburun yapılabilmesi için veraset ilamındaki tüm varislerin Noterden muvafakat vermeleri gerekmektedir. Adli ve idari nakli kuburlarda cenaze sahiplerinin muafakatı aranmaz, nakli kubur için ücret alınmaz ve keyfiyetten cenaze sahipleri haberdar edilir.

s) Doğal afetlerde ölenlerin defin edildiği mezarlıklarda (Müdürlük onaylı mezarlıklar hariç)mezar yerleri cenazenin yasal varislerine ücretsiz olarak tahsis edilerek, **"MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ"** verilir. Bu tür dolu mezar yeri tahsislerinde mezar yerleri 3. Şahıslara devredilemez. Mezar yeri kullanma belgelerine 3. Şahıslara devredilemez şerhi yazılır.

ş) Akraba ve varisleri bulunmayan bir kişinin gömülü bulunduğu mezarı, hayırsever birisinin veya herhangi bir derneğin, vakfın v.b. yaptırmak istemesi halinde ölen kimsenin kanuni varislerinin bulunmadığı veraset ilamı veya vukuatlı nüfus kaydı ile belgelendirilmek suretiyle taahhütname alınarak, tarifede belirtilen bedel tahsil edilerek, **"MEZAR YERİ KULLANMA BELGESİ"** verilir ve mezar yeri kullanma belgesine **"bu mezar yeri hiçbir şekilde yeni bir gömü için kullanılmaz."** kaydı, not edilir. Arşiv kayıtlarına işlenir. Mezar yeri yapım izni belgesi verilir.

t) Tatil günlerinde parselasyonlu ve onaylı mezarlıklara gömülecek cenazeler için (ADA - PARSEL - MEZAR NO) form doldurularak, vezne makbuzu kesilir.

u) Mezar Yeri Kullanma Belgesi, belge sahibinin ancak; Eş, 1nci, 2nci ve 3üncü derecede Kan ve Sıhri hısım (Anne, Baba, Çocuklar, Kardeşler, Kardeş Çocukları)'larına devredilebilir. Başkalarına devredilemez. Madde anılan belgeye şerh olarak kayıt edilir. Cenaze defni konusunda; akrabalık bağı olmayan kişilerin, mezar sahibinin muafakati olsa dahi defni yapılmaz.

ü) 22. 07. 2003 tarihinden önce, cenazenin olduğu yer, cenaze ile akrabalık bağı olmayan 3. şahıslar tarafından (cenaze sahibine yardımcı olmak maksadı ile) Mezar Yeri kullanma Belgesi alınmış ise; Kullanma Belgesi sahibi 3. şahsın, söz konusu yerle ilgili kullanım haklarını cenaze sahibine ***gayri kabili rücu*** olmak kaydı ile noterden muafakatname getirmesi ile cenazenin en yakın varisine devir olunur ve arşiv kayıtlarına şerh düşülür. **Varislerin birden fazla olması durumunda, diğer varislerden muafakat alınır.**

v) Söz konusu kullanma belgesi sahibine (3.Şahıs) ulaşılamıyorsa, o cenaze sahibinin cenazesi belirtilen yere taahhütname alınarak defnedilir.

Madde-8 CEZALI MEZAR YERİ TAHSİSLERİ :

Mezarlıklarda gömü tarihinden itibaren 5 yıl geçtikten sonra ;

a) Onaylı mezarlıklarda ;

1) Cenazenin gömüldüğü mezar yeri için, cenaze sahibi tarafından Mezar Yeri kullanma Belgesi alınmak istendiğinde;

a-Mezar yeri yapısız ise, bu yer için dolu mezar yeri bedelinin iki katı ücret alınarak Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

b-Mezar yeri yapılı ise cenazesiz boş mezar yeri bedeli alınarak Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

2) Üzerine ikinci cenaze defin edilmek istendiğinde;

a-Mezar yeri yapısız ise cenazesiz boş mezar yeri bedelinin yarısı tahsil edilerek Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

b-Mezar yeri yapılı ise cenazesiz boş mezar bedelinin % 70 i tahsil edilerek Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

3) Bu tür mezarlıklarda yapılı yanı boş veya yapılı direk boş mezar yerlerine gömü yapılmak istenirse; aynı mezarlıkta cenazesiz boş mezar yeri ücreti alınarak defin yapılır ve Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

4) Cenazesiz yapılı yanı boş ve direk boş yerler için Kullanma Belgesi talep edildiğinde; aynı mezarlıkta uygulanan yanı boş ve direk boş yer bedellerinin iki katı ücret alınarak Mezar Yeri kullanma Belgesi verilebilir.

b)Diğer mezarlıklarda;

1) Cenazenin gömüldüğü mezar yeri için, cenaze sahibi tarafından Kullanma Belgesi talep edildiğinde;

a-Mezar yeri yapısız ise, dolu yanındaki boş mezar yeri bedelinin yarısı alınarak Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

b-Mezar yeri yapılı ise, cenazesiz boş mezar yeri bedelinin yarısı alınarak Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

2)Mezarlıklarda, eski cenazenin üzerine ikinci cenaze defin edilmek istenildiğinde;

a-Mezar yeri yapısız ise, beher mezar yeri için aynı mezarlıkta uygulanan bir kişilik dolu mezar yer ücretinin iki katı ücret peşin alınarak, Mezar Yeri Kullanma Belgesi verilir.

b-Mezar yeri yapılı ise, beher mezar yeri için aynı mezarlıkta uygulanan bir kişilik dolu mezar yer ücretinin dört katı ücreti peşin alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

3) Mezarlıklarda Mezar Yeri Kullanma Belgesi alınmadan çevrilmiş yapılı boş mezar yerlerine gömü yapılabilmesi için o mezarlıkta uygulanan boş mezar fiyatının iki katı mezar yeri ücreti alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

4) İzinsiz çevrilmiş olması halinde dolu yanındaki boş yerler için de tarifede belirlenen dolu yanındaki boş yer fiyatının iki katı ücret alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

5) Mezarlıklarda gömü tarihinden itibaren 5 yıllık süre dolmadan ve Mezar Yeri Kullanma Belgesi alınmadan, etrafı çevrilerek yaptırılan dolu mezar yerleri satın alınmak istenildiğinde tarifedeki dolu mezar yeri bedelinin üç misli bedel alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

6) Sıra mezarlıklarda gömü tarihinden itibaren 5 yıllık süre dolmadan ve Mezar Yeri Kullanma Belgesi alınmadan, etrafı çevrilerek yaptırılan dolu yanındaki bir kişilik boş mezar yeri satın alınmak istenildiğinde tarifedeki dolu yanında boş mezar yeri bedelinin iki katı alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

7) Çocuk kabirlerinde cenazesinin gömüldüğü mezar yeri için, Kullanma Belgesi talep edildiğinde;

ı- Mezar yeri yapısız ise: 0-6 yaş arası cenaze için bir kişilik mezar yeri ücretinin (4) dört katı ücret alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

ıı- Mezar yeri yapılı ise: 0-6 yaş arası cenaze için bir kişilik mezar yeri ücretinin (8) sekiz katı ücret alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

c) Geçmiş yıllarda cenazesi olmadığı halde cenaze gösterilerek Müdürlüğümüz tarafından kullanma belgesi verilen mezar yerleri ile ilgili olarak;

ı- Boş ve dolu fiyatlarının farklı olması durumunda: Yanı boş mezar yeri ücret farkı alınarak Mezar Yeri Kullanma Belgesi yenilenir.

ıı-Dolu yanı boş mezar yeri almış ise; direkt boş mezar yeri ücreti alınarak Mezar Yeri Kullanma Belgesi yenilenir ve bu durum belgeye şerh düşülür.

d) Geçmiş yıllarda iki ayrı belge ile satışı yapılan aynı mezar yerleri ile ilgili mezar yerinin fiziki durumu incelenerek karar verilir.

e)Tüm mezarlıklarda, boş(yapılı yanı boş ve yapılı direk boş dahil)mezar yeri talepleri ile ilgili olarak; ücret mukabili Mezar Yeri Kullanma Belgesi verip-vermemekte Mezarlıklar Müdürlüğü serbesttir.

f) Mezarlıklar müdürlüğüne terk edilen(hibe edilen) katlı ve yapılı mezarların veya kaçak olarak yapılmış mezarların başka şahıslara kurum tarafından satışı yapılırken yer bedeli ile birlikte lahit ve ruhsat bedelinin 2(iki) katı ücret alınarak Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

g) Aile kabri üzerine işlem yapılıp, açığa cenaze defni işleminin gerçekleştirilmesi durumunda;

ı- Mezar yapısız ise: Direkt boş bedeli alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

ıı-Mezar yapılı ise: Cezalı boş bedeli alınarak, Mezar Yeri kullanma Belgesi verilir.

Madde-9<u>CAMİ HAZİRELERİNE VE TÜRBELERE CENAZE GÖMÜLMESİ:</u>

Cenaze sahipleri, cenazelerini defnetmek istedikleri hazireyi belirten bir dilekçeye, vukuatlı nüfus kayıt örneği ve gömme izin belgesini de ekleyerek Vakıflar Bölge Müdürlüğünün ilgili birimlerine başvururlar. Başvuru, ilgili birim tarafından incelendikten sonra, uygun görülürse; başvuru sahipleri, uygun görüşü belirten defin izin yazısı ile Mezarlıklar Müdürlüğü Cenaze İşleri Şefliği'ne müracaat ederler. Defin işlemleri ise; ilgili mevzuat doğrultusunda Müdürlük tarafından yapılır.

Madde-10 GAYRİ MÜSLİMLER :

a) Mezarlıklara gömülen gayrimüslim cenazelerin yerlerine, **Mezar Yeri Kullanma Belgesi** verilmesi için; mezarlık yetkililerince verilmiş ve gömülen cenazenin isminin, ölüm tarihinin, gömüldüğü ada-parsel numarasının, mezarlığın adının belirlendiği resmi bir belge ile cenazenin en yakın kanuni varisinin Mezarlıklar Müdürlüğüne müracaatı gerekir.

b) Müracaat edene Mezar Yeri Kullanma Belgesi verilir. (Ek-14)

c) Gayrimüslim mezarlıklarında da dolu ve boş yer tahsisleri için Mezarlıklar Müdürlüğüne bağlı diğer mezarlıklardaki yöntemler uygulanır.

d) Gayrimüslimler kendi cenaze ve defin işlemlerini mensubu oldukları din ve mezhep inançlarına göre yaparlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Madde-11 MEZAR YERİ İNŞAAT YAPIM İZNİ VE UYGULANACAK YAPTIRIMLAR :

a) Mezar inşaatı ve mezarlıklarda yapılacak her türlü çalışma Müdürlüğün iznine tabidir.

b) Mezarlıklar Müdürlüğünün teklifi üzerine tarife komisyonu ve Encümen kararıyla mezar sahiplerinden mezar yeri yapım izni harcı alınır ve mezar yeri yapım izni verilir. (Ek-9)

c) Mezar inşaatçıları, mezar inşaatı yapabilmeleri için Mezarlıklar Müdürlüğünden Mezar İnşaatçılarına ait mezarlıklarda Çalışma İzin Belgesi (Ek-16) alırlar. İzin Belgesi alan taşçıların (Mezar inşaatçılarının) kayıtları Kontrol Şefliğinde tutulur. Çalışma İzin Belgesi almış olan mezar inşaatçıları yanlarında çalıştıracakları işçiler için Müdürlükten onay alırlar.

d) 1) Mezarlıklar Müdürlüğüne bağlı mezarlıklarda çalışan taşçılardan yıllık çalışma izin belgesi için, bir defaya mahsus tarifede belirtilen ücret alınır.

2) Mezar sahibi, mezarını ruhsatlı taşçı esnafının dışında bir şahsa veya firmaya yaptıracak olursa, kendisinden mezar yapım izin belgesi ücretinin iki katı ücret tahsil edilir.

e) Mezarlıklarda mezar inşaatı yapan taşçılar kaçak veya mezar inşaat izin belgesinde belirtilen ölçülerin dışına taşmaları veya fazla mezar yapmaları halinde kendilerinden yıllık çalışma ruhsatı ücreti tutarında ceza alınır. Yaptığı mezar yıkılır. Tekerrürü halinde yapılan mezar yıktırılarak, ilgili taşçının çalışma izin belgesi iptal edilir. **(Bir yıl Çalışma İzin Belgesi verilmez)**

f) Mezarlık dahilinde mezar sahipleri tarafından yapılacak lahit, duvar parmaklık, taştan v.b. tezyinat ve tesisat ile her türlü inşaat belediyenin müsaade ve kontrol altında cereyan eder ve belediyece verilecek müsaade haricinde inşaat yaptırılmaz.

g) İnşaat sahipleri mezarlara, yollara, ağaçlara, çiçeklere, zarar vermemeli ve malzeme bakayasını kaldırmalıdır. Aksi takdirde verdikleri zararı en çok on gün zarfında yapılacak ihtara rağmen tamir etmedikleri ve malzeme bakayasını 48 saat içinde kaldırmadıkları takdirde, meydana gelen hasar belediyece tamir ve malzeme bakayısı naklolunarak, yapılan masrafların iki misli inşaat sahiplerinden alınır.

h) 1) İzinli taşçı ustaları, yanlarında çalıştırdıkları elemanlarının mezarlıklardaki hal ve hareketlerinden, davranış ve tutumlarından sorumludurlar.

2) İzinli taşçıların yanında çalışanlar kendi adlarına iş yapamazlar. Aksi halde; böyle bir durumun ilk tespitinde ilgili taşçıdan yıllık çalışma ruhsatı ücreti tutarındaki ceza 15 gün içinde ilgili bölge veznesine yatırır. Tekrarı halinde ise çalışma izin belgesi bir yıl süre ile iptal edilir. Talebi halinde cezayı ödemek şartı ile yeniden çalışma izin belgesi verilir.

ı) (f) bendinin 2. fıkrasında belirtilen cezalar Müdürlüğün görevli personelince yerinde yapılacak inceleme neticesi tutanakla tespit edilerek, uygulanır.

i) Mezar inşaatçıları inşaat esnasında ve inşaat bitiminden sonra artık malzemeleri, çevresindeki mezar ve yapılara zarar vermeden mezarlık alanından dışarı çıkartacaktır. Ayrıca; Pazar, Kandil günleri ile Dini Bayramlarda mezar inşaatı yapılmayacaktır. Mezar inşaatı işi olmayan mezar inşaatçıları, mezarlık alanı içerisinde her ne sebeple olursa olsun bulunmayacaklardır. Mezarlık kapısında da müşteri bulmak için vatandaşı rahatsız etmeyeceklerdir. Bunların dışında İdarenin yazılı olarak ilan ettiği emir ve yasaklara uyacaklardır.

j) Mezar inşaatçıları, mezar inşaatçılarına ait **"Mezarlıklarda Çalışma Belgesi"** alabilmeleri için aşağıdaki belgeleri ibraz etmeleri gerekir;

1- Nüfus Cüzdanı Örneği (Aslını ibraz etmek suretiyle)

2- İkametgah İlmühaberi

3- 2 Adet Fotoğraf (4x6 son üç ayda çekilmiş olacak)

4- İşyeri Ruhsatı (Belediyeden)

5- İşyeri Kira Kontratı veya Tapu Fotokopisi

6- Belediye veznesine yatırılacak çalışma izin belgesi harç makbuzunun kendisi veya fotokopisi (Müdürlükçe **" ASLI GİBİDİR"** tasdikli)

7- Yıllık Çalışma belgesi almış taşçıların yanında çalıştıracakları usta veya işçilerin;

a) Nüfus Cüzdanı Örneği (Aslını ibraz etmek suretiyle)

b) SSK numarası, SSK işe giriş bildirgesi fotokopisi, 3 aylık SSK bildirgesinin fotokopisi

c) 2 Adet Fotoğraf

d)Taşçıların yanlarında çalışan her bir işçi için, Ücret tarifesinde belirtilen yıllık çalışma ruhsatı ücretinin %10'u kadar olan ücretin ödendiğine dair makbuzun fotokopisi.(Müdürlükçe **"ASLI GİBİDİR "** tasdikli)(2006 yılı için ücret; 100.00 YTL.'dir.)

k) Defin anındaki lahitsiz mezarlara, defin tarihinden itibaren bir sene sonra toprak altı inşaasına, mezarın üst yapımı için de defin tarihinden itibaren 90 gün sonra, mezar yeri yapım izni verilir.

l) Cenaze defni, Mezar Yeri Kullanma Belgesi ve Mezar Yeri Yapım İzni işlemlerinde, tarifede belirtilen ücretler peşin olarak tahsil edilir.

ALTINCI BÖLÜM

KALDIRILAN HÜKÜMLER,YÜRÜRLÜK VE YÜRÜTME

KALDIRILAN HÜKÜMLER

Madde-12 31.01.1997 tarihli Mezarlıklar Müdürlüğü Yönetmeliği yürürlükten kardırılmıştır.

YÜRÜRLÜK

g) Madde-13 Bu Yönetmelik İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisince kabul edilip, Valilik Makamınca tasdik olunup ilanından sora yürürlüğe girer.

h)

i) YÜRÜTME

Madde-14 Bu Yönetmelik hükümlerini İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve yetki verdiği amirler yürütür.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ MEZARLIK VE DEFİN HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL HÜKÜMLER

AMAÇ

Madde 1: Bu yönetmelik 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7/s bendi ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14/a, 18/i, 60/g bendlerinde belediyelere

verilen mezarlık işletme ve işlettirme görev ve yetkisinin uygulanması ile yeni modern, bakımlı mezar ve mezarlıkların oluşturulması ile defin hizmetlerinin dini vecibelere uygun olarak eksiksiz yürütülmesini sağlamak amacını taşımaktadır.

KAPSAM

Madde 2: Bu yönetmelik 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre İstanbul Büyükşehir Belediyesi görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenen İstanbul ili sınırları içerisindeki mevcut ve yeni açılacak mezarlık alanları ile tüm defin hizmetlerini kapsar.

KONU

Madde 3: 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre İstanbul Büyükşehir Belediyesi görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenen İstanbul ili sınırları içerisindeki mevcut ve yeni açılacak mezarlık alanlarının bakım ve düzenlenmesi ile tüm defin hizmetlerinin eksiksiz yerine getirilmesi için işletme ve işlettirme dahil yürütülecek iş ve işlemler ile unların esas ve usullerinin belirlenmesi bu yönetmeliğin konusunu oluşturmaktadır.

HUKUKİ DAYANAK

Madde 4: 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7/s bendi ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14/a, 18/i, 60/g bendleri bu yönetmeliğin hukuki dayanağını oluşturmaktadır.

TANIMLAR

Madde 5: *Bu yönetmelikte geçen;*

İBB **:** İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ni,

Daire Başkanlığı **:** İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı'nı,

Müdürlük **:** İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü'nü,

Defin Hizmetleri : Cenazenin belirlenen mezarlık alanlarında gömülmesi ile tamamlanacak hizmetleri,

Mezarlık Hizmetleri: Mezarlık alanlarında yürütülen tüm yapım, üst bakım, temizlik, peyzaj iş ve işlemlerini ifade etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
TEMEL İLKELER

MÜDÜRLÜĞÜN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUĞU

MADDE 6: A- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre İstanbul Büyükşehir Belediyesi görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenen İstanbul ili sınırları içerisindeki mezarlık ve defin hizmetlerinin doğrudan yerine getirilmesi ve/veya işletilmesi yada işlettirilmesi görev, yetki ve sorumluluğu Mezarlıklar Müdürlüğüne aittir.

B- İstanbul il sınırları içerisinde özel mezarlık oluşturulması ve Mezarlıklar Müdürlüğü'nün yetkilendirmesi dışında mezarlık alanlarının işletilmesi ve defin hizmetleri verilmesi mümkün olamayacaktır.

DEFİN HİZMETLERİNİN YERİNE GETİRİLMESİ

Madde 7: Defin hizmetleri, müdürlük personeli ile doğrudan ve/veya bütçe içi işletme tesis ederek yerine getirilebileceği gibi, müdürlükçe işletme hakkı verilmesi halinde özel şahıslar veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından yerine getirilebilir.

Defin hizmetlerinin müdürlükçe yürütülmesine ilişkin iş ve işlemler Mezarlıklar Müdürlüğü *Çalışma* Yönetmeliğine uygun olarak yerine getirilir.

Defin hizmetlerinin özel şahıslar veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından yerine getirilmesi, İBB Meclisinin bu yöndeki kararını müteakiben belirlenecek ihale ve işlettirme usullerinin uygulanması ile mümkün olabilecektir.

MEZARLIK HİZMETLERİNİN YERİNE GETİRİLMESİ

Madde 8: Mezarlık hizmetleri, müdürlük personeli ile doğrudan ve/veya bütçe içi işletme tesis ederek yerine getirilebileceği gibi, müdürlükçe işletme hakkı verilmesi halinde özel şahıslar veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından yerine getirilebilir.

Mezarlık hizmetlerinin, müdürlük personeli ile doğrudan ve/veya bütçe içi işletme tesis edilerek yerine getirildiği mezarlıklarda iş ve işlemler Mezarlıklar Müdürlüğü *Çalışma* Yönetmeliğine uygun olarak yerine getirilir.

Mülkiyeti İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait mezarlık alanlarında mezarlık hizmetlerinin özel şahıslar veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından yerine getirilmesi, İBB Meclisinin bu yöndeki kararını müteakiben belirlenecek ihale ve işlettirme usullerinin uygulanması ile mümkün olabilecektir.

Ayrıca, imar planlarında mezarlık alanı olarak belirlenen özel şahıs veya özel hukuk tüzel kişilerine ait yerler mülkiyetlerinin İstanbul Büyükşehir Belediyesine devri karşılığında devredenler tarafından mezarlık alanı olarak işletilebilecek, bu durumda devir ve işletmenin şart, usul ve sınırları İBB Meclisinin şartlı bağışı kabul kararı ve bu karar doğrultusunda düzenlenecek protokolde belirlenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÜRÜRLÜK VE YÜRÜTME

YÜRÜRLÜK

MADDE 9: İşbu yönetmelik, Büyükşehir Belediye Meclisinde kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

YÜRÜME

Madde 10: Yönetmelik hükümleri Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından yürütülür.

T.C.

İSTANBUL

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI

ÇEVRE KORUMA VE KONTROL

DAİRE BAŞKANLIĞI

MEZARLIKLAR ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

PERSONEL GÖREV VE ÇALIŞMA

YÖNETMELİĞİ

AMAÇ, TANIM, KAPSAM VE HUKUKİ DAYANAKLAR

Madde-1 AMAÇ :

İstanbul Büyükşehir Belediyesi hudutları dahilinde faaliyet gösteren Mezarlıklar Müdürlüğü'nün İdari yapılanması, görev, yetki ve sorumluluk alanları ile çalışma prensipleri bu yönetmelikle belirlenmiştir.

Madde-2 <u>TANIMLAR :</u>

Belediye : İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ni
Başkan : İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nı
Meclis : İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'ni
Encümen : İstanbul Büyükşehir Encümeni'ni
İlçe Belediyeleri : İstanbul dahilindeki İlçe Belediyeleri
İlk kademe Belediyeleri : İstanbul dahilinde ilk kademe Belediyeleri
Müdür : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürü'nü
Müdürlük : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü'nü
Yetkili Merci : İst. Büyükşehir Belediye Başkanı ve yetki verdiği kişiler'i ifade eder.

Mezar Yeri Kullanma Belgesi : Müdürlükçe tahsis edilen ebatları ve ihtiva ettiği bilgileri bu yönetmelikçe belirlenen mezar veya mezarların hak sahibini ispata yarayan belgedir.

İnşaat İzin Belgesi : Mezar Yeri Kullanma Belgesi sahibi olanların mezarlarını onarmak, inşa etmek için hak sahiplerinin müdürlükten almak zorunda oldukları ve 30 gün süre ile geçerli inşaat yapma belgesidir.

Mezar İnşaatçılarına Ait Mezarlıklarda Çalışma İzin Belgesi : Mezarlıklarda, mezar üst inşaası yapan kişilere Müdürlükçe verilen müsaade belgesidir.

Hak Sahibi : Müdürlükten kendisine Mezar Yeri Kullanma Belgesi düzenlenen gerçek kişilerdir.

Tarife : İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nce her yıl belirlenen ve Mezarlıklar Müdürlüğü'nün tahsil edeceği harç, resim ve ücret miktarı ile indirim, muafiyet ve mezarlık sınıflandırmalarıdır.

Madde-3 <u>KAPSAM :</u>

Bu yönetmelik, Belediye sınırları içinde hizmet veren Mezarlıklar Müdürlüğü'nün kuruluş, görev ve çalışma kuralları ile mezarlıkların ihdasını, koruma ve güzelleştirme ile bakım hizmetlerini ayrıca cenaze techiz, tekfin, nakil ve gömü işlemlerinin ne şekilde yapılacağını kapsar.

Madde-4 <u>HUKUKİ DAYANAK :</u>

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. maddesinin S fıkrası, 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 09.06.1994 tarih ve 3998 sayılı Mezarlıkların

Korunması Hakkındaki kanun, 1931 Tarih ve 1868 sayılı Belediye Mezarlıklar Nizamnamesi ve bu nizamnamenin (I) fıkrası mucibince hazırlanan talimatname ve 3473 sayılı kanun, 09.04.1987 tarih ve 3348 sayılı kanun ve yönetmeliği, 657 sayılı Devlet Memurları kanunu, 1485 sayılı İş Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 2821 sayılı sendikalar kanunu, 506 sayılı S.S.K kanunu ve yönetmelikleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ

Madde-5 <u>TEŞKİLAT :</u>

A- MERKEZ TEŞKİLATI

1) Müdür
2) İdari Müdür Yardımcısı
3) Teknik Müdür yardımcısı
4) Baş İmam
5) Personel ve Yazı İşleri Şefliği
6) Muhasebe Şefliği
7) Merkez Daire Amirliği
8) Ayniyat Şefliği
9) Merkez ambar memuru
10) Arşiv Şefliği
11) Araç İşletme ve Şehirlerarası Cenaze Nakil Şefliği
12) Tanıtım ve Halkla İlişkiler Şefliği
13) Bilgi İşlem ve Arge şefliği
14) Teknik şef
15) Planlama ve proje şefi
16) İhale Şefi

B- BÖLGE TEŞKİLATI

1) Bölge Müdür Yardımcıları
2) Cenaze İşleri Şefliği
3) Cenaze İşleri Şef Yardımcılığı
4) Cenaze işleri şefliği tahsildarı
5) Bölge Yazı İşleri Şefliği
5) Bölge Kontrol Şefliği
6) Bölge Kontrol Elemanları
7) İmamlar
8) Bölge Daire Amiri
9) Bölge Ambar Memuru
10) Kadın Erkek Cenaze Yıkayıcıları
11) Bölge Baş Şoförlüğü
12) Baş Korucu
13) Korucular

C- BÖLGE MÜDÜR YARDIMCILIKLARI

1) Beyoğlu Bölge Müdür Yardımcılığı
Bağlı İlçeler ; Beyoğlu, Kağıthane, Beşiktaş, Sarıyer, Şişli

2) İstanbul 1. Bölge Müdür Yardımcılığı
Bağlı İlçeler ; Fatih, Eminönü, Eyüp, Zeytinburnu, Bayrampaşa, Gaziosmanpaşa,
Esenler

3) İstanbul 2. Bölge Müdür Yardımcılığı
Bağlı İlçeler; Bağcılar, Bakırköy, Güngören, Bahçelievler, Küçükçekmece, Avcılar

4) İstanbul 3. Bölge Müdür Yardımcılığı
Bağlı İlçeler; Silivri, Çatalca, Büyükçekmece ve İlk Kademe Belediyeleri

5) Anadolu 1. Bölge Müdür Yardımcılığı
Bağlı İlçeler ; Kadıköy, Ümraniye, Üsküdar, Beykoz

6) Anadolu 2. Bölge Müdür Yardımcılığı
Bağlı İlçeler ; Kartal, Pendik, Tuzla, Adalar

7) Anadolu 3. Bölge Müdür Yardımcılığı
Bağlı İlçeler; Şile, Sultanbeyli ve İlk Kademe Belediyeleri

D- CENAZE İŞLERİ ŞEFLİKLERİ :

1) Beyoğlu Cenaze İşleri Şefliği
2) Fatih Cenaze İşleri Şefliği
3) Beşyüzevler Cenaze İşleri Şefliği
4) Küçükçekmece Cenaze İşleri Şefliği
5) Kadıköy Cenaze İşleri Şefliği
6) Beykoz Cenaze İşleri Şefliği
7) Ümraniye Cenaze İşleri Şefliği
8) Kartal Cenaze İşleri Şefliği

(İhtiyaç halinde Başkanlık Oluru ile yeni şeflikler ihdas edilebilir.)

GÖREVLERİ :

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tüzel kişiliği içinde yer alan Mezarlıklar Müdürlüğü, Belediye Başkanı'nın gözetimi ve denetimi altında, yasalar çerçevesinde bu konuda Belediyeye verilmiş görevleri yerine getirir. Teşkilat içindeki kuruluşlarıyla, hastane ve diğer sağlık kuruluşları tarafından sevk edilen cenazelere ait defin izin belgesi ile başvuran vatandaşlara, her yıl Belediye Meclisince tespit edilen tarifeye göre defin (teçhiz,tekfin, nakil ve gömü) hizmetlerini yapar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜDÜRLÜKTE GÖREVLİ PERSONELİN UNVAN NİTELİK VE GÖREVLERİ

Madde-6 MÜDÜR :

j) Memuriyette 5 yıl görev yapmış ve bu süreler içinde olumlu sicil almış Üniversite veya Yüksekokul mezunu memurlar arasından Belediye Başkanı onayı ile bu göreve atanır.

k)

l) GÖREV VE YETKİLERİ :

a) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerle Belediye'ye verilmiş görevlerden yetkisi içinde olanların yapılmasını sağlar.

b) Belediye Başkanının emirleriyle Meclis ve Encümen kararlarını uygular.

c) Emrinde görev yapan ve amiri bulunduğu bütün memur ve işçilerin gözetim ve denetimini yapar, memurlara yönetmelik esaslarına göre birinci sicil amiri olarak sicil verir.

d) Emrinde bulunan Müdür Yardımcıları, Şef, memur ve diğer görevlileri gerektiğinde uygun gördüğü bölüm ve işlerde görevlendirir.

e) Müdürlükte yürütülen hizmetlerin usulüne uygun olarak yapılmasını sağlar ve bu amaçla gerekli tedbirleri alır, aldırtır, hizmet ve görevlileri denetler veya denetlettirir.

f) Belediye hudutları içersindeki cenazelerin(Sorumluluk alanı dışından getirilip de Müdürlük zorunluluğundaki mezarlıklara gömü yaptırılması talebi ile gelenleri de aynı kapsamda değerlendirmek usulü ile) defnedilmesi için gerekli tedbirleri alır ve takip eder, cenaze arabaları ve gerekli levazımatın alınmasını temin eder, mahallinde hizmet verebilmek için gasilhaneler ve soğuk hava dolapları yaptırır, bu hususlarda stratejiler ve projeler üreterek, Belediye Başkanlığına teklifte bulunur.

g) Mezar ve mezarlıkların temizlik bakım ve onarımlarını yaptırır, Mezar Yeri Kullanma Belgesi ve bunların inşaat müsaadelerini verir, tahriplerini önler.

h) 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıha Kanunu gereğince Belediye mezarlıklarına cenazelerin gömülmesi, mezar nakli için mezardan çıkarılması ve diğer bir mezar veya mezarlığa tekrar gömülmesi işlerini, belirtilen hususlara ve yasalara uygun şekilde yürütür.

ı) Mezarlıklar Müdürlüğünce, lahit ve duvar inşaatları için şartname ve tip proje belirleyebilir ve bunları belirlemesi halinde ise; talep ve mezarlığın durumuna göre fenni şartları göz önünde bulundurarak ruhsata bağlar, harçlarını tahsil ettirir.

Mezarlıkların bakım, temizlik düzeni için kurallar koyar, her türlü yasal tedbirleri alır ve aldırtır.

i) Müdür Yardımcıları arasında gerekli görev ve iş bölümünü yaparak koordinasyonu sağlar.

j) Başkanlığa karşı sorumludur.

k) Haftalık, aylık, yıllık faaliyet programını yaptırıp, ilgili birimlere sunar.

Madde-7 <u>İDARİ MÜDÜR YARDIMCISI :</u>

Memuriyette 5 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, G.İ.H veya T.H.S sınıfında olan Üniversite veya Yüksekokul mezunu memurlar arasından Belediye Başkanı Onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREV VE YETKİLERİ :</u>

m)

a) Müdür'ün tayin edeceği konularda kendisine verilen görevleri yasa ve yönetmelikler doğrultusunda yerine getirir, verilen yetki çerçevesinde evrak havale ve tevzi eder.

n)b) İlgili mevzuat doğrultusunda ve müdür tarafından devredilen müdüriyet makamı yetkilerini kullanır.

o)c) Görev alanlarında Müdür adına denetim yapar, rastlayacağı aksaklıkları giderir.

p)d) Müdürlükteki nöbet hizmetlerini ilgili şefliklerin tekliflerini alarak tanzim eder.

q)

r)e) Müdürlüğün işlevlerinin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan yeni tedbirlerin ve yetkilerin alınması için müdüriyet makamına önerilerde bulunur.

s)

t) f) Müdürlüğün işlevlerine ilişkin görevlerin, müdüriyet ve başkanlık makamınca uygun görülen programlar gereğince yürütülmesi için karar verir, tedbirler alır ve uygulatır.

u)

v)g) Müdürlüğün işlevleri ile ilgili şefliklerin tekliflerini alarak tanzim eder.

w)

x)h) Müdürlükte en uygun personel dağıtımını gerçekleştirir, iş akışının aksamadan sürdürülmesini temin eder.

y)

z)ı) Müdürlüğe bağlı şefliklerle, bunların müdürlük dışı birimlerle işbirliği ve koordinasyonunu sağlar.

i) Sorumluluğunda bulunan bürolarda çalışan personelin işlerini düzenli bir biçimde yasa ve yönetmeliklere uygun olarak yürüyüp, yürümediğini takip ederek aksayan kısımlara müdahale eder, verimi artırmak için gerekli düzenlemeleri yapar.

j) Görüş ve teklifleriyle genel iş akışı hakkındaki bilgileri yazılı olarak Müdür'e sunar.

k) Müdüre karşı sorumludur.

l) Yetkileri müdür tarafından belirlenir.

Madde 8- <u>TEKNİK MÜDÜR YARDIMCISI :</u>

Memuriyette 5 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, T.H.S.'da olan ve Üniversitelerin Mühendislik Bölümünden mezun Mühendis, Mimar veya Teknik eleman unvanlı Memurlar arasından Belediye Başkanı Onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREV VE YETKİLERİ :</u>

a) Müdür tarafından verilen her türlü teknik görevleri yerine getirir.

b) Teknik müdür yardımcılığına bağlı şefliklerin kanun, yönetmelik, genelgeler, emir ve talimatlar çerçevesinde verimli bir şekilde çalışmasını sağlar.

c) Müdürlüğün yapılanması ve görev alanları ile ilgili her türlü teknik çalışmaları ve projelerini yaparak bunların müdürlük eliyle veya ihale yoluyla yapılmasının bütün safhalarını takip eder.

d) Müdürlüğün görevleri arasında bulunan teknik konuların yerine getirilmesine çalışır.

e) Görevle ilgili denetimlerde bulunur.

f) Bağlı bölümlerin malzemeleri ile ilgili koruyucu tedbirlerin alınmasını sağlar.

g) Bağlı bölümlerin yazışmalarında koordine görevi yapar.

h) İlgili mevzuat doğrultusunda ve Müdür tarafından devredilen Müdüriyet Makamı yetkilerini kullanır.

ı) Toplantılarda teknik konularda görüş bildirir.

i) Bağlı şefliklerin yazışmalarını, paraf ve müdürce uygun görüldüğünde imzalar.

j) Müdürlüğün işlevlerine ilişkin görevlerin, Müdüriyet ve Başkanlık Makamınca uygun görülen programlar gereğince yürütülmesi için karar verir, tedbirler alır ve uygulatır.

k) Müdürlüğün işlevlerinin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan yeni tedbirlerin alınması için Müdüriyet Makamına önerilerde bulunur.

l) Bağlı şefliklerin kadro görevlerinin yerine getirilmesinde süreli ve gerektiğinde ani denetlemeler yapar, rastlayacağı aksaklıkları giderir.

m) Bağlı şefliklerin personeline saatli özür izni verir, yıllık izin kullanış zamanlarını tespit eder, disiplin, takdirname, ödül, yer değiştirme gibi personel işlemleri için Müdüre önerilerde bulunur.

n) Yapılan çalışmalar hakkında rapor tanzim eder.

o) Müdürlüğün tabi olduğu sair mevzuatı ile mevzuatın uygulamasına ilişkin Başbakanlık ilgili Bakanlıklar ve Büyükşehir Belediye Başkanlığı Genelge Talimat ve bildirileri ile prensip kararları çerçevesinde olmak üzere; İmar Planlarında öngörülen mezarlık alanlarını mevzuat doğrultusunda ağaçlandırılmasını, önceden yapılmış olanların bakım ve onarımını yapar.

ö) Birim görevlerinin verimli, ekonomik yürütülmesi için yöntemleri araştırır, mevcut yöntemleri günün şartlarına uygun hale getirir.

p) Belediye mevzuatı göreviyle ilgili sair mevzuat ve bu yönerge ile kendisine verilen görevlerinin gereği gibi yerine getirilmesinden, yetkilerin zamanında ve gereğince kullanılmasından, müdüre karşı sorumludur.

Madde 9- <u>BAŞ İMAM</u>

Memuriyette 3 yıl D.H.S' nda imamlık yapmış veya Diyanet İşleri Başkanlığı emrinde İmam, Vaiz, Murakıp ve Müftü olarak müktesep hakkı bulunan İlahiyat Meslek Yüksek Okulu veya İlahiyat Fakültesi Mezunu, olumlu sicil almış memurlar arasından Belediye Başkanı Onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ</u>

a) Müdürlük uhdesinde görev yapan imam ve gassal personelin genel çalışma programını hazırlar ve koordinesini sağlar.

b) İmam ve gassal personelin mesleki ve hizmet içi eğitim programlarını düzenler ve mezkur personelin yeterli olup olmadıkları hususunda Müdür'ün talimatıyla komisyon oluşturur ve gereğinin yapılması için komisyon raporunu Müdürlük makamına takdim eder.

c) D.H.S'nda görev yapan personelin kılık kıyafetini kontrol eder.

d) (b) bendinde anılan personeli, görevleri esnasında Müdür'ün talimatıyla kontrol eder, verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasını, kurumlarca belirlenen usul ve esaslara uyulmasını sağlar.

e) Şehit, asker, polis ve Devlet Ricalinin cenazelerini organize eder.

f) Bölge müdür yardımcılıklarında görev yapan imam personel arasından, genel çalışma programının akamete uğramaması için sorumlu seçer.

g) Müdüre karşı sorumludur.

Madde-10 <u>PERSONEL VE YAZI İŞLERİ ŞEFİ :</u>

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu G.İ.H sınıfındaki personel arasından ve Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ :</u>

m) a) Müdürlük teşkilatında görevli memur ve işçilerin görev yeri, işe geliş-gidiş, yer değiştirme, hastalık, terfi, ceza, yıllık izin, kadro teklifleri ve benzeri işleri takip ederek, yazışmalarını yapar.

b) Gelen, giden evrak kayıtlarını yapar.

c) Bu bilgilerin ilgili yerlere ulaşmasını sağlar.

d) Kayıt ve belgelerin dosyalandırılmasını sağlar.

e) İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-11 <u>MUHASEBE ŞEFİ (MESUL MUHASİP) :</u>

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış en az lise veya dengi okul mezunu G.İ.H sınıfındaki personel arasından ve Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

n)

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Müdürlüğün gelir ve giderlerinin takibini yapar.

b) Emrindeki memurların görev bölümünü düzenleyip, verdiği görevleri takip eder.

c) Personelin özlük haklarından doğan ödemeleri tahakkuk ettirerek ödenmesini sağlar.

d) Müdürlüğe ait ödemelerle ilgili ödeme emri belgesini düzenler ve takip eder.

e) Müdürlüğün bütçesini hazırlar ve ilgili makamlarla gerekli koordinasyonu sağlayarak, takibini yapar.

f) Müdürlüğün yıllık gelir tarifelerini hazırlayıp, Belediye Meclisine sunulmak üzere ilgili makama iletir.

g) Bütün iş ve işlemlerini, Belediye gelir ve giderleriyle ilgili kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak yapar.

h) Belediye Meclisince kabul edilen ve Müdürlük için ayrılmış ödeneklerin sarflarını, Encümence alınacak kararlara ve tertibe uygun olarak yapar.

ı) Yaptığı bu işlerden dolayı amirlerine ve Hesap İşleri Daire Başkanlığına karşı sorumludur**.**

i) İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde- 12 <u>MERKEZ DAİRE AMİRİ :</u>

o)

p)3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, lise veya dengi okul mezunu memur ve işçi personel arasından yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

q)<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Müdürlük binalarının temizlik ve bakımı için görevli personelin iş bölümünü yapar, gerekli malzemelerin dağıtım ve muhafazasını sağlar. Müdürlük ve müdürlüğe bağlı birim binalarının güvenliğini, yangından korunmasını ve sivil savunma hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin önlemleri alır, alınan kararları uygular (Yangın Talimatnamesi).

b) Müdürlük ve müdürlüğe bağlı birimlerin demirbaş eşyaların muhafazasını sağlar.

c) Su, elektrik, doğalgaz tesisatlarının çalışır durumda olup, olmadığını takip eder ve çalışmayanların çalışır duruma gelmelerini sağlar. Sözleşme yapılması gereken durumlarda müdürlük adına sözleşmeleri takip ve imza eder.

d) Sobaların ve kaloriferlerin aksamadan talimatlara göre yakılmalarını takip ve kontrol eder.

e) Odacı, gece bekçisi ve diğer görevli personelin iş bölümünü düzenler ve kontrol eder.

f) İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-13 <u>AYNİYAT ŞEFİ :</u>

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Müdürlük hizmetlerinde kullanılacak malzemelerin Belediye Ambarlar Müdürlüğünden teslim alarak, Müdürlük merkez ambarına teslim eder ve merkez ambar memuru kanalı ile şubelere dağıtımının yapılmasını sağlar.

b) Giriş-çıkış işlemlerini yapar, kayıtlarını tutar, malzemelerin muhafazasını sağlar. Bağış veya hibe yoluyla gelen demirbaş malzemelerin demirbaş kaydını yapar.

c) Teknik Müdür yardımcılığı ve Muhasebe Şefliği ile koordineli çalışır.

d) Müdürlüğün ve müdürlüğe bağlı şubelerin taleplerini tespit ederek, ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.

e) Demirbaşların yıllık sayımını yapar ve kayıtlarını tutar. Demirbaş malzemeleri ilgililerine zimmetle teslim eder ve takibini yapar. Her yıl terkin edilecek demirbaş malzemelerin kayıttan düşülmesi işlemlerini yapar.

f) Belediye Ayniyat Saymanına karşı malen sorumludur.

g) İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-14 MERKEZ AMBAR MEMURU :

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az İlköğretim okulu mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

a) Ambar işlerinin yürütülmesinden sorumludur.

b) Müdürlük Ayniyat Mutemedi (Memuru)'ne bağlı olarak görev yapar ve Ayniyat memuru olmadığı zaman onun yerine vekalet eder.

c) İstasyon Şefliklerindeki Ambar memurları ile koordineli olarak çalışır.

d) Müdürlükteki demirbaş eşyalardan da ayniyat memuru ile birlikte sorumludur.

e) Ambarlar Müdürlüğünden gelen malzemeleri teslim alır, Müdürlük birimlerine talep fişi (EK-4) mukabilinde Ambar Çıkış Fişi (EK-5) ile teslim eder ve Ambar defterine giriş-çıkışları günlük olarak kayıt eder.

f) Ambarda azalan malzemeyi Ayniyat mutemedine bildirerek, malzeme bitmeden Ambarlar Müdürlüğü'ne Malzeme Talep Belgesi (EK-6) ile talep açılmasını temin ederek, stokların asgari seviye altına inmesine müsaade etmez. Ambarda önceden alınıp tükenen malzeme için Malzeme Sarf Raporu (EK-7) hazırlar ve ilgili yerlere iletir.

g) Ayniyat şefi ve İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-15 ARŞİV ŞEFLİĞİ :

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

a) Zayi edilen Mezar Yeri Kullanma Belgesi yerine talep halinde(ilgili Bölge Müdür yardımcısının veya teknik müdür yardımcısının göndereceği inceleme formunu arşiv ve diğer incelemeler ile tetkik ederek uygun olması halinde) yeni Mezar Yeri Kullanma Belgesi tanzim ederek müdür veya bağlı bulunduğu Müdür yardımcısının onayına sunar.

b) Müdürlüğün geçmiş yıllara ait evraklarının muhafaza edilmesi ve düzenlenmesi konusunda ilgili mevzuata göre işlem yapar.

c) Envanter hizmetlerini arşiv kanun ve yönetmeliğine göre yapar.

d) Bölge müdür yardımcıları ile koordineli çalışır.

e) İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

r) **Madde-16ŞEHİRLER ARASI CENAZE NAKİL VE ARAÇ İŞLETME AMİRİ:**

3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az ilköğretim okulu mezunu (e) sınıfı ehliyeti olan memur ve işçi şoför personel arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

s)

GÖREVLERİ :

a) Şehirlerarası ve uluslar arası gidecek cenazelerle ilgili evrak ve dokümanların kayıtlarını tutar ve mühürler. Bunlar için araç ve şoför temin eder, yol belgesini düzenler, imzalar, gerekli masrafları tahsil eder.

b) Talep halinde uluslararası cenaze nakillerinde yürürlükteki kanunlara göre tahnit, madeni kılıflama ile tabut içine kurutucu koyma, mühürleme işlerini takip eder.

c) Nakil işlemlerinin uluslar arası kaidelere göre yapılmasını sağlar.

d) İşlemler sırasında(EK-2 ve EK-3) belgelerini tanzim eder.

e) Müdürlüğe bağlı şoförlerin iş programlarını, görev yerlerini ve çalışma prensiplerini belirler.

f) Araçların bakım ve küçük onarımları için kalifiye elemanlardan bakım ekipleri oluşturur. (Elektrikçi, lastikçi, motorcu vs. gibi)

g) Bölgelere göre araçların dağılımını yapar ve her aracı kullanan kişiye zimmetler, bakımını yaptırır.

h) Bu görevleri ifa ederken merkezde ve bölgede bulunan sorumlu baş şoförlerle iş birliği içerisinde çalışır.

ı) Bağlı bulunduğu İdari İşler Müdür Yardımcısı'na, yapılan işlerin tümü hakkındaki haftalık, aylık raporları, iş akış şemalarını, şoförlerin sorun ve taleplerini yazışma kuralları içinde sunar.

i) İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-17 TANITIM VE HALKLA İLİŞKİLER ŞEFLİĞİ:

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

t)

u) a) Halktan gelen dilek, istek ve şikâyetleri ilgili birimlere iletmek, takibini yaparak sonuçlandırır.

b) Mezarlıklar Müdürlüğü ile ilgili basında çıkan haberleri değerlendirerek gerekli cevapları veya yazıları hazırlar.

c) İnternet'te yayınlanan Mezarlıklar Müdürlüğü'nün web sayfası için Bilgi-İşlem Şefliği ile koordineli çalışarak gerekli verileri hazırlar.

d) Müdürlük birimleriyle sürekli irtibatlı olarak, bilgi akışını hızlandırır.

e) Mezarlıklar Müdürlüğü'nün tanıtımında kullanılan katalog, broşür vb. tanıtım amaçlı dokümanlar için gerekli bilgi ve belgeleri hazırlar.

f) Mezarlıklar Müdürlüğü ile ilgili faaliyetlerin fotoğraf ve video çekimlerini yaptırır.

g) Müdürlük tarafından yapılan faaliyetler (açılış töreni, konferans, panel, seminer, şölen, konser, kokteyl gibi) hakkında; basına, medyaya bilgi vermek, internetten yayınlanmasını sağlar.

h) Başkanlık tarafından yayımlanan yayınlar için, müdürlüğün faaliyetleri ile ilgili haber, bilgi, belge ve dokümanları temin eder.

ı) İdari İşler Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde- 18 BİLGİ İŞLEM VE ARGE ŞEFLİĞİ :

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu, bilgisayar uzmanı veya programcısı olan memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

v) **a)** Mevcut Müslüman ve Gayri Müslim mezar ve mezarlıklarının kaydını yapar.

w)

b) Mezarlıklara gömülen cenazelere ait kayıtların istatistiklerini tutar.

c) Mezar yerlerinin fotoğraf ve video ile tespitini yapar.

d) Müdürlüğe ait arşivde bulunan tüm bilgileri bilgisayara geçirir.

e) Mezarlıklar Müdürlüğü'nün yaptığı hizmetlerin internet ortamında yayınlanmasını ve güncellenmesini sağlar.

f) Müdürlükteki Bilgisayarlar ve bilgisayar ağının yenilenmesi, bakımı ve onarımı ile ilgilenir.

g) Uluslar arası çalışma kriterlerini takip eder, çalışma standartlarının yükseltilmesi için çalışır.

h) Teknik Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-19<u>TEKNİK ŞEF :</u>

Memuriyette 5 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, T.H.S.'da olan ve üniversitelerin Mühendislik bölümünden mezun Mühendis, Mimar veya Teknik eleman unvanlı memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Bölgesindeki her türlü teknik işleri mevzuat dahilinde ve müdüriyetten aldığı emirler çerçevesinde yerine getirir.

b) Bölgesine bağlı mezarlıklarda yapılan inşaat işlerini takip ve kontrol eder.

c) Mevcut mezarlıkların bakım ve onarımını yapar veya yaptırır.

d) Mezarlıkların çevre düzenlemesini ve ağaçlandırılması işlerini takip eder.

e) Mezarlıklarda yaptırılmak istenen imalatların (çeşme, merdiven, yol vb. hayratlar ile mezar üst yapısı) yazışmalarını takip eder yapar ve yaptırır.

f) Mezarlıklarda kuruyan veya tehlike arz eden ağaçların tespitini yapar ve gereğini yerine getirir.

g) Bölgesine bağlı mezarlıklarla ilgili olarak gerek müdüriyetle olan, gerekse vatandaşlarla olan yazışmaları takip eder ve tanzimini yerine getirir.

h) Teknik Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-20 <u>PLANLAMA VE PROJE ŞEFİ</u>

Memuriyette 5 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, T.H.S.'da olan ve üniversitelerin Mühendislik bölümünden mezun Mühendis, Mimar veya Teknik eleman unvanlı memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

a) Tapu kadastro, imar işleri, yeni mezarlık alanlarının oluşturulması ile çeşitli istimlak işlerinin takibini yapar veya yaptırır.

b) Mevcut mezarlıkların revizyon planlarını yaparak bunlara ait düzenli bir arşiv sistemi kurmakla yükümlüdür.

c) Parselasyonlu veya müsait olan eski sıra mezarlıklarda ve yeni açılan veya açılacak mezarlıklarda mezar yerleri ve sınırlarını tespit eder veya ettirir.

d) Belediyeye ait mezarlıkların büyük ölçekli haritalarının yapılmasını sağlar veya yaptırır.

e) Mezarlıklarla ilgili tüm grafik bilgilerinin yapılmasını sağlar veya yaptırır.

f) Yeni açılacak olan mezarlıkların parselasyonunun yapılmasını sağlar veya yaptırır.

g) Müdürlüğün Başkanlıkça tanzimi istenen ve tasarlanan mezarlıkların etüt ve planlarını yapar.

h) Planlara ait dosyaları tanzim eder.

ı) İlgili bölge mühendisleriyle işbirliği yaparak tanzimi yapılacak sahaların tatbikatını yerinde yürütür.

i) Plan taslağı çıkartarak planların gözden geçirilmesini sağlar.

j) Teknik Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-21 İHALE ŞEFİ

Memuriyette 5 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, T.H.S.'da olan ve üniversitelerin Mühendislik bölümünden mezun Mühendis, Mimar veya Teknik eleman unvanlı memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

a) Müdürlüğün ihaleyle yaptıracağı işlerin fiyatlarının belirlenmesine yönelik piyasa araştırmasını yapar veya yaptırır.

b) Hazırlanacak İhale dosyalarındaki yaklaşık maliyetlerin hazırlanmasını yapar veya yaptırır.

c) Hazırlanacak İhale dosyalarının keşiflerini hazırlar veya hazırlatır.

d) Hazırlanacak İhale dosyasını tanzim ederek imzaya açar.

e) İhaleyle ilgili dosyaların muhafazasından sorumludur.

f) İhalelerle ilgili yazışmaları yapar veya yaptırır.

g) Teknik Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BÖLGE TEŞKİLATLARINDA GÖREVLİ PERSONELİN UNVAN NİTELİK VE GÖREVLERİ

Madde-22 <u>BÖLGE MÜDÜR YARDIMCISI :</u>

x)

Memuriyette en az 5 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış Üniversite veya Yüksekokul mezunu memurlar arasından Belediye Başkanı onayı ile bu göreve atanır.

y)

z)

<u>GÖREV VE YETKİLERİ :</u>

a) Müdürün tayin edeceği konularda kendisine verilen görevleri, yasa ve yönetmeliklere uygun bir şekilde yerine getirir.

b) Kendi sorumluluğu altında bulunan tüm birimlerin çalışmalarını takip eder.

c) Boş ve dolu mezar yerleri için düzenlenen Mezar Yeri Kullanma Belgelerini Müdür adına imzalar.

d) Mezarlıkların eksikliklerivle ilgili rapor tutarak Müdürlüğe gönderir.

e) Bölgesindeki mezarlıkları denetler, Müdür'e rapor verir.

f) Bölge içinde işçi ve memur personelin görev yerlerini belirleyip, dağıtımını ve gerekli değişiklikleri yapar.

g) Mezar inşaatçılarına yıllık çalışma belgesi verir.

h) Mezar yeri yaptırmak isteyen kişilerin talebi halinde evraklarını inceleyerek inşaat izin belgesi verir.

ı) Müdüre karşı sorumludur.

Madde-23 <u>CENAZE İŞLERİ ŞEFİ :</u>

aa) Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

bb)

cc)

dd)

GÖREVLERİ :

a) Şeflikte görevli personel için görev bölümü yaparak verimli bir çalışma düzeni kurar.

b) Şefliğe tahsis edilmiş her türlü araç gereç, malzeme, demirbaş eşya, mefruşat, bina ve tesisleri kullananlara ve görevlilere teslimi bunların daima çalışır durumda bulunmalarını düzenler, takip ve kontrolünü yapar.

c) Şeflikle ilgili tüm yazışmaların aksamadan yürütülmesini sağlar.

d) Şeflikte işlemi tamamlanan cenazelerin kaldırılması, hazırlanması ve gerekli malzemelerin cenaze aracına konulmasını sağlar.

e) İmam ve yıkayıcı personel vasıtası ile cenazeyi bulunduğu yerden aldırarak, yıkanacağı gasilhaneye sevk eder, hazırlattığı cenazeyi camiye gönderir, cenaze namazından sonra cenazenin mezarlığa naklini ve gömülmesini sağlar.

f) Mer'i mevzuat dahilinde kendisine verilen yetki sınırları kapsamında kullanma belgesi ve mezar yeri yapım izin belgelerini bağlı bulunduğu Bölge Müdür Yardımcısının yerine imzalar.

g) Bölge Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-24 CENAZE İŞLERİ ŞEF YARDIMCISI :

ee) Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

Şefin önceden belirleyerek, kendisine vermiş olduğu görevleri yapar. Şef izinli ve istirahatlı olduğu zamanlarda vekalet eder.

Madde-25CENAZE İŞLERİ ŞEFLİĞİ TAHSİLDARI :

Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu G.İ.H. sınıfındaki memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

a) Müdürlükçe tahsil edilmesi gereken tüm yasal gelirleri (cenaze defnetme, tabut, tahnit vb.) tahsil etmek.

b) Tahsili yapılan gelirlerin emniyet tedbirlerini alarak, düzenli bir şekilde her gün bankaya yatırmak.

c) Müdürlüğün gelirlerini tahsil etmek için gelir makbuz koçanlarını, zimmetle alıp, zimmetle muhasebe şefliğine teslim etmek.

d) Müdürlüğün günlük gelirlerini ve her gün bankaya yatırılan miktarların dekontlarını Muhasebe şefliğine bildirmek.

e) Tahsil talimatnamesindeki diğer kanuni görevleri yerine getirmek.

f) Cenaze işleri şefine bağlı olarak görev yapar.

Madde-26 <u>BÖLGE YAZI İŞLERİ ŞEFİ :</u>

ff) Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Gelen giden evrak kayıtlarını tutar, bunlarla ilgili işlemleri takip eder.

b) Bölgesindeki mezarlıklara gömülen tüm cenazelere ait kayıtları tutar.

c) Mezarlıklardan gelen cenazelerin gömü kayıtlarını haftalık olarak deftere işler.

d) Mezar yeri satışlarına mahsus kayıt işlerini yürütür. Mezar Yeri Kullanma Belgelerini (EK-14) tanzim eder.

e) Bölgesindeki tüm mezarlıklara ait birer defter tutar.

f) Vatandaşların doldurduğu mezar yeri talep formlarının (EK-8) doğruluğunu defterden kontrol eder.

g) Ödemeye esas teşkil eden ve istihkaklara ait aylık (lahit, toprak mezar ve kapak açma ile ilgili) listelerin mevcut kayıtlarına uygun olup, olmadığını kontrol eder.

h) Bölge Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-27 <u>BÖLGE KONTROL ŞEFİ :</u>

gg) Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Mezar yerleri için ücret mukabili talep edilen mezar yeri kullanma belgelerinin verilebilmesi amacı ile gerekli olan formları düzenler.

b) Kabir inşaatları için mezar yeri yapım izni belgesi düzenler.

c) Vatandaşlara ait Mezar Yeri Kullanma Belgelerini ruhsat süresi içinde muhafaza eder.

d) Nakli kubur yapılacak cenazelerle ilgili yazışmaları yapar.

e) Haftalık yekunları ve verilen Mezar Yeri Kullanma Belgelerini düzenli bir şekilde deftere işler ve Müdüriyet makamına bildirir.

f) Mezar Yeri Kullanma Belgesi alınmamış mezarla ilgili olarak, mezarın bulunduğu yere giderek tespit yapar ve müracaat sahibine cezalı Mezar Yeri Kullanma Belgesi verilmesini sağlar.

g) Ruhsatsız kabir inşaatı yapılmaması için gerekli tedbirleri alır, yapılanları yıkar veya yıktırır.

h) Bölge Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-28 <u>BÖLGE KONTROL ELEMANLARI :</u>

hh) Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az lise veya dengi okul mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

ii)

<u>GÖREVLERİ :</u>

jj)

kk) **a)** Mezar yeri tahsislerinden (cenaze defin, açığa defin, yanıboş mezar yeri tespiti, direkt boş mezar yeri tespiti, zayiinden mezar yeri kullanma belgesi için tespitler) sorumludur.

ll)

mm) **b)** Mezar yeri inşaatlarının usulüne uygun olarak yapılıp-yapılmadığını kontrol eder.

nn)

oo) **c)** Mezar korucularının çalışmalarını denetler ve bölge müdür muavinine bilgi verir

pp)

qq) **d)** Bölge kontrol şefine bağlı olarak görev yapar.

Madde-29 <u>İMAMLAR :</u>

rr) Yüksek İslam Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi, İlahiyat meslek yüksek okulu, İmam-Hatip Lisesi mezunu olanlar veya daha önce Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı müftülük veya camilerde imamlık yapmış ve imamlık için yapılan yeterlilik imtihanını kazananlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

ss)

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Cenaze İşleri Şefinin talimatına (Cenaze Sevk Kağıdı Ek-11) göre hazırlanmış, yıkayıcı tarafından yıkanıp, techiz ve tekfin malzemeleri ile kefenlenmiş cenazenin; camiye götürülmesi, vakit namazından sonra cenaze namazını kıldırarak gömüleceği mezarlığa götürülmesini sağlayıp, islami esaslara göre gömülmesine nezaret etmek ve telkin vermek.

b) Görevlendirildiği cenazede görevinin başlayışından bitimine kadar yapılması gereken tüm hizmetlerde yetkili ve sorumlu olmak. Görev bitiminde iş kağıdını cenaze işleri şefine teslim etmek.

c) Bölge Müdür Yardımcısının bilgi ve onayı dahilinde, ölenin ailesinin yakınları tarafından cenaze namazı kıldırması istenen ve imam olma şartına haiz olan kimselere bu dini vecibenin yerine getirilmesinde yardımcı olmak.

tt) d) Cenaze işleri şefine bağlı olarak görev yapar.

Madde-30 <u>BÖLGE DAİRE AMİRLİĞİ :</u>

Yönetmeliğin 12. maddesinde açıklandığı şekilde atanır ve aynı görevleri sorumlu olduğu bölgede yürütür. Bölge müdür yardımcısına karşı sorumludur.

Madde-31 <u>BÖLGE AMBAR MEMURU :</u>

uu) Memuriyette 3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış en az İlköğretim okulu mezunu memurlar arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Ambar işlerinin yürütülmesinden sorumludur.

b) Müdürlük ayniyat memuru (mutemedi) ve Merkez Ambar Memuru ile koordineli olarak görev yapar.

c) Cenaze işleri şefliği ambarında mevcut malzemelerin ambara giriş ve çıkışlarına ait kayıtları tutar. Cenaze teçhiz ve defin malzemelerini Malzeme Teslim Fişi (Ek-10) ile yıkayıcı veya şoföre teslim eder.

d) Cenaze İşleri Şefliğindeki demirbaş eşyalardan sorumludur.

e) Günlük sarfiyatı hazırlar ve takip eder. Ambar defterine günlük olarak kayıt eder.

f) Hibe edilen cenaze teçhiz ve defin malzemelerini (Ek-10) belgesiyle teslim alır, ambar defterine işler.

vv) g) Cenaze işleri şefine bağlı olarak görev yapar.

Madde-32 <u>KADIN-ERKEK CENAZE YIKAYICILARI :</u>

En az ilkokul mezunu müdürlük personeli veya camilerde, mahallelerde dini esaslara göre cenaze yıkanmasında çalışmış ve bu görevi yapabilecek kişiler (dini tahsil görenler tercih edilir.) Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

GÖREVLERİ :

a) Şefin verdiği görev kağıdıyla ambar memurunun hazırladığı techiz ve defin malzemelerini ambardan alıp cenaze aracına taşımak.

b) Cenazenin bulunduğu yere (cami veya gasilhaneye) giderek veya gasilhaneye getirilen cenazeleri dini kurallara uygun olarak yıkamak ve kefenlemek.

c) Görevini tamamladıktan sonra, kullandığı malzemenin kalanını getirip, ambar memuruna kayıtla teslim etmek.

d) Bölge Müdür Yardımcısının bilgisi dahilinde yakınlarının cenazelerini yıkamak isteyen gönüllü kişilere nezaret ederek yardımcı olmak.

ww) e) Cenaze işleri şefine bağlı olarak görev yapar.

Madde-33 BÖLGE BAŞ ŞOFÖRÜ :

3 yıl görev yapmış, olumlu sicil almış, en az ilköğretim okulu mezunu (e) sınıfı ehliyeti olan memur ve işçi şoför personel arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

xx)

yy)

GÖREVLERİ :

a) Bölgesindeki şoförlerin iş programlarını yapar ve Araç İşletme Şefi ile koordineli çalışır.

b) Bölgesindeki araçların temizlik, bakım ve onarımıyla ilgilenir.

c) Çalışma prensiplerini belirler.

d) Göreve çıkan araçların ve şoförlerin gidiş dönüşü ve görev kağıdını imzalamak, bunları takip eder.

zz) e) Bölge Müdür Yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-34 BAŞ KORUCU :

aaa) En az 3 yıl çalışmış, olumlu sicil almış, Müdürlükteki memur ve işçi personel arasından Yetkili merci onayı ile bu göreve atanır.

bbb)

GÖREVLERİ :

ccc)

ddd) a) Sorumlu olduğu mezarlıkları belirli bir programa göre her gün dolaşır.

eee)

fff) b) Bölge müteahhitlerinin hazırlattığı mezar yerlerinin şartnameye uygun kazılıp kazılmadığını ve zamanında hazırlanıp hazırlanmadığını korucu ile birlikte takip eder.

ggg)

hhh) c) Sorumlu bulunduğu mezarlıklara gömüsü yapılan ve kayıt defterine işlenen cenaze gömü belgelerini periyodik olarak bölge kalem bürosuna teslim eder.

iii)

jjj) d) Kendi bölgesinde bulunan mezarlıklarda tahrip edilen mezarlarla ilgili gerekli önlemleri aldıktan sonra düzenleyeceği raporları bölge müdür yardımcılığına zamanında bildirir ve takibini yapar.

kkk)

lll) e) Mezar defterini ve kayıtlarını kontrol eder.

mmm)

nnn) f) Korucuların çalışma programlarını yapar ve çalışmalarını denetler.

ooo)

ppp) g) Bölge müdür yardımcısına bağlı olarak görev yapar.

Madde-35 <u>KORUCULAR :</u>

qqq) Olumlu sicil almış müdürlük personeli arasından, bağlı bulunduğu Bölge müdür yardımcısı tarafından bu göreve atanır.

<u>GÖREVLERİ :</u>

a) Görevli olduğu mezarlığın giriş kapısından itibaren yolların süpürülmesini, çöplerin toplanarak çöp toplama yerlerine götürülmesini ve genel düzenin tesis edilmesini sağlar.

b) Mezarlıklarda tutulması zorunlu cenaze kayıt defterini tutmak. Haftalık defin raporlarını (Ek-17) hazırlayıp, bağlı oldukları başkorucuya teslim eder.

c) Gömülen cenazelere ait defin ruhsatları ile gömü müsaade belgelerini (tek kişilik veya aile kabri) dosyalar.

d) Gömü tarihinden itibaren 3 ayı dolmayan mezarların yapımına müsaade etmeyerek, mezar yeri yapım izni belgelerini almalarını sağlamak. İzin belgesiz mezar yapımını engeller.

e) İnşaat bitiminde inşaat mahalline bizzat giderek kum, çakıl, mermer gibi atık maddelerin temizlenmesini sağlar.

f) Görevlilerden başkalarının ve müdürlükten mezar inşaatı yapma izni almamış mezar inşaatçılarının mezarlığa girmelerine mani olmak, durumu ilgili Müdür Yardımcısına bildirir.

g) Cenaze gömülmesi sırasında bazı kimselerin (dilencilerin, sucuların, çelenkçilerin v.s.) cenaze sahiplerini rahatsız etmelerine mani olur.

h) Mezarlık içinde bulunan tarihi mezarların daima bakımlı ve temiz tutulmasını sağlar.

i) Görevi esnasında korucu kıyafetiyle bulunur ve korucu kolluğunu takar.

rrr) j) Başkorucuya bağlı olarak görev yapar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KALDIRILAN HÜKÜMLER,YÜRÜRLÜK VE YÜRÜTME

KALDIRILAN HÜKÜMLER

Madde-36 Okuyuculuk fiilen yapılmadığından bu konuya yönetmelikte yer verilmemiştir. Bu sebepten 657 sayılı Kanuna göre D.H.S. okuyucu kadro ünvanı bulunanlar fiilen hizmet gördükleri kadrolara aktarılacaktır.

Madde-37 31.01.1997 tarihli Mezarlıklar Müdürlüğü Yönetmeliği yürürlükten kardırılmıştır.

YÜRÜRLÜK

sss) Madde-38 Bu Yönetmelik İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisince kabul edilip, Valilik Makamınca tasdik olunup ilanından sora yürürlüğe girer.

ttt)

uuu) YÜRÜTME

Madde-39 Bu Yönetmelik hükümlerini İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve yetki verdiği amirler yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

Hasan Emrah Özarslan, 1977 yılında Erzincan'da doğdu. Orta eğitimine devam ettiği Cumhuriyet Orta Okulu ve lise eğitimine devam ettiği Erzincan Lisesi'nden 1994 yılında mezun oldu. İ.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde lisans eğitimini 2001 yılında bölüm ikinciliği ile tamamladıktan sonra 2003 yılında İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Yüksek Lisans Programı'nda eğitimine başladı.Halen bu programda yüksek lisans öğrencisidir.